

หนังสือถอดบทเรียน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)

โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills)
ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์
สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม
สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

★ *ทุนสนับสนุนโครงการนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation)
เพื่อขับเคลื่อนนโยบายความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusiveness)*

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล

ปีงบประมาณ 2567

คณะทำงาน

หัวหน้าโครงการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ร่วมโครงการ:

อาจารย์มกุฏ อรฤดี
บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพุทธศักราช 2555

นายอดุลย์ สิงห์ชาติ
นักจิตวิทยา ประจำศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา

อาจารย์ ดร.พงษ์กรณ์ วีรพิพรรณ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ ดร.พิมพ์นิต คอนดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ปรึกษาโครงการ:

อาจารย์มกุฏ อรฤดี
บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพุทธศักราช 2555

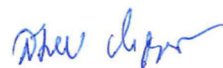
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล
ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชื่อหนังสือ	หนังสือถอดบทเรียนและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)		
ISBN	978-616-443-990-0		
พิมพ์ครั้งแรก	มกราคม 2568		
จำนวน	170 เล่ม		
บรรณาธิการ	วรรณพร พงษ์เพ็ง		
ผู้เขียน	วรรณพร พงษ์เพ็ง พงษ์กรณ์ วีรพิพรรณ	มกุฏ อรฤดี พิมพ์นิต คอนดี	
ตรวจแก้ภาษา	กมลวรรณ วิชัยรัตน์ และจุฑามาศ บัตรพิมพ์		
ออกแบบปก	พรินทร์ เพ็งสุวรรณ		
จัดรูปเล่ม	กมลวรรณ วิชัยรัตน์		
พิมพ์ที่	บริษัท ทีจี แอนด์ พี เกตุระหงษ์ จำกัด 56/142 ซอยพระยาสุเรนทร์ 4 แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร 10510		
จัดพิมพ์โดย	กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้น 3 อาคารสำนักงานอธิการบดี 999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170		

คำนำ

มหาวิทยาลัยมหิดล มีนโยบายขับเคลื่อนภารกิจเพื่อการขึ้นนำสังคม (Policy Advocacy) ให้เกิดขึ้น เพื่อขยายบทบาทมหาวิทยาลัยในการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน สู่การบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ ในกระบวนการนี้มีความจำเป็นต้องผนวกการวิจัย การศึกษา และการบริการวิชาการเพื่อการขึ้นนำสังคม (Policy Advocacy) เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการยกระดับจากการบริการวิชาการเพื่อสังคมสู่การวิจัยที่ได้มาตรฐาน โดยในปีงบประมาณ 2567 นี้ มหาวิทยาลัยมหิดล มีนโยบายที่จะทำให้ภารกิจเพื่อการขึ้นนำสังคมขยายวงกว้างยิ่งขึ้น จึงสนับสนุนโครงการเพื่อรับทุนในหัวข้อ “วิกฤตสุขภาพใจ” (Mental Health Crisis) โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups) ในฐานะสมาชิกของสังคมไทย สำหรับ “โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” เป็นโครงการที่ได้รับทุนดังกล่าว เพราะตอบโจทย์การแก้ปัญหาจากการบูรณาการความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหิดลกับภาครัฐและเอกชน งานวิชาการฉบับนี้ แสดงให้เห็นการใช้กระบวนการสะท้อนคิดผ่านการเขียนของเด็ก ๆ กลุ่มเปราะบาง ทำให้เห็นสภาพของปัญหาและวิถีคิดของเด็ก ๆ ที่สังคมพึงตระหนัก อันจะนำมาสู่การแก้ปัญหาร่วมกัน ทั้งโดยบุคคลในครอบครัวและสังคมรอบข้างที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยมหิดล มีความยินดีที่จะร่วมผลักดันให้โครงการดังกล่าวขยายผลสู่สังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนพื้นฐานแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์มนุษย์” ในครั้งนี้ จะเป็นทั้งโอกาสและทางเลือกของการแก้ไขปัญหาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป.

(รองศาสตราจารย์ ดร. เกสร์กรสมภาพ ประธานธรรมาภิบาล)

รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาคุณภาพและพันธกิจเพื่อสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กำหนดยุทธศาสตร์ของคณะศิลปศาสตร์ (พ.ศ. 2565-2568) ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหิดล ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วาระการดำรงตำแหน่งของ ศ. นพ.บรรจง มไหสวริยะ (วาระที่ 2 พ.ศ. 2563-2567) ดังปรากฏแนวทางการให้ทุนสนับสนุนโครงการนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusiveness) โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาคุณภาพและพันธกิจเพื่อสังคม เป็นผู้นำในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และทำให้เกิดการตื่นตัวในประชาคมของมหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับ “โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรม สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” ที่เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือระหว่างอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บุคลากรของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ได้ดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหิดลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2565 จากการบริการวิชาการเพื่อสังคม สู่การพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคม บนฐานการวิจัยที่ผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล (MU-CIRB) เพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ ได้แก่ การขยายโอกาสการทำวิจัยและส่งเสริมการผลิตงานวิจัยแบบบูรณาการ และการสร้างผลงานบริการวิชาการให้เกิดมูลค่าและเป็นประโยชน์แก่สังคม

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรมทางสังคม บนพื้นฐานการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากโครงการบริการวิชาการในครั้งนี้ จะช่วยจุดประกายให้เกิดการบูรณาการความรู้ระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในรูปแบบที่หลากหลายยิ่งขึ้น.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัดน์ เลี้ยงอิสสระ)
คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำ

เราเคยตั้งคำถามด้วยความหวั่นไหวกังวล หรือสงสัยกันอยู่บ้างกระมังว่า เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในบ้านนี้ เขารู้สึกอะไรอยู่ในใจ เขาคิดอะไรบ้าง เขามีความสุขหรือความทุกข์ และเมื่อเขาออกไป ความสุขหรือความทุกข์นั้นจะเปลี่ยนแปลงอะไรเขาได้บ้าง และเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหรือร้าย

เราแทบจะไม่รู้ความคิดของเด็กผู้เข้ามาอยู่ในบ้านนี้ร่วมกับเด็กอื่น ๆ เราอาจจะพยายามสอนเขา บอกเขา คิดหา ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เขาเป็นคนดีในวันนี้และวันต่อไปข้างหน้า แต่การสอนด้วยวิธีต่าง ๆ แม้วิธีที่เชื่อว่าดีที่สุด คือ ป้อนความดีให้อ่านหนังสือดี ๆ สั่งสอนเรื่องดี ๆ ยกตัวอย่างสิ่งดี ๆ และคนดี แต่ลงท้าย การป้อนทั้งหลายอาจจะไม่ได้ผลเลยก็ได้ เพราะภาชนะในตัวตนในชีวิตของเขานั้นอาจเต็มเสียแล้ว

เด็กบางคนบอบช้ำ สิ้นเรี่ยวแรงเกินกว่าจะเปิดโลกของตนให้คนไม่รู้จัก คนแปลกหน้า เข้ามาเยี่ยมเยียนหรือแม่เพียงเยี่ยมหน้า และแม้บางคนอาจเปิดประตูกว้าง แต่ก็ปิดกั้นทุกห้องหับของเขา

แท้จริงแล้วก็คือ เราไม่เคยล่วงรู้จิตใจของเขา ไม่รู้จักตัวตนของเขาจริง ๆ เพราะเราหวังจะให้เขาฟังเรา ให้เขาเป็นให้เขาอยู่ ให้เปลี่ยนแปลงตามที่เราหวัง ให้เขาอ่านตามความเชื่อของเรา แต่เราไม่เคยมีโอกาสอ่านจิตใจและตัวตนของเขาจริง

เราอาจจะพูดคุยด้วยวาจา ด้วยถ้อยคำ หรือแม้การสื่อสารออนไลน์ แต่เด็กสักกี่คนจะพูดความจริงอย่างจริงใจทั้งหมด ขณะที่อยู่ในสถานที่กักกัน เราไม่อาจรู้ได้

ในช่วงเวลาอันยาวนาน เราจึงอาจไม่รู้แน่ชัด ไม่รู้จริงว่าแท้จริงแล้วเด็กส่วนมากคิด รู้สึก และครุ่นคำนึงอะไรอยู่ในเบื้องลึกของจิตใจ และชีวิตมีแผนการอันดีร้ายอย่างไรอยู่บ้าง

ในภาวะถูกจำกัดสถานที่ มนุษย์ย่อมปรารถนาอิสระ เรามักคิดจะช่วยเหลือเด็กผู้ต้องโทษด้วยการส่งเสริมให้เขามีความรู้ จึงนึกถึงหนังสือและการอ่านเป็นอย่างแรก แต่แท้จริงแล้วเขาต้องการเสรีภาพมากกว่าความรู้ ถ้าให้เลือก หรือต้องเลือก และมีโอกาสเลือก

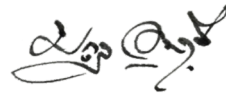
หนังสืออาจพาเขาไปไหนก็ได้ตามแต่ผู้เขียนจะจินตนาการ ทว่าอิสรภาพที่แท้จริงคือการทำอะไรที่เขาจะไปได้เอง เด็กเกือบทุกคนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงไม่ชอบอ่าน เว้นแต่เขาจะมีนิสัยชอบอ่านหนังสืออยู่แล้ว ใฝ่รู้อยู่แล้ว รู้คุณประโยชน์ของการอ่าน แก่น และวิธีที่จะใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่แคบ ๆ การไม่ได้อยากอยู่ในกรอบในขอบเขตของคนอื่น คือผู้แต่งเรื่อง ผู้เขียน และขอบเขตของเรื่องนั้น ๆ จึงปรากฏว่าเด็กส่วนมากไม่ชอบอ่าน ไม่อยากอ่าน ไม่เห็นประโยชน์ในการอ่าน และที่สำคัญคืออ่านไม่ออก จึงชอบนั่งเฉย ๆ ปล่อยให้ความคิดล่องลอยไป หรือฝันคนเดียวมากกว่า และจึงมักจะชักนำไปสู่ความพยายามแสวงหาสิ่งกลม่อจิตใจ

ไม่มีใครนึกถึงเครื่องมือกลม่อจิตใจเก่าแก่ประเภทหนึ่งซึ่งมีมานานตั้งแต่ดึกดำบรรพ์สำหรับมนุษย์ผู้ตกอยู่ในพื้นที่อันจำกัด นั่นคือการเล่าเรื่องให้คนอื่นฟัง หรือระบายความทุกข์แก่คนอื่น กระทั่งพูดคนเดียว และหากเราจะหาเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมในการระบาย ในการบอกเล่าเรื่องแก่เขาได้ ก็จะเป็นประโยชน์

มนุษย์ผู้ต้องอยู่ในพื้นที่อันจำกัด ได้ใช้วิธีบันทึกกลม่อจิตปลอบใจตนเองจนเป็นผลดีและพ้นฝ่าสภาวะอันยากเข็ญนั้นมาได้ เช่น แอนน์ แฟรงค์ เด็กหญิงอายุ 13 ปี เขียนบันทึกขณะหลบหนีซ่อนอยู่ในตึกคับแคบเป็นเวลายาวนาน และสมุดนั้นเอง

ทำให้ไม่เสียสติเสียก่อน ช่วยให้มีหวัง หรือบันทึกของยาสีโกะ นะโอโต ภรรยา นักการทูตชาวญี่ปุ่นในเขมร ก็เขียนบันทึกอย่างมีความหวังตลอดเวลา 4 ปี ที่ต้องตระการกำลำบากในสภาวะสงครามกลางเมืองของกัมพูชา

บันทึกของเด็ก ๆ ในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า การเขียนบันทึกของเด็กจะช่วยให้ผู้ดำเนินงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้ชิดเด็กและอยู่ห่าง ๆ ได้รู้มากขึ้น ถึงปัญหาตั้งแต่เริ่มนับหนึ่ง ว่าเด็กแต่ละคนและส่วนใหญ่ที่ต้องเข้ามาอยู่ในบ้านนี้และบ้านอื่น ๆ มีพื้นฐานปัญหาอย่างไร เพราะเมื่อเด็กกล่าวหาญมากพอที่จะเขียนบันทึกอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ และมีความหวัง เขาย่อมเขียนความจริง บอกเล่าความจริง และเราจึงได้รู้ความจริง

(นายมกุฏ อรฤดี)

บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ

ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพุทธศักราช 2555

ที่ปรึกษาโครงการ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ประเด็นเชิงนโยบายความครอบคลุมทางสังคมที่ต้องการขับเคลื่อน	1
1.2 หลักการและเหตุผล	2
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 การดำเนินโครงการ	3
1.5 กระบวนการเก็บข้อมูล การเข้าถึงผู้ร่วมโครงการ และการปกป้องความลับ	5
1.6 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการนวัตกรรมทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนนโยบายความครอบคลุมทางสังคม	7
1.7 การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงพฤติกรรมหรือทัศนคติ	7
1.8 ผลลัพธ์และผลกระทบที่คาดหวัง	7
บทที่ 2 กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต: ผลลัพธ์และบทเรียน	8
2.1 กิจกรรมอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ	8
2.2 กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด	18
2.3 กิจกรรมพัฒนาบันทึกสู่วรรณกรรม	49
2.4 กิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว	52
2.5 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา, ผู้ปกครอง และผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา	59
บทที่ 3 ประโยชน์ของบันทึกสร้างสรรค์	66
3.1 ข้อมูลสะท้อนปัญหาครอบครัวและสังคมไทยในกลุ่มเปราะบาง	66
3.2 เรื่องเล่าจากใจของเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ที่ “คนใน” ต้องรู้	68
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)	85
4.1 บทสรุป	85
4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)	87
บรรณานุกรม	88
บทส่งท้าย	89
ภาคผนวก	90
- บางตอนจากบันทึกสร้างสรรค์	91
- หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล (MU-CIRB)	92
- หนังสืออนุญาตให้จัดกิจกรรม	95
- ข้อตกลงเบื้องต้น	98
- สรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรมทางเลือก	99

บทที่ 1

บทนำ

วรรณพร พงษ์เพ็ง

การเขียนบันทึก เป็นกระบวนการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง และยังเป็นวิธีพัฒนาความคิดของเด็กและเยาวชน ในวงการหนังสือของประเทศไทย มีผู้เริ่มใช้วิธีการนี้ เรียกว่า “วิธีสมุดบันทึก” ของอาจารย์มกุฏ อรฤดี บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพุทธศักราช 2555 ทดลองใช้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนหลายประเภท แนวคิดสำคัญคือ การให้เด็กและเยาวชนใช้วิธีเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ โดยส่งให้ผู้อ่านที่ไว้วางใจได้รู้ความคิด ความต้องการ และให้คำปรึกษา (สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2565) วิธีการเขียนบันทึกสะท้อนคิด จึงถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ที่มุ่งให้เกิดการทบทวน ใคร่ครวญ และวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของกลุ่มเด็กและเยาวชน

ปัญหาสำคัญของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม คือ การขาด “เพื่อนคู่คิด” การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้ปกครอง และการยกระดับภาพลักษณ์ของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ประเด็นปัญหานี้ เกิดจากข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ และช่องว่างของหลักสูตรแกนกลางของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ปัจจุบันดังกล่าว นำมาสู่การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการซ่อม สร้างทักษะชีวิตผ่านกระบวนการสะท้อนคิด การสร้างความเข้าใจในครอบครัว และการสื่อสารปัญหาเพื่อความเข้าใจในระดับสังคมอย่างสร้างสรรค์ผ่านวรรณกรรมบันทึก โดยกระบวนการทำงาน จะเป็นการบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการของอาจารย์สังกัดคณะศิลปศาสตรร่วมกับสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุขิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

การดำเนินโครงการนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง ของมหาวิทยาลัยมหิดล แล้ว โดยได้รับใบรับรองหมายเลข 2024.043.0522 จึงนับเป็นการสร้างผลผลิตทั้งรูปแบบกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตผ่านการเขียนสะท้อนคิด สมุดบันทึกสร้างสรรค์ที่เป็นนวัตกรรม และงานวิจัยที่สามารถนำไปขยายผลในวงวิชาการและวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

1.1 ประเด็นเชิงนโยบายความครอบคลุมทางสังคมที่ต้องการขับเคลื่อน

แม้ว่าหลักสูตรของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะมีทั้งส่วนพัฒนาวิชาการ วิชาชีพ และกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม โดยมีอาจารย์จากหน่วยงานของการศึกษานอกระบบเข้ามาร่วมสอน รวมทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานทั้งภาคเอกชน องค์กรอิสระเข้ามาทำกิจกรรมสร้างสรรค์บริจาคลังของแก่เด็กและเยาวชน แต่ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นคือการขาดเพื่อนคู่คิดที่จะช่วยซ่อมสร้างทักษะชีวิตที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง “ทักษะชีวิต (Life Skills)” เป็นคุณสมบัติสำคัญของวัยรุ่นในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางการเผยแพร่โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งมีทั้งหมด 10 ทักษะ แต่ทักษะที่โครงการนี้ต้องการเน้นเป็นพิเศษ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และทักษะการตระหนักรู้ในตน (self-awareness) ซึ่งจะนำไปสู่การใช้เหตุผลแก้ไขปัญหา และตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง (self-esteem) เมื่อแก้ไขปัญหาได้ ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะจะช่วยคลี่คลายปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดโครงการต้นแบบ เพื่อสร้าง “เพื่อนคู่คิด” ให้เด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการบันทึกสะท้อนคิด การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้ปกครอง และการยกระดับภาพลักษณ์ของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ผ่านวรรณกรรมบันทึกสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

1.2 หลักการและเหตุผล

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม เป็นพื้นที่ของกลุ่มเปราะบางบริเวณใกล้กับมหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีประเด็นปัญหาสอดคล้องกับจุดแข็งทางวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี พ.ศ. 2565 คณะทำงานได้สำรวจความเป็นไปได้ของการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านภาษาวรรณกรรม การสื่อสาร และจิตวิทยา ร่วมกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยประสานงานผ่านรองอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในขณะนั้น และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อรับทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มเด็กและเยาวชน จากนั้นจึงวางแผนทางร่วมกันเพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนชาย “บ้านมุทิตา” โดยประสานความร่วมมือไปยังสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีสมุดบันทึกเป็นวรรณกรรมตีพิมพ์ ปัญหาหลักของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สรุปได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ และนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2565 คือ ปัญหาด้านพฤติกรรม การควบคุมอารมณ์ และการขาดความศรัทธาในตนเอง (self-esteem)

คณะผู้จัดโครงการจึงริเริ่มออกแบบกิจกรรมเพื่อทดลองแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยวางขั้นตอนการดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน จากการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่วรรณคดี (Literary function) การเรียนรู้แบบสะท้อนคิด (Reflection) และการบันทึกสร้างสรรค์ เพื่อปรับใช้กับโครงสร้างหลักสูตรฝึกและอบรมฯ ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีวิธีวัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมโดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผลสัมฤทธิ์ของการใช้วิธีสมุดบันทึกโดยผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักพิมพ์ผีเสื้อ

โครงการนี้วางกรอบการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะชีวิต (Life Skills) ผ่านจุดเน้น 3 ประการ ได้แก่

(1) การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้โลกและชีวิต ผ่านการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการบำบัดของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้แก่ กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างความสัมพันธ์ ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด และ “บันทึก-ทบทวน-สื่อสาร” เพื่อสร้างความเข้าใจในครอบครัวสู่สาธารณะ

(2) การส่งต่อและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับความคิด อารมณ์ความรู้สึก และมุมมองของเด็กและเยาวชน ไปยังผู้ปกครอง ในกิจกรรมพบผู้ปกครองของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

(3) การคัดเลือกและพัฒนาบันทึกของเด็กและเยาวชน ที่สามารถยกระดับเป็นวรรณกรรมบันทึกสู่สาธารณะ โดยผ่านบรรณาธิการกิจของสำนักพิมพ์ผีเสื้อในอนาคต

ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดกิจกรรมในรอบที่ 1 พบว่า มีเด็กและเยาวชนประมาณ 50 เปอร์เซนต์ ตั้งใจร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเขียนบันทึกสะท้อนคิดจากการทำกิจกรรมอาหารสร้างสัมพันธ์ภาพ ชมภาพยนตร์ และการสะท้อนคิด แต่ยังมีอุปสรรคเรื่องจำนวนเด็กและเยาวชนเพิ่มเข้ามาภายหลังเป็นระยะ ๆ ทำให้เกิดความต่างด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้จัดโครงการและภายในกลุ่มเด็กและเยาวชน การแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ควรกำหนดเป้าหมายของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สามารถเป็น “ผู้ช่วยเพื่อน” ในการทำกิจกรรม ซึ่งน่าจะเป็นผลดีกับกระบวนการสร้างสัมพันธ์ภาพที่มีข้อจำกัดดังกล่าว

วิธีการตั้งคำถามหลังชมภาพยนตร์ ไม่ได้กำหนดกรอบที่ชัดเจนว่าจะมุ่งพิจารณาปมปัญหาใด แต่ให้เด็กบันทึกอย่างอิสระ และระยะเวลาสนทนากลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเสนอแนวทางแก้ปัญหาน้อยกว่าที่ควร วิทยากรจึงควรระบุลักษณะของปมปัญหา แนวทางแก้ไข และเน้นย้ำผ่านกระบวนการบันทึกสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องและถี่ขึ้น ลักษณะของภาพยนตร์ต้องสามารถดึงดูดให้เด็กและเยาวชนดูได้จนจบเรื่อง กล่าวคือ ควรมีภาพ เสียงเพลงประกอบ และฉากทัศนียภาพที่ผ่อนคลาย แปลกใหม่ เป็นเครื่องมือนำทางสู่การวิเคราะห์ปมปัญหาของตัวละคร อีกทั้งควรเพิ่มทางเลือกให้เด็กตั้งแต่ต้นเกี่ยวกับจำนวนสมุดบันทึก กล่าวคือ ควรแยกสมุดบันทึกเป็น 2 เล่ม โดยเล่มแรกสำหรับบันทึกหลังการทำกิจกรรมกลุ่ม ส่วนเล่มที่สอง เป็นพื้นที่ส่วนตัวที่ต้องการจะสื่อสารกับผู้ปกครองตามความสมัครใจ และความยินยอมของเด็กเยาวชน

การพัฒนาบันทึกสะท้อนคิดให้เป็นวรรณกรรมในขั้นตอนสุดท้าย เป็นโอกาสพัฒนาได้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาการจัดโครงการ ความสนใจ และศักยภาพด้านการเขียน ดังนั้น ผู้จัดโครงการอาจพิจารณาคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่สนใจเล่าเรื่องสู่สาธารณะหลังจากออกจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาบันทึกเป็นวรรณกรรม ในลักษณะผลงานเดี่ยวหรือผลงานกลุ่มรวมเล่ม นอกจากนี้ ควรมีวิธีการพัฒนาทักษะการเขียน และกำหนดกรอบเวลาเพื่อขัดเกลาผลงาน ระหว่างทีมสำนักพิมพ์ผีเสื้อและกลุ่มเป้าหมาย

1.3 วัตถุประสงค์

- (1) ผลิตกิจกรรมทางเลือกต้นแบบ “โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด และสมุดบันทึกสร้างสรรค์” ให้ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
- (2) สังเคราะห์องค์ความรู้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ในรูปแบบหนังสือ (monograph)
- (3) สร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในระดับครอบครัวของเด็กและเยาวชน และความตระหนักรู้ของสังคมผ่านวรรณกรรมบันทึกในอนาคต

1.4 การดำเนินการโครงการ

กิจกรรม อาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ

- เป้าหมาย:**
- 1) สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชน และทำความรู้จักกับคณะผู้จัดโครงการ
 - 2) ฝึกบันทึกสะท้อนคิดจากกิจกรรมทำอาหาร

ลักษณะกิจกรรม: เด็กและเยาวชนเสนอชื่ออาหาร/เครื่องดื่มที่ต้องการนำมาแข่งขัน โดยวิทยากรกำหนดข้อจำกัด เพื่อให้ผู้แข่งขันได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา และออกแบบ ตั้งชื่อ และนำเสนอเมนูอาหาร จากนั้นแบ่งปันให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการ และสมาชิกต่างกลุ่มรับประทาน

- วิธีการ/แนวทาง/ทฤษฎีที่ใช้:**
- 1) หลักการละลายพฤติกรรม (Ice-Breaking)
 - 2) แนวคิดเรื่องการเขียนสะท้อนคิด (Reflection)

- ผลลัพธ์:**
- 1) เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กและเยาวชน และผู้จัดกิจกรรม
 - 2) ได้บันทึกเริ่มต้นสำหรับการพัฒนา

การวัดผล: วิเคราะห์จากเครื่องมือแบบสอบถาม โดยคิดจากค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่างหลังจากการทำกิจกรรม และระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ซึ่งค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (ระหว่าง 1.00-2.33) ระดับปานกลาง (2.34-3.67) ระดับมาก (3.68-5.00)

กิจกรรม ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด

- เป้าหมาย:**
- 1) เด็กและเยาวชนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากกรณีศึกษาในภาพยนตร์
 - 2) เด็กและเยาวชนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพด้านการเขียนสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นหลังการชมภาพยนตร์

ลักษณะกิจกรรม: ผู้จัดโครงการเลือกประเภทของภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาระบบคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการบำบัดความเครียด จากนั้นตั้งคำถาม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เขียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับปมปัญหา (conflict) ในเรื่องอย่างอิสระ (อย่างน้อย 1 หน้า) โดยวิทยากรกำหนดการบ้านเพิ่มเติมหลังจากจบกิจกรรมในหัวข้อ “อยากเล่าเรื่องนี้ให้ผู้ปกครองหรือคนที่ไว้อ่านอย่างไร” (อย่างน้อย 1 หน้า) โดยแยกสมุดบันทึกเป็น 2 เล่ม เล่มแรกสำหรับทำกิจกรรมในห้อง เล่มที่สองสำหรับสื่อสารกับผู้ปกครอง

วิธีการ/แนวทาง/ทฤษฎีที่ใช้: 1) แนวทางการตั้งคำถามหลังรับสารประเภทเรื่องแต่ง (Literary question) ร่วมกับแนวทางการถอดบทเรียน “เปลี่ยนหนังเป็นวิชาชีวิต” ของคุณทิชา ฦ นคร (ทิชา ฦ นคร, 2564)

2) แนวคิดเรื่อง “วิธีสมุดบันทึก” ของคุณมกุฏ อรฤดี บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ซึ่งทดลองใช้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนหลายประเภท แนวคิดสำคัญคือ การให้เด็กและเยาวชนใช้วิธีเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ โดยส่งให้ผู้อ่านที่ไว้วางใจได้รู้ความคิด ความต้องการ และให้คำปรึกษา (สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2565)

ผลลัพธ์: 1) ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กและเยาวชน จากการเขียนบันทึกสะท้อนคิด
2) ได้เครื่องมือสื่อสารความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของเด็ก ที่ไม่สามารถสื่อสารได้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่งไปยังผู้ปกครอง

การวัดผล: วิเคราะห์จากเครื่องมือแบบสอบถาม โดยคิดจากค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่างหลังจากการทำกิจกรรม และระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ซึ่งค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (ระหว่าง 1.00-2.33) ระดับปานกลาง (2.34-3.67) ระดับมาก (3.68-5.00)

กิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว

เป้าหมาย: เด็กและเยาวชนได้สื่อสารปัญหา ความคิด อารมณ์ความรู้สึกในเชิงลึก ผ่านบันทึกไปยังผู้ปกครอง เพิ่มเติมจากกิจกรรมพบญาติในแต่ละเดือน

ลักษณะกิจกรรม: เสริมกิจกรรมอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัวในกิจกรรมพบญาติของศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยให้อิสระแก่เด็กและเยาวชน เลือกบันทึกสะท้อนคิดจากสมุดบันทึกเล่มที่ 2 เพื่อเล่ากิจกรรม ความคิด ปัญหา และสิ่งที่สะท้อนอยู่ในจิตใจให้ผู้ปกครองรับทราบ/เด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ปกครอง ร่วมกันเขียน (ทบทวนตัวเอง, ขอบคุณ, ขอโทษ, ให้กำลังใจ) และแลกเปลี่ยนบันทึกสั้น ๆ เพื่ออ่าน โดยสร้างพื้นที่อิสระเพื่อให้แต่ละครอบครัวสนทนากัน หลังจากนั้นทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการร้องขอให้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ช่วยดูแลเด็กและเยาวชนในประเด็นใดเป็นพิเศษ

วิธีการ/แนวทาง/ทฤษฎีที่ใช้: แนวคิดเรื่อง “วิธีสมุดบันทึก” ของคุณมกุฏ อรฤดี บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ซึ่งทดลองใช้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนหลายประเภท แนวคิดสำคัญคือ การให้เด็กและเยาวชนใช้วิธีเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ โดยส่งให้ผู้อ่านที่ไว้วางใจได้รู้ความคิด ความต้องการ และให้คำปรึกษา (สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2565) และกระบวนการเรียนรู้โดยการสะท้อนคิด

ผลลัพธ์: เด็กและเยาวชนได้สื่อสารปัญหา ความคิด อารมณ์ความรู้สึกในเชิงลึก ผ่านบันทึกไปยังผู้ปกครอง

การวัดผล: วิเคราะห์จากเครื่องมือแบบสอบถาม โดยคิดจากค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่างหลังจากการทำกิจกรรม และระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ซึ่งค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (ระหว่าง 1.00-2.33) ระดับปานกลาง (2.34-3.67) ระดับมาก (3.68-5.00)

กิจกรรม พัฒนบันทึกสู่ต้นฉบับวรรณกรรม

เป้าหมาย: 1) เด็กและเยาวชนได้ถ่ายทอดประสบการณ์และการสะท้อนคิด เกี่ยวกับชีวิตในรูปแบบวรรณกรรมบันทึก
2) กลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย สำหรับเอกสารไม่ตีพิมพ์ที่เป็นตัวอย่างบันทึก (ผู้บริหารของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, ผู้บริหารของศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุขิตา) และหนังสือถอดบทเรียน (หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง)

ลักษณะกิจกรรม: ผู้จัดโครงการสอบถามความสนใจ ร่วมกับการคัดเลือกกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ประสงค์จะพัฒนบันทึกเป็นวรรณกรรม จากนั้นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจัดกิจกรรมต่อยอดการพัฒนาดังกล่าว โดยเชิญ “รุ่นพี่” ที่เป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม (ผู้พิการทางสายตา) มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับพลังของการสะท้อนคิดผ่านบันทึกและผลสำเร็จของการเขียน จากนั้นกำหนดชั่วโมงขัดเกลางานเขียน และสนทนากลุ่มย่อยเพื่อพัฒนบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม ตามกลุ่มบันทึกที่มีระดับคุณภาพแตกต่างกัน อย่างน้อย 1 ใน 4 ระดับที่กำหนดไว้ ในลักษณะเอกสารไม่ตีพิมพ์รวมเล่ม

วิธีการ/แนวทาง/ทฤษฎีที่ใช้: 1) แนวคิดเรื่อง “วิธีสมุดบันทึก” ของคุณมกุฏ อรฤดี บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ซึ่งทดลองใช้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนหลายประเภท แนวคิดสำคัญคือ การให้เด็กและเยาวชนใช้วิธีเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ โดยส่งให้ผู้อ่านที่ไว้วางใจได้รู้ความคิด ความต้องการ และให้คำปรึกษา (สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2565)

2) แนวคิดเรื่อง วัจนลีลาการประพันธ์ (Stylistics) เป็นแนวคิดที่ดูความถี่ การสื่อความหมาย และอักขรวิธีการเขียน ที่สัมพันธ์กับความคิด ความรู้สึก และภูมิหลังของผู้เขียน

ผลลัพธ์: 1) เด็กและเยาวชนได้พัฒนาทักษะการคิด การเขียน ผ่านการผลิตต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก

2) กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายได้ทราบแนวทางถอดบทเรียน และเข้าใจปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชน

การวัดผล: 1) วิเคราะห์จากเครื่องมือแบบสอบถาม โดยคิดจากค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากการทำกิจกรรม ซึ่งค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (ระหว่าง 1.00-2.33) ระดับปานกลาง (2.34-3.67) ระดับมาก (3.68-5.00)

2) วิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย และยินยอมให้นำบันทึกไปพัฒนาเป็นต้นฉบับวรรณกรรม

3) วิเคราะห์จากต้นฉบับบันทึกที่ได้รับความยินยอมจากเด็กและเยาวชน โดยใช้แนวคิดเรื่อง “วัจนลีลา” (Stylistics) ร่วมกับการสะท้อนคิด (Reflection)

ในกระบวนการพัฒนาด้านฉบับบันทึกและจัดทำเป็นเอกสารไม่ตีพิมพ์ มีจำนวนที่รับได้อย่างน้อย 30 คน หรือมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกระดับรวมกัน โดยบรรณาธิการแบ่งประเภทของเนื้อหาบันทึกตามคุณภาพ เป็น 4 ระดับ ซึ่งครอบคลุมระดับความสามารถในการเขียนบันทึก ได้แก่ (1) บันทึกที่ดีพิมพ์ได้ในอนาคต โดยผ่านกระบวนการตรวจแก้คุณภาพ และเรื่องราวเนื้อหาดี เป็นประโยชน์แก่สังคมและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (2) บันทึกที่ดีพิมพ์ได้ในอนาคต ในฐานะวรรณกรรม มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์เทียบกับหนังสือที่ส่งเข้าประกวด (3) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้น แสดงปัญหา สภาพความเป็นจริงของชีวิตความเป็นอยู่ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อ “บ้าน” หรือศูนย์ฝึกและอบรมฯ (4) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นในระดับโครงเรื่อง (plot) ช่วยส่งเสริมผู้เขียนบันทึกในด้านที่แสดงออก โดยผลลัพธ์ของการเขียนบันทึกอาจมีครบทุกระดับเนื้อหา หรืออย่างน้อย 1 ระดับเนื้อหาที่เป็นจำนวนที่รับได้ และถึงแม้ว่าผลของบันทึกอาจได้ผลในระดับน้อย คือ เป็นบันทึกตามระดับคุณภาพ (3) และ (4) ก็สามารถใช้อ้างอิงข้อมูลผลลัพธ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ในรูปแบบหนังสือถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมในด้านนี้ต่อไป

1.5 กระบวนการเก็บข้อมูล การเข้าถึงผู้ร่วมโครงการ และการปกป้องความลับ

การเก็บข้อมูลใช้เครื่องมือแบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์ และบันทึกหลังกิจกรรมอบรม เพื่อใช้กับกลุ่มเป้าหมายมี 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเด็กและเยาวชน (2) กลุ่มผู้ปกครอง (3) กลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย (อ่านหนังสือถอดบทเรียน และต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก) ได้แก่ ผู้บริหารกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ, นักจิตวิทยาประจำศูนย์ฝึกและอบรมฯ ของ “บ้านมุทิตา” และศูนย์ฝึกและอบรมฯ อื่น ๆ ภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลมีกระบวนการ มีดังนี้

(1) หัวหน้าโครงการแจ้งวัตถุประสงค์, ขั้นตอนการอบรม, ประโยชน์จากการจัดโครงการ ไปยังอธิบดีกรมพินิจฯ หรือผู้ได้รับมอบหมายแทน เพื่อขอ “อนุมัติจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลวิจัย”

(2) หัวหน้าโครงการส่งหนังสือที่ได้รับอนุมัติไปยังผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุทิตา และนำส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อแจ้งในที่ประชุมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

(3) หัวหน้าโครงการขอความยินยอมจากผู้ปกครองเด็กและเยาวชน โดยการแจ้งทางวาจา (อัติเสียง) และส่งแบบสรุปกระบวนการจัดอบรมในไลน์กลุ่มของผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองพิจารณายินยอมในระดับต่าง ๆ โดยการ “ตอบกลับทางไลน์กลุ่ม” ซึ่งต้องระบุชื่อผู้ปกครอง-ชื่อเด็ก-ระดับการยินยอม”

(4) หัวหน้าโครงการขอความยินยอมจากเด็กและเยาวชนด้วยวาจา ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมขั้นที่ 1-4 แล้วจึงให้เด็กและเยาวชนแสดงความยินยอมด้วยวาจา/ทำสัญลักษณ์ในเอกสารขอความยินยอม (กิจกรรมขั้นที่ 1 จำนวน 4 ชั่วโมง, กิจกรรมขั้นที่ 2 จำนวน 8 ชั่วโมง, กิจกรรมขั้นที่ 3 จำนวน 2 ชั่วโมง, กิจกรรมขั้นที่ 4 จำนวน 6 ชั่วโมง)

(5) เมื่อทำกิจกรรมขั้นที่ 1 และ 2 เสร็จแล้ว หัวหน้าโครงการชี้แจงเป้าหมายของกิจกรรมขั้นที่ 3 การอ่านบันทึกในวันพบญาติ (กิจกรรมอ่านบันทึกเชื่อมสัมพันธ์ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง)

(6) ผู้ปกครองตอบแบบสอบถาม โดยทำแบบสอบถาม ณ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จากนั้นหัวหน้าโครงการเก็บเอกสารดังกล่าวเพื่อนำมาวิเคราะห์ ในรายละเอียดของแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง มีดังนี้

- ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเขียน “สมุดบันทึก” ของเด็กและเยาวชน
- ความคิดเห็นต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนหลังเข้าร่วมกิจกรรม
- ข้อเสนอแนะ

(7) ในกิจกรรมพัฒนาบันทึกเป็นวรรณกรรม (ใช้เวลา 6 ชั่วโมง) หัวหน้าโครงการชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการขอความยินยอมอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์ของบันทึกเป็นของเด็กและเยาวชน, กลุ่มผู้อ่านบันทึก คือกลุ่มผู้ที่จะช่วยพัฒนาหลักสูตรอบรมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งบรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และผู้มอบทุนนวัตกรรมทางสังคมของมหาวิทยาลัยมหิดล จากนั้นบรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้ออธิบายวิธีการพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม และเริ่มปฏิบัติการพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมอบรม หัวหน้าโครงการจึงใช้แบบสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนตามความสมัครใจ

(8) เมื่อได้ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์ และบันทึก จึงนำมาวิเคราะห์ตามแนวทางการวัดผลและเขียนพรรณนาวิเคราะห์ในรูปแบบหนังสือ (monograph) เพื่อส่งมอบให้กลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย (หน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม)

สำหรับต้นฉบับบันทึก จะให้ไปยังหน่วยงานละ 2 ฉบับ (ผู้บริหารกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุกดา) พร้อมขอให้ส่งข้อเสนอแนะกลับมายังหัวหน้าโครงการวิจัย โดยกำหนดระยะเวลาการส่งกลับไปยังศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อคืนต้นฉบับบันทึกให้เด็กและเยาวชนเจ้าของผลงานภายใน 2 สัปดาห์ ประโยชน์ที่ได้จากกระบวนการนี้ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการจัดกิจกรรม และมีแนวทางการส่งเสริมหรือพัฒนาหลักสูตรนี้ในอนาคต

สำหรับขั้นตอนการเข้าถึงผู้ร่วมโครงการ มีดังนี้

(1) หัวหน้าโครงการทำหนังสือขอความร่วมมือจัดกิจกรรมไปยังอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อรับการอนุมัติ และส่งหนังสือไปยังผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ

(2) คณะทำงานร่วมประชุมกับผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อวางแผนจัดกิจกรรม

(3) หัวหน้าโครงการวิจัยแจ้งเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโครงการ โดยขอความร่วมมือด้วยวาจาและอธิบายกระบวนการจัดกิจกรรม รวมทั้งการขอรับอนุญาต/ยินยอมจากผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน ในการนำผลผลิต (สมุดบันทึก) มาวิเคราะห์ และพัฒนาเป็นต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก โดยมีระดับในการขอความยินยอม ดังนี้

ระดับที่ 1 ยินยอมอบรม ใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ทำอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ, ดูนั่งกับการสะท้อนคิด, อ่านบันทึกเชื่อมสัมพันธ์ในวันพบญาติ และพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม

ระดับที่ 2 ยินยอมให้เก็บข้อมูล จาก 2 เครื่องมือหลังจบกิจกรรมอบรมขั้นต่าง ๆ ได้แก่ แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์

ระดับที่ 3 ยินยอมให้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อนำมาผลิตเป็นหนังสือถอดบทเรียน และต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก

การปกป้องความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัว โครงการนี้ใช้นามสมมติทั้งในหนังสือถอดบทเรียน และต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก สำหรับต้นฉบับดังกล่าว บรรณาธิการต้องส่งคืนให้เด็กและเยาวชน หลังเสร็จสิ้นการวิจัยในปี 2567

1.6 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการนวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายความครอบคลุมทางสังคม

- 1) พื้นที่ดำเนินงาน: ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
- 2) กลุ่มเปราะบางที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการขับเคลื่อน: เด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา อายุระหว่าง 13-17 ปี

1.7 การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงพฤติกรรม/หรือทัศนคติ

- 1) แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม
- 2) การวิเคราะห์ต้นฉบับสมุดบันทึกของเด็กและเยาวชนที่ได้จากการทำกิจกรรม และสมุดบันทึกที่ได้รับความยินยอมให้นำไปพัฒนาเป็นวรรณกรรมบันทึก
- 3) จำนวนและข้อคิดเห็น ของผู้อ่านต้นฉบับวรรณกรรมบันทึก

1.8 ผลลัพธ์และผลกระทบที่คาดหวัง

- 1) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีโครงการพัฒนาทักษะชีวิต ที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างของการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต
- 2) กลุ่มเป้าหมายในระดับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แนวทางการสร้างกิจกรรมทางเลือกเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชน
- 3) สาธารณชนเกิดความเข้าใจและมุมมองด้านบวก จากการอ่านวรรณกรรมบันทึกที่แสดงการตระหนักรู้ของเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในอนาคต

บทที่ 2

กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต: ผลลัพธ์และบทเรียน

วรรณพร พงษ์เพ็ง มกุฏ อรฤดี
พงษ์กรณ์ วีรพิพรรธน์ พิมพ์นิต คอนดี

การนำเสนอข้อมูลในบทนี้ของโครงการ “พัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนความคิด (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” จากการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ที่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผ่านการทำแบบสอบถาม วิเคราะห์ บันทึกสะท้อนคิด และสัมภาษณ์ โดยเนื้อหาอยู่ในบทนี้ประกอบไปด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการประเมินโครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills)

1. กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
2. กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิดของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
3. ความคิดเห็นต่อกิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ และกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิดของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
4. การประเมินความเข้าใจในครอบครัวของผู้ปกครองที่มีผลต่อเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการเขียนบันทึกสะท้อนคิด และสัมภาษณ์

1. กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด
2. กิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว
3. กิจกรรมพัฒนาบันทึกสู่วรรณกรรม

โดยรายละเอียดทั้งสองส่วน จะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามกิจกรรมแต่ละขั้นตอน โดยถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมย่อยในปี พ.ศ. 2566 และการพัฒนากิจกรรมย่อยในปี พ.ศ. 2567 ดังนี้

2.1 กิจกรรมอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ

อาจารย์ ดร.พงษ์กรณ์ วีรพิพรรธน์ วิทยากรกระบวนการสร้างสัมพันธภาพ เลือกใช้ “การทำอาหาร” เป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพ เนื่องจากการทำอาหารเป็นทักษะชีวิตที่ใกล้ตัวและสำคัญต่อการดำรงชีวิต โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้น 2 ครั้ง ก่อนลงพื้นที่ในปี พ.ศ. 2567 ได้แก่ ครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2566 ชื่ออาหาร “ยำใหญ่” จากบทพระราชนิพนธ์ กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) และครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 จากการเสนอชื่ออาหาร คือ “ไก่ทอด” ทั้งสองครั้งดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างทีมพัฒนาโครงการกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมุทิตา โดยกิจกรรมสองครั้งแรกนั้นมีประเด็น ดังนี้

ภาพกิจกรรม อาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ (รูปภาพโดย ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุกดา, 2566)

ภาพกิจกรรม อาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาลี, 2567)

กิจกรรมการทำ “ยำใหญ่” เหตุผลที่เลือกเป็นอาหารนี้ เนื่องจากในการจัดกิจกรรม ทุกคนจะช่วยกันจัดเตรียมส่วนผสมในแต่ละกลุ่มได้ เช่น กลุ่มไข่ต้ม กลุ่มไก่ฉีก กลุ่มลวกกุ้ง เป็นต้น หลังจากช่วยกันเตรียมแล้ว วิทยากรจะสาธิตการยำใหญ่ให้ทุกคนได้ร่วมสังเกตวิธีการทำและการปรุงน้ำยำตามอัตราส่วนที่วิทยากรอธิบายไว้ แต่ทุกคนสามารถปรับเปลี่ยนสูตรตามต้องการ ทั้งนี้ในความสุขของกิจกรรม ทางวิทยากรไม่ได้จัดเครื่องปรุงรสไว้ครบถ้วนเช่นเดียวกับการสาธิต ด้วยเหตุนี้จากการสังเกตพบว่า ทุกคนช่วยเหลือกันเตรียมส่วนผสมอย่างเต็มที่ ตั้งใจดูการสาธิต และแก้ปัญหาในการประยุกต์การปรุงรสได้เป็นอย่างดี สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดที่สุด คือ การส่งเสียงเรียกให้วิทยากรรับชมอาหารที่น้อย ๆ แต่ละกลุ่มทำ ที่สำคัญในการชิม น้อย ๆ พยายามที่จะตักอาหารใส่จานแยกให้แก่วิทยากร ตรงกันข้าม วิทยากรยินดีชิมอาหารร่วมจานกับเด็กและเยาวชน สายตานี้ทำให้รับรู้ถึงการรับส่งในมิตรจิตระหว่างกัน

กิจกรรมการทำ “ไก่ทอด” วิทยากรได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นการแข่งขันอย่างเต็มรูปแบบ เพราะเด็กและเยาวชนหลายคนมีทักษะในการทำอาหารอยู่เป็นทุนเดิม และบางคนเขียนในสมุดบันทึกว่า “อยากเปิดร้านขายไก่ทอด” ดังนั้น การสาธิตจึงไม่จำเป็น แต่วิทยากรต้องเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ และเป็นนักชิมของน้อย ๆ อีกทั้งวิทยากรต้องทำซ้ำใหม่ทุกครั้งที่ทุกคนได้แจ้งความประสงค์ไว้ เงื่อนไขในกิจกรรมครั้งนี้เข้มข้นกว่าการทำยำใหญ่ กล่าวคือ ส่วนผสมหลักเป็นอกไก่กลุ่มละ 1 กิโลกรัม กับน้ำมันพืชกลุ่มละประมาณ 500 มิลลิลิตร นอกนั้นวิทยากรเตรียมส่วนผสมไว้หลากหลายเช่นเดิม ไม่ว่าจะเป็น แป้งโกกิ ผงปาปริก้า ผงชีส แป้งเกล็ดขนมปัง เป็นต้น ทุกคนสามารถคิดสูตรไก่ทอดได้ตามต้องการ โดยวิทยากรจะแนะนำให้พิจารณา

อัตราส่วนจากสลากของการผสมแป้ง หรือใส่ส่วนปรุงรสต่าง ๆ ความสนุกของกิจกรรม จากการสังเกตพบว่า น้อง ๆ ช่วยกันทำอาหารอย่างขมิ้นชัน แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าในการสั่งการแบบเป็นมิตร แม้ว่าบางกลุ่มจะทอดไม่สำเร็จก็ตาม วิทยากรไม่เห็นกลุ่มใดต่อกันด้วยถ้อยคำรุนแรง มีเพียงการช่วยกันทำใหม่บ้าง ตักออกบางส่วนแล้วผสมใหม่ บางกลุ่มแก้ไขโดยการตกลงในกลุ่ม และนำเสนอต่อวิทยากรว่าถ้าไก่ไม่กรอบก็กินแบบไก่นุ่มได้ การถอดบทเรียนครั้งนี้สะท้อนถึงการทำงานเป็นทีม การพัฒนาการคิดแก้ปัญหา และการคิดเชิงสร้างสรรค์ ที่สำคัญสะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักแบ่งปันระหว่างทีมอื่น เพราะหากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแย่งชิงเครื่องปรุงรสเป็นของตนเอง ย่อมส่งผลต่อกลุ่มอื่น ในขณะเดียวกัน หากตนเองต้องการเช่นกัน อาจจะไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการด้วย จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมทั้งสองครั้งในปีพุทธศักราช 2566 วิทยากรพยายามปรับเปลี่ยนมุมมองของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการคิดผ่านการพิจารณาชีวิตโดยใช้กิจกรรมอาหาร ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ผู้ร่วมกิจกรรมยังคงถามถึงและบันทึกลงสมุดประจำวัน จนกระทั่งได้รับทุนการจัดทำโครงการในปีพุทธศักราช 2567 หลายคนยังจดจำกิจกรรมทำอาหารได้ นับว่าเป็นการสร้างสัมพันธภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านมุกดา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

สำหรับการจัดกิจกรรมออกแบบอาหารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุกดา ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยจำนวน 2 ครั้ง คือ 1) กิจกรรมออกแบบอาหารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ครั้งที่ 1 อาหารประเภททอด และ 2) กิจกรรมออกแบบอาหารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ครั้งที่ 2 อาหารประเภทยำ

กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ ครั้งที่ 1 อาหารประเภททอด

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 44 คน พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ อายุ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.4 และอายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.6 ตามลำดับ โดยไม่ปรากฏกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 12 ปี ช่วงอายุระหว่าง 12 ถึง 14 ปี และอายุ 18 ปีขึ้นไป

ในด้านความชื่นชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบฟังเพลง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 รองลงมาคือ การเล่นเกม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ไปเที่ยวกับเพื่อน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 ลำดับถัดมาคือ การเล่นเกมออนไลน์และการดูคลิปในมือถือที่มีจำนวนผู้ชื่นชอบเท่ากันคือ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 ทำอาหาร จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ชื่นชอบการท่องเที่ยว จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 โดยกลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบต่องานศิลปะ การเล่นดนตรี และการเลี้ยงสัตว์ในจำนวนที่เท่ากันคือ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 รองลงมาคือ ชื่นชอบการร้องเพลง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ชื่นชอบการดูซีรีส์ เล่น social และประดิษฐ์ของ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ทำขนม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ปลูกต้นไม้ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ชื่นชอบการเลี้ยงปลา และการขายของ ในจำนวนที่เท่ากันคือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ชื่นชอบการเดินร่ำ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟังเพลง กีฬา การใช้เทคโนโลยี (เกมและคลิปมือถือ) และกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่น เช่น ไปเที่ยวหรือพบปะเพื่อน เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด ในขณะที่กิจกรรมเฉพาะทาง เช่น การขายของและการเดินร่ำ มีผู้สนใจน้อยกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการทำกิจกรรมที่เป็นกลุ่มมากกว่ากิจกรรมที่ทำคนเดียว ซึ่งมีผลต่อการพิจารณาการทำกิจกรรมทำอาหารร่วมกับเพื่อน

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=44)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	44	100.0
หญิง	0	0.0
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.0
12 ปี	0	0.0
13 ปี	0	0.0
14 ปี	0	0.0
15 ปี	2	4.6
16 ปี	22	50.0
17 ปี	20	45.4
18 ปีขึ้นไป	0	0.0
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	1	0.4
เล่นกีฬา	24	10.2
ฟังเพลง	30	12.8
เล่นเกมออนไลน์	19	8.1
เล่น social	8	3.4
เลี้ยงปลา	4	1.7
ทำอาหาร	16	6.8
งานศิลปะ	12	5.1
ร้องเพลง	9	3.8
เล่นดนตรี	12	5.1
ท่องเที่ยว	13	5.5
เลี้ยงสัตว์	12	5.1
ดูซีรีส์	8	3.4
ทำขนม	7	3.0
เดินร่ำ	2	0.9
ไปเที่ยวกับเพื่อน	21	8.9
ดูคลิปในมือถือ	19	8.1
ขายของ	4	1.7
ประดิษฐ์ของ	8	3.4
ปลูกต้นไม้	6	2.6

สำหรับในส่วนถัดมาคือ กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ จากตารางที่ 2 แสดงระดับความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหาร พบว่า ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารในระดับมาก และค่าเฉลี่ยมากที่สุดสองอันดับแรกคือ พอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในครั้งนี้ และรู้สึกสนุกที่ได้ลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง ที่มีค่าเฉลี่ย 4.29 และ 4.25 ตามลำดับ รองลงมาคือความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นในระดับมากได้แก่ เพื่อนในกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันทำอาหารเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.20 เพื่อนใส่ใจในการทำวัตถุดิบในการปรุงอาหาร มีค่าเฉลี่ย 4.18 วิทยากรมีความเป็นกันเองทำให้รู้สึกผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ย 4.15 รู้สึกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำอาหาร มีค่าเฉลี่ย 4.13 ได้ช่วยเหลือเพื่อนแก้ปัญหาระหว่างทำอาหาร มีค่าเฉลี่ย 3.97 และเพื่อนคอยแนะนำวิธีการทำอาหาร มีค่าเฉลี่ย 3.81 ตามลำดับ ถัดมาคือความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นในระดับปานกลางคือ ไม่กล้าลงมือทำอาหารด้วยตนเอง ที่มีค่าเฉลี่ย 2.86 และสุดท้ายคือ ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นในระดับน้อยคือ รู้สึกว่าการทำอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ย 2.18

ในด้านสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสิ่งที่ได้รับหลังจากทำอาหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.20 หรือระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยากหาความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม ค่าเฉลี่ยคือ 4.22 อยู่ในระดับมาก ถัดมาคือ สิ่งในกลุ่มตัวอย่างได้รับในระดับมากรองลงมา ได้แก่ กลับไปเล่าให้คนที่บ้านฟังว่าสามารถทำอาหารได้ มีค่าเฉลี่ย 4.18 รู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.15 กล้าที่จะแสดงออกมากขึ้นและอยากทำอาหารเมนูอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.13 ลำดับถัดมาคือ เมื่อได้กลับบ้านจะช่วยพ่อแม่ทำอาหาร มีค่าเฉลี่ย 4.11 รู้สึกชอบทำอาหารมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.09 สนใจที่จะรับฟังผู้อื่นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยากที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง มีค่าเฉลี่ย 4.02 และรู้สึกสนิทกับเพื่อนที่ช่วยกันทำอาหารมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.97 ตามลำดับ

ดังนั้น ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหาร ภาพรวมความรู้สึกขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อนอยู่ในระดับ “มาก” โดยมีค่าเฉลี่ย 3.92 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มอย่างดีและสอดคล้องกับประเภทความชื่นชอบของกลุ่ม ที่โดยมากเป็นกิจกรรมที่ต้องทำเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังรู้สึกพอใจมากที่สุดกับเมนูที่ทำสำเร็จ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.29 และรู้สึกสนุกกับการลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง ค่าเฉลี่ย 4.25 และระดับมากคือ ความร่วมมือและการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่มก็ถือว่าดีเช่นกัน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.20 สิ่งที่น่าสนใจคือ กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าการทำอาหารไม่ใช่เรื่องยุ่งยากมากนัก โดยมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.18 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมนี้ทำให้การทำอาหารเป็นเรื่องที่น่าสนใจและผ่อนคลาย

ถัดมาคือ ความรู้สึก/สิ่งที่ได้รับหลังจากการทำอาหาร ด้านสิ่งที่ได้รับหลังทำอาหาร พบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมคือ 4.20 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะในเรื่องการหาความรู้เพิ่มเติม ค่าเฉลี่ย 4.22 ในระดับที่มากที่สุด และการกลับไปเล่าให้คนที่บ้านฟังเกี่ยวกับประสบการณ์ทำอาหาร ค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ กิจกรรมนี้ยังส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น และอยากทำอาหารเมนูอื่น ๆ

ภาพกิจกรรม อาหารกับการเชื่อมสัมพันธ์ภาพ (รูปภาพโดย อดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

ตารางที่ 2 แสดงระดับความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหาร และสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหารประเภททอดของกลุ่มตัวอย่าง

(n=44)								
รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อน								
1. รู้สึกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำอาหาร	12 (27.3)	28 (63.6)	2 (4.5)	2 (4.5)	0 (00.0)	4.13	.70	มาก
2. รู้สึกสนุกที่ได้ลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง	14 (31.8)	28 (63.6)	1 (2.3)	1 (2.5)	0 (00.0)	4.25	.61	มาก
3. รู้สึกว่าการทำอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก	14 (31.8)	0 (00.0)	27 (61.4)	1 (2.3)	2 (4.5)	2.18	.75	น้อย
4. เพื่อนในกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันทำอาหารเป็นอย่างดี	0 (00.0)	2 (4.5)	10 (22.7)	14 (31.8)	18 (41.0)	4.20	.70	มาก
5. เพื่อนใส่ใจในการทำวัตถุดิบในการปรุงอาหาร	14 (31.8)	26 (59.1)	2 (4.5)	2 (4.5)	0 (00.0)	4.18	.72	มาก
6. ไม่กล้าลงมือทำอาหารด้วยตนเอง	0 (00.0)	22 (50.0)	4 (9.1)	8 (18.2)	10 (22.7)	2.86	1.26	ปานกลาง
7. เพื่อนคอยแนะนำวิธีการทำอาหาร	7 (15.9)	26 (59.1)	8 (18.2)	2 (4.5)	1 (2.3)	3.81	.84	มาก
8. ได้ช่วยเหลือเพื่อนแก้ปัญหาระหว่างทำอาหาร	8 (18.2)	30 (68.2)	4 (9.1)	1 (2.3)	1 (2.3)	3.97	.76	มาก
9. พอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในครั้งนี้นี้	16 (36.4)	27 (61.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	1 (2.3)	4.29	.70	มาก
10. พี่ ๆ วิทยากรมีความเป็นกันเองทำให้รู้สึกผ่อนคลาย	15 (34.1)	23 (52.3)	5 (11.4)	0 (00.0)	1 (2.3)	4.15	.80	มาก
ภาพรวมความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อน						3.92	.96	มาก
สิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร								
1. รู้สึกชอบทำอาหารมากขึ้น	9 (20.5)	32 (72.7)	2 (4.5)	0 (00.0)	1 (2.3)	4.09	.67	มาก
2. รู้สึกสนิทกับเพื่อนที่ช่วยกันทำอาหารมากขึ้น	10 (22.7)	27 (61.4)	4 (9.1)	2 (4.5)	1 (2.3)	3.97	.84	มาก
3. เมื่อได้กลับบ้าน จะช่วยพ่อแม่ทำอาหาร	12 (27.3)	27 (61.4)	4 (9.1)	0 (00.0)	1 (2.3)	4.11	.75	มาก
4. กลับไปเล่าให้คนที่บ้านฟังว่าสามารถทำอาหารได้	11 (25.0)	31 (70.5)	1 (2.3)	1 (2.3)	0 (00.0)	4.18	.58	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. อยากทำอาหารเมนูอื่น ๆ	12 (27.3)	29 (65.9)	1 (2.3)	1 (2.3)	1 (2.3)	4.13	.76	มาก
6. รู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ	12 (27.3)	28 (63.6)	3 (6.8)	1 (2.3)	0 (00.0)	4.15	.64	มาก
7. สนใจที่จะรับฟังผู้อื่นมากขึ้น	10 (22.7)	29 (65.9)	4 (9.1)	0 (00.0)	1 (2.3)	4.06	.72	มาก
8. อยากหาความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม	14 (31.8)	28 (63.6)	0 (00.0)	2 (00.0)	0 (00.0)	4.22	.67	มาก
9. อยากที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง	11 (25.0)	26 (59.1)	5 (11.4)	1 (2.3)	1 (2.3)	4.02	.82	มาก
10. กล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น	13 (29.5)	25 (56.8)	5 (11.4)	1 (2.3)	0 (00.0)	4.13	.70	มาก
ภาพรวมสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร						4.20	.83	มาก

กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ ครั้งที่ 2 อาหารประเภทยำ

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 45 คน พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุ 16 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาคือ อายุ 17 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 และอายุน้อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 15 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ โดยไม่ปรากฏกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 12 ปี ช่วงอายุระหว่าง 12 ถึง 14 ปี และอายุ 18 ปีขึ้นไป

ในด้านความชื่นชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบการฟังเพลง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 รองลงมาคือชื่นชอบการเล่นกีฬา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ไปเกี่ยวกับเพื่อน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ลำดับถัดมาคือดูคลิปมือถือน้ำ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 การเล่นเกม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 การทำอาหาร จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ต่อมาคือการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 การเลี้ยงสัตว์ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 การร้องเพลง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 งานศิลปะ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 เล่น social จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ชื่นชอบประดิษฐ์ของ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ชื่นชอบการดูซีรีส์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ชื่นชอบการทำขนมและการปลูกต้นไม้ จำนวน 7 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ชื่นชอบการเลี้ยงปลา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ชื่นชอบการขายของ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ชื่นชอบการอ่านหนังสือ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 และสุดท้ายชื่นชอบการเต้นรำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

จากความชื่นชอบสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีชื่นชอบในการฟังเพลง เล่นกีฬา และการใช้เทคโนโลยี อย่างการดูคลิปมือถือน้ำและเล่นเกมได้รับความนิยมสูงสุด พิจารณาได้ว่า ในการประเมินครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบกิจกรรมในสองส่วนคือ การชื่นชอบกิจกรรมที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลคือ การฟังเพลง การเล่นเกม และการเล่นเกม อีกทั้งยังชื่นชอบการทำกิจกรรมแบบกลุ่มคือ การเล่นเกม และการเล่นเกม ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง แม้จะมีการชื่นชอบการทำกิจกรรมแบบเดี่ยว แต่ก็มีความสนใจและพร้อมที่จะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=45)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	45	100
หญิง	0	0.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.0
12 ปี	0	0.0
13 ปี	0	0.0
14 ปี	0	0.0
15 ปี	2	4.5
16 ปี	24	53.3
17 ปี	19	42.2
18 ปีขึ้นไป	0	0.0
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	4	1.5
เล่นกีฬา	25	9.5
ฟังเพลง	31	11.8
เล่นเกมออนไลน์	19	7.2
เล่น social	11	4.2
เลี้ยงปลา	6	2.3
ทำอาหาร	18	6.8
งานศิลปะ	12	4.6
ร้องเพลง	13	4.9
เล่นดนตรี	11	4.2
ท่องเที่ยว	15	5.7
เลี้ยงสัตว์	14	5.3
ดูซีรีส์	9	3.4
ทำขนม	7	2.7
เดินรำ	1	0.4
ไปเที่ยวกับเพื่อน	23	8.7
ดูคลิปในมือถือ	22	8.4
ขายของ	5	1.9
ประดิษฐ์ของ	10	3.8
ปลูกต้นไม้	7	2.7

สำหรับในส่วนถัดมาคือ ส่วนที่ 2 กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ จากตารางที่ 4 แสดงระดับความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารและสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร พบว่า ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อนในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.94 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในครั้งนี้น่ามากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างรู้สึกท้อใจกับความเป็นกันเอง ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับมาก รู้สึกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำอาหาร และรู้สึกสนุกที่ได้ลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.37 อยู่ในระดับมาก รู้สึกว่าเพื่อนใส่ใจในการทำวัตถุดิบในการปรุงอาหาร มีค่าเฉลี่ย 4.32 อยู่ในระดับมาก รู้สึกว่าเพื่อนในกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันทำอาหารเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก รู้สึกว่าเพื่อนคอยแนะนำวิธีการทำอาหาร และรู้สึกว่าได้ช่วยเหลือเพื่อนแก้ปัญหาระหว่างทำอาหาร ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.05 อยู่ในระดับมาก สำหรับระดับความรู้สึกระดับปานกลางคือ รู้สึกว่าไม่กล้าลงมือทำอาหารด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 2.68 และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกว่าการทำอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก ที่มีค่าเฉลี่ย 2.37 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ในด้านสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร พบว่า ภาพรวมสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหารมีค่าเฉลี่ย 4.04 หรืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สิ่งทีกลุ่มตัวอย่างได้รับหลังจากการทำอาหารในระดับมากที่สุดคือ รู้สึกชอบทำอาหารมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.21 รองลงมาคือ รู้สึกอยากทำอาหารเมนูอื่น ๆ และรู้สึกว่ากล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.16 ต่อมาคือ รู้สึกว่าสนใจที่จะรับฟังผู้อื่นมากขึ้น และรู้สึกว่าอยากหาความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.11 ถัดมาคือ รู้สึกเมื่อได้กลับบ้านจะช่วยพ่อแม่ทำอาหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 รู้สึกว่าสนิทกับเพื่อนที่ช่วยกันทำอาหารมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.00 รู้สึกว่าอยากที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง และกลับไปเล่าให้คนที่บ้านฟังว่าสามารถทำอาหารได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.89 และสุดท้ายของกลุ่มตัวอย่าง สิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหารในระดับมากที่สุดคือ รู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.84

กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ ครั้งที่ 1 พบว่า ความรู้สึกขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94) ความรู้สึกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.53) ส่วนความรู้สึกที่ได้รับในระดับปานกลางคือ รู้สึกว่าการทำอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 2.37) และสำหรับสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกโดยภาพรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) โดยสิ่งที่ได้มากที่สุดคือ รู้สึกชอบทำอาหารมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.21) และสิ่งที่ได้ในระดับน้อยคือ รู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.84) ซึ่งสอดคล้องกับความชื่นชอบของกลุ่มตัวอย่างที่แม้จะชื่นชอบการทำกิจกรรมแบบเดียวกว่า ทว่ามีแนวโน้มและความพร้อมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้

ภาพกิจกรรม อาหารกับการเชื่อมสัมพันธ์ภาพ (รูปภาพโดย อุดลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

ตารางที่ 4 แสดงระดับความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหาร และสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหารประเภทยำของกลุ่มตัวอย่าง
(n=45)

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อน								
1. รู้สึกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำอาหาร	10 (22.2)	33 (73.4)	1 (2.2)	1 (2.2)	0 (0.00)	4.37	.53	มาก
2. รู้สึกสนุกที่ได้ลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง	9 (20.0)	35 (77.8)	0 (0.00)	1 (2.2)	0 (0.00)	4.37	.49	มาก
3. รู้สึกว่าการทำอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก	2 (4.4)	0 (0.00)	5 (11.1)	34 (75.6)	4 (8.9)	2.37	.75	ปานกลาง
4. เพื่อนในกลุ่มร่วมด้วยช่วยกันทำอาหารเป็นอย่างดี	8 (17.8)	35 (77.8)	0 (0.00)	2 (4.4)	0 (0.00)	4.21	.59	มาก
5. เพื่อนใส่ใจในการทำวัตถุดิบในการปรุงอาหาร	8 (17.8)	36 (80.0)	0 (0.00)	1 (2.2)	0 (0.00)	4.32	.48	มาก
6. ไม่กล้าลงมือทำอาหารด้วยตนเอง	0 (0.00)	7 (15.6)	3 (6.7)	31 (68.9)	4 (8.9)	2.68	.77	ปานกลาง
7. เพื่อนคอยแนะนำวิธีการทำอาหาร	7 (15.6)	33 (73.4)	4 (8.9)	1 (2.2)	0 (0.00)	4.05	.58	มาก
8. ได้ช่วยเหลือเพื่อนแก้ปัญหาระหว่างทำอาหาร	7 (15.6)	34 (75.6)	2 (4.4)	2 (4.4)	0 (0.00)	4.05	.62	มาก
9. พอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในครั้งนี้	12 (26.7)	32 (71.1)	0 (0.00)	1 (2.2)	0 (0.00)	4.53	.49	มาก
10. พี่ ๆ วิทยากรมีความเป็นกันเองทำให้รู้สึกผ่อนคลาย	12 (26.7)	31 (68.9)	0 (0.00)	2 (4.4)	0 (0.00)	4.42	.61	มาก
ภาพรวมความรู้สึก/สิ่งที่เกิดขึ้นขณะทำอาหารร่วมกับเพื่อน						3.94	.63	มาก
สิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร								
1. รู้สึกชอบทำอาหารมากขึ้น	9 (20.0)	33 (73.4)	2 (4.4)	0 (0.00)	1 (2.2)	4.21	.66	มาก
2. รู้สึกสนิทกับเพื่อนที่ช่วยกันทำอาหารมากขึ้น	6 (13.3)	35 (77.8)	3 (6.7)	0 (0.00)	1 (2.2)	4.00	.64	มาก
3. เมื่อได้กลับบ้าน จะช่วยพ่อแม่ทำอาหาร	7 (15.6)	35 (77.8)	1 (2.2)	1 (2.2)	1 (2.2)	4.05	.69	มาก
4. กลับไปเล่าให้คนที่บ้านฟังว่าสามารถทำอาหารได้	5 (11.1)	11 (24.4)	27 (60.0)	0 (0.00)	2 (4.4)	3.89	.74	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. อยากทำอาหารเมนูอื่น ๆ	7 (15.6)	36 (80.0)	1 (2.2)	0 (0.00)	1 (2.2)	4.16	.61	มาก
6. รู้สึกสนุกกับการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ	7 (15.6)	8 (17.8)	27 (60.0)	0 (0.00)	3 (6.70)	3.84	.89	มาก
7. สนใจที่จะรับฟังผู้อื่นมากขึ้น	7 (15.6)	35 (77.8)	2 (4.4)	0 (0.00)	1 (2.2)	4.11	.64	มาก
8. อยากหาความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม	9 (20.0)	33 (73.4)	1 (2.2)	0 (0.00)	2 (4.4)	4.11	.79	มาก
9. อยากที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง	7 (15.6)	7 (15.6)	28 (62.2)	2 (4.4)	1 (2.2)	3.89	.77	มาก
10. ถ้าที่จะแสดงออกมากขึ้น	10 (22.2)	32 (71.1)	1 (2.2)	0 (0.00)	2 (4.4)	4.16	.81	มาก
ภาพรวมสิ่งที่ได้หลังจากการทำอาหาร						4.04	.94	มาก

2.2 กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง เป็นวิทยากรกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด จากการจัดโครงการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2566 วิทยากรได้เลือกภาพยนตร์เกี่ยวกับ “อาหาร” เนื่องจากง่ายต่อการเชื่อมโยงสาระสำคัญของกิจกรรมทำอาหารเข้ากับภาพยนตร์ และเน้นการฝึกสะท้อนคิดเรื่อง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การแก้ปัญหา และการเข้าใจตัวเองผ่านสถานการณ์จำลอง อีกทั้งยังเป็นสื่อที่เน้นความผ่อนคลาย ช่วยเปิดโลกนอกห้องเรียนฝึกๆ และทำให้เกิดแง่คิดที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะชีวิต เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการชมภาพยนตร์จบแล้ว วิทยากรสรุปประเด็น จากนั้นบันทึกสะท้อนความคิด หรือเขียนภาพที่สัมพันธ์กับภาพยนตร์อย่างอิสระ ภาพยนตร์มีจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่หนึ่ง The Hundred Foot Journey

กิจกรรม: เขียนบันทึกสะท้อนคิดเกี่ยวกับครอบครัวชาวอินเดียที่เดินทางสู่ยุโรปเพื่อบุกเบิกร้านอาหารอินเดีย โดยมี “ฮัสซาน” ตัวละครเอกของเรื่องที่มีมุ่งมั่น ฝึกฝน หาความรู้ สังเกต ปรับตัว และเชื่อมั่นในคุณค่าของสิ่งที่ตนมีอยู่ ทำให้ได้รับการยอมรับ นอกจากนี้ ภาพยนตร์ยังสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรสชาติอาหารกับความทรงจำอีกด้วย

เรื่องที่สอง The Last Recipe

กิจกรรม: เขียนบันทึกสะท้อนคิดเกี่ยวกับตัวละครเอก “เซฟ มิทซูรุ” ผู้ที่ยึดมั่นในความคิดและความตั้งใจของตนจนทำให้ครอบครัวประสบปัญหา ภาพยนตร์นำเสนอรายการอาหารและวิธีปรุงที่ประณีต วิทยากรให้ผู้ร่วมโครงการเลือกรายการอาหารที่ชอบ 1 อย่าง พร้อมเขียนเหตุผลว่าทำไมจึงประทับใจเมนูดังกล่าว โดยขอให้สรุปเชื่อมโยงกับเรื่องราวเบื้องหลังการปรุง ในขั้นสุดท้าย วิทยากรตั้งคำถามให้เด็กและเยาวชนคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างอาหารกับประสบการณ์ในชีวิต

เรื่องที่สาม The Lunchbox

กิจกรรม: ให้น้อง ๆ เขียนถึงพระเอก “เฟอร์นันดาส” และนางเอก จากแง่คิด เรื่องการเลือกนั่งรถไฟผิดขบวนอาจเป็นทางที่ทำให้ถึงจุดหมายที่ดีได้ จากนั้นให้เด็กและเยาวชนลองคิดว่า หากต้องทำอาชีพเป็นผู้ส่งปันโตในประเทศอินเดีย จะสนใจทำหรือไม่ เพราะเหตุใด

เรื่องที่สี่ Toscana

กิจกรรม: ในกิจกรรมนี้ วิทยากรเลือกภาพยนตร์ที่เน้นฉาก บรรยากาศ และเพลงประกอบที่ช่วยผ่อนคลาย โดยทดลองใช้ภาษาอิตาเลียนบรรยาย แต่ได้สรุปเป็นภาษาไทยในต้นเรื่อง กลางเรื่อง และท้ายเรื่อง การเขียนบันทึกสะท้อนคิดในเรื่องนี้จะให้ผู้ร่วมโครงการได้วาดรูป และเขียนความรู้สึกอย่างอิสระ โดยไม่ตั้งใจดังเช่นเรื่องที่หนึ่งถึงเรื่องที่สาม

ภาพกิจกรรม การบันทึกสะท้อนคิดหลังจบกิจกรรมชมภาพยนตร์ (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

สำหรับการจัดกิจกรรมปี พ.ศ. 2567 วิทยากรได้คัดเลือกภาพยนตร์ที่มีอาหารเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องจำนวนสามในสี่เรื่อง ส่วนอีกหนึ่งเรื่องจะเป็นภาพยนตร์ที่มุ่งสร้างพลังใจ และมีฉากบรรยากาศ เพลงประกอบที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการ และความผ่อนคลาย ภาพยนตร์สองในสี่เรื่อง สร้างจากอัตชีวประวัติของบุคคลที่มีตัวตนจริง โดยแบ่งเป็น 4 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่องปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก (The Wind Rises) 2) กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่องขนมแนวหัวใจกระทะเหล็ก (Toast) 3) กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่องพ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille) และ 4) กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่องเชฟ (CHEF) หลังจากชมภาพยนตร์แล้ว วิทยากรกำหนดประเด็นบันทึกสะท้อนคิด เกี่ยวกับประเด็นที่เด็กและเยาวชนต้องการเล่าให้คนที่ไว้ใจ และข้อคิดที่สรุปได้จากเรื่องตามทัศนคติของตนเอง โดยมีรายละเอียดย่อยดังต่อไปนี้

กิจกรรมภาพยนตร์สะท้อนความคิด ครั้งที่ 1
เรื่อง ปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก (The Wind Rises)

รูปภาพจาก วิกีพีเดีย

(<https://en.wikipedia.org/w/index.php?curid=37936203>, 21 กันยายน 2567)

เรื่อง ปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก (The Wind Rises) เป็นอัตชีวประวัติของ “โฮริโอะชิ จิโร่” วิศวกรชาวญี่ปุ่น ที่มีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักบิน แต่มีอุปสรรคด้านการมองเห็น จิโร่ต้องเอาชนะอุปสรรคด้านร่างกายด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง เอาชนะการถูกสบประมาท และการพัฒนาตัวเองอย่างเต็มความสามารถ ทำให้ในที่สุด เขาก็สามารถสร้างเครื่องบินรบได้สำเร็จ ตลอดทั้งเรื่อง เด็กและเยาวชนได้ชมทัศนียภาพอันสวยงาม และความน่ากลัว น่าตื่นเต้นของสงครามโลก ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ภาษาถ่ายทอดพลังใจได้อย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้ชมมีความหวัง ด้วยคำกล่าวสั้น ๆ ที่ว่า “เพราะลมแรงกล้า เราจึงอยู่ท่ามกลางลม”

ในการจัดกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด ครั้งที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชายจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 15 ปี ถึง 17 ปี เมื่อพิจารณารายอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 อายุ 16 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 และอายุ 17 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 นอกจากนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ปรากฏผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และมากกว่า 18 ปีขึ้นไป

สำหรับด้านความชื่นชอบ พบว่า ส่วนใหญ่ชื่นชอบการฟังเพลง จำนวนผู้ชื่นชอบ 35 คน คิดเป็นร้อยละ 14.10 ชื่นชอบการเล่นกีฬา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 ชื่นชอบการไปเที่ยวกับเพื่อน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ชื่นชอบการดูคลิปในมือถือ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.10 ชื่นชอบการเล่นเกมออนไลน์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ชื่นชอบงานศิลปะ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 ชื่นชอบการท่องเที่ยว จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20 ชื่นชอบการเล่นดนตรีและทำอาหาร จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 ซึ่งใกล้เคียงกับการชื่นชอบการร้องเพลง ที่มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ชื่นชอบการเล่น social และประดิษฐ์ของ จำนวนเท่ากันคือ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ชื่นชอบการดูซีรีส์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 ชื่นชอบการปลูกต้นไม้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 ชื่นชอบการทำขนมและการเลี้ยงปลา ในจำนวนที่เท่ากันคือ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 และชื่นชอบการอ่านหนังสือและการขายของ ในจำนวนที่เท่ากันคือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 ตามลำดับ

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมความบันเทิงและการผ่อนคลาย เช่น การฟังเพลง การเล่นกีฬา และการไปเที่ยวกับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสนุกสนานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม แต่ในขณะเดียวกัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดหรือการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล อย่างการอ่านหนังสือหรือการขายของ กลับมีความนิยมน้อยกว่า อาจสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงจากกิจวัตรประจำวันที่มีความเคร่งเครียด ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิงและกิจกรรมที่ได้ใช้ร่างกายหรือใช้เวลาร่วมกับผู้อื่นมากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวหรือใช้ความคิดเชิงลึก

(n=40)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	40	100.00
หญิง	0	0.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.00
12 ปี	0	0.00
13 ปี	0	0.00
14 ปี	0	0.00
15 ปี	3	7.50
16 ปี	19	47.50
17 ปี	18	45.00
18 ปีขึ้นไป	0	0.00
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	4	1.60
เล่นกีฬา	27	10.90
ฟังเพลง	35	14.10
เล่นเกมออนไลน์	16	6.50
เล่น social	9	3.60
เลี้ยงปลา	6	2.40
ทำอาหาร	12	4.80
งานศิลปะ	14	5.60
ร้องเพลง	10	4.00
เล่นดนตรี	12	4.80
ท่องเที่ยว	13	5.20
เลี้ยงสัตว์	10	4.00
ดูซีรีส์	8	3.20
ทำขนม	6	2.40
เดินรำ	2	0.80
ไปเที่ยวกับเพื่อน	24	9.70
ดูคลิปในมือถือ	20	8.10
ขายของ	4	1.60
ประดิษฐ์ของ	9	3.60
ปลูกต้นไม้	7	2.80

จากแบบประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจากการชมภาพยนตร์ พบว่า ภาพรวมความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์ มีค่าเฉลี่ย 2.85 อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบนั้น กลุ่มตัวอย่างรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน ที่มีค่าเฉลี่ย 3.97 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้สึกมีแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ย 3.89 รู้สึกมองโลกในแง่ดีมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.81 และพร้อมกันนี้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกหลังจากชมภาพยนตร์จบในระดับปานกลางคือ รู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง มีค่าเฉลี่ย 3.60 รู้สึกถึงความอึดอัดใจที่มีค่าเฉลี่ย 3.11 และมีความสงสัย ที่มีค่าเฉลี่ยคือ 2.57 ตามลำดับ ถัดมาคือ ความรู้สึกหลังจากชมภาพยนตร์จบในระดับน้อยคือ เศร้าใจ/เสียใจ รู้สึกหงุดหงิดใจ รู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว และมีความเป็นกังวล ที่มีค่าเฉลี่ยคือ 2.27 2.03 2.00 และ 1.97 ตามลำดับ

สำหรับสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังการชมภาพยนตร์ในระดับที่มาก คือ การมีความคิดอยากกอดพ่อกับแม่มากขึ้น ที่มีค่าเฉลี่ยคือ 4.47 รองลงมาคือ ไม่เดินหนีปัญหา ที่มีค่าเฉลี่ย 4.30 ระมัดระวังตัวเองในการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ยคือ 4.27 จะเป็นผู้ฟังที่ดี ที่มีค่าเฉลี่ย 4.24 ลำดับถัดมาคือ ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้นและค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.21 ตั้งใจเรียนหนังสือ ที่มีค่าเฉลี่ย 4.20 และคิดไตร่ตรองก่อนลงมือ ที่มีค่าเฉลี่ย 4.11 และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลางคือ ใช้อารมณ์ตัดสินใจ และเก็บตัวอยู่คนเดียว ที่มีค่าเฉลี่ยคือ 2.53 และ 2.39 ตามลำดับ

จากการประเมินความรู้สึกและสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังจากชมภาพยนตร์ พบว่า ความรู้สึกหลังจากชมภาพยนตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.85 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.97) และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดคือ รู้สึกกังวล (ค่าเฉลี่ย 1.97) สิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังจากชมภาพยนตร์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.90 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รายการที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ กอดพ่อกับแม่มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.47) และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดคือ เก็บตัวอยู่คนเดียว (ค่าเฉลี่ย 2.39)

จากค่าเฉลี่ยในแบบประเมินข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า หลังจากเด็กและเยาวชนได้ชมภาพยนตร์เรื่อง ปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก (The Wind Rises) จะเกิดความรู้สึกทางบวก ได้แก่ กระตุ้นให้เกิดความรักและคิดถึงครอบครัว ความสนุกสนานร่าเริง และความมีพลังอึดอัดใจ สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาของเรื่อง ทั้งส่วนที่สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของครอบครัวในภาวะยากลำบาก และจุดเน้นเรื่อง พลังของการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อเอาชนะอุปสรรค สำหรับความรู้สึกอื่นๆ ที่เกิดขึ้นลดหลั่นลงมา คือ ความสนุกสนาน/ร่าเริง และความอึดอัดใจ เกิดจากพฤติกรรมตัวละคร การสร้างฉากและบรรยากาศของเรื่องผ่านเสียงเพลง ภาพเคลื่อนไหว ที่เน้นความมีชีวิตชีวา ความกระตือรือร้นของตัวละครเอกในการเอาชนะอุปสรรค ต่างไปจากกลุ่มความรู้สึกในด้านลบ ซึ่งไม่ใช่จุดเน้นของภาพยนตร์

ในด้านความคิดที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการสื่อสารแนวคิดของเรื่อง ที่ทำให้ผู้ชมนึกถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเอาชนะอุปสรรคหรือการสู้กับปัญหา ไม่เดินหนีปัญหา และการรู้จักใช้ชีวิตอย่างระมัดระวังตามเนื้อเรื่องที่แสดงทักษะการเอาตัวรอดจากภัยพิบัติแผ่นดินไหว และสงคราม รวมทั้งการรู้จักเป็นผู้ฟังที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่น และการตั้งใจเรียนหนังสือตามเนื้อเรื่องที่ตัวละครเอกพัฒนาทักษะการทำเครื่องบินจากการฟังวิศวกรผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ และการเรียนรู้ด้านวิศวกรรมการบิน โดยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีคือ ช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้กัน ต่างไปจากกลุ่มความรู้สึกในด้านลบซึ่งไม่ใช่จุดเน้นของภาพยนตร์ และในด้านภาพสะท้อนความรู้สึกและสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังจากชมภาพยนตร์เรื่องปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก (The Wind Rises) ตามค่าเฉลี่ยดังกล่าว เกิดผลด้านบวกด้านความรู้สึกและความต้องการเปลี่ยนแปลงภายใน โดยเฉพาะในด้านสายสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือ การกอดกับพ่อแม่มากขึ้น และคิดถึงพ่อแม่หรือคนที่บ้านมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ที่แสดงให้เห็นว่าสายสัมพันธ์ของครอบครัวมีส่วนผลักดันให้ตัวละครประสบความสำเร็จและเอาชนะอุปสรรค

ตารางที่ 6 แสดงความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเอง

(n=40)								
รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. เศร้าใจ/เสียใจ	0 (0.00)	6 (15.00)	15 (37.50)	6 (15.00)	13 (32.50)	2.27	1.15	น้อย
2. สนุกสนาน/ร่าเริง	7 (17.50)	16 (40.00)	14 (35.00)	1 (2.50)	2 (5.00)	3.60	.98	ปานกลาง
3. มีความสงสัย	0 (0.00)	9 (22.50)	13 (32.50)	11 (27.50)	7 (17.50)	2.57	1.04	ปานกลาง
4. มีความเป็นกังวล	1 (2.50)	0 (0.00)	11 (27.50)	13 (32.50)	15 (37.50)	1.97	.96	น้อย
5. รู้สึกหงุดหงิดใจ	1 (2.50)	3 (7.50)	6 (15.00)	16 (40.00)	14 (35.00)	2.03	1.04	น้อย
6. รู้สึกถึงความอึด เข็มกล้าหาญ	5 (12.50)	10 (25.00)	13 (32.50)	6 (15.00)	5 (12.50)	3.11	1.24	ปานกลาง
7. รู้สึกอ้างว้างโดด เดี่ยว	1 (2.50)	3 (7.50)	8 (20.00)	11 (27.50)	17 (42.50)	2.00	1.10	น้อย
8. รู้สึกมีแรงบันดาลใจ	13 (32.50)	15 (37.50)	8 (20.00)	3 (7.50)	1 (2.50)	3.89	1.04	มาก
9. รู้สึกมองโลกในแง่ ดีมากขึ้น	9 (22.50)	17 (42.50)	12 (30.00)	2 (5.00)	0 (0.00)	3.81	.84	มาก
10. รู้สึกคิดถึงพ่อ แม่/คนที่บ้าน	18 (45.00)	11 (27.50)	5 (12.50)	4 (10.00)	2 (5.00)	3.97	1.24	มาก
ภาพรวมความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ						2.85	.69	ปานกลาง
สิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. คิดไตร่ตรองก่อน ลงมือ	16 (40.00)	14 (35.00)	7 (17.50)	2 (5.00)	1 (2.50)	4.11	.98	มาก
2. ระมัดระวังตัวเอง ในการใช้ชีวิต	19 (47.50)	14 (35.00)	5 (12.50)	2 (5.00)	0 (0.00)	4.27	.87	มาก
3. ตั้งใจเรียนหนังสือ	18 (45.00)	13 (32.50)	6 (15.00)	3 (7.50)	0 (0.00)	4.20	.90	มาก
4. ค่อย ๆ พูดกับคน ที่บ้าน	18 (45.00)	14 (35.00)	7 (17.50)	0 (0.00)	1 (2.50)	4.21	.92	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. ไม่เดินหนีปัญหา	20 (50.00)	13 (32.50)	5 (12.50)	2 (5.00)	0 (0.00)	4.30	.88	มาก
6. ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา	6 (15.00)	4 (10.00)	6 (15.00)	10 (25.00)	13 (32.50)	2.53	1.48	ปานกลาง
7. กอดพ่อกับแม่มากขึ้น	24 (60.00)	10 (25.00)	3 (7.50)	3 (7.50)	0 (0.00)	4.47	.84	มาก
8. จะเป็นผู้ฟังที่ดี	19 (47.50)	12 (30.00)	8 (20.00)	1 (2.50)	0 (0.00)	4.24	.86	มาก
9. ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น	21 (52.50)	10 (25.00)	6 (15.00)	2 (5.00)	1 (2.50)	4.21	1.06	มาก
10. เก็บตัวอยู่คนเดียว	5 (12.50)	2 (5.00)	10 (25.00)	11 (27.50)	12 (30.00)	2.39	1.29	ปานกลาง
ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ						3.90	.62	มาก

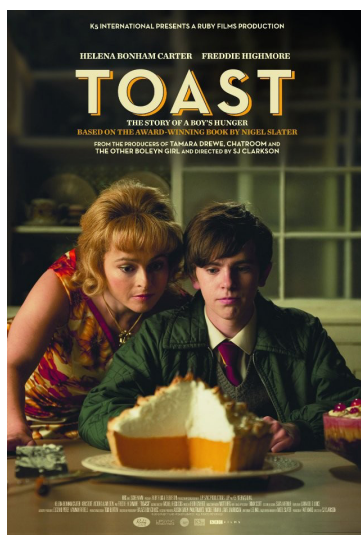
จากการสำรวจบันทึกสะท้อนคิด พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจะวาดรูปที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในภาพยนตร์ เช่น รูปเครื่องบิน และเขียนคำแสดงความหวังด้วยคำสั้น ๆ ได้แก่ อยากรู้เป็นแบบจิโร่ และอิสระเสรี อีกส่วนหนึ่งยังไม่ลงมือเขียนสะท้อนคิด อย่างไรก็ตาม วิทยากรมีข้อสังเกตระหว่างการชมภาพยนตร์เรื่องนี้ กล่าวคือ เด็กและเยาวชนมีอิริยาบถผ่อนคลาย ขณะชมภาพ ฟังเพลงบรรเลง และมีสมาธิในการทำแบบสอบถาม อีกทั้งรูปแบบที่น่าสนใจเสนอเป็นภาพยนตร์แอนิเมะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องบิน เหมาะสมกับวัย ความชอบของเด็กและเยาวชน ส่งผลให้ผู้ชมสามารถติดตามได้จนจบ เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งวาดรูปเครื่องบิน และบันทึกสั้น ๆ ที่แสดงความสนใจใฝ่ศึกษาวิชาชีพด้านช่าง

ภาพกิจกรรม ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

กิจกรรมภาพยนตร์สะท้อนความคิด ครั้งที่ 2

เรื่อง หนุ่มแนวหัวใจกระทะเหล็ก (Toast)

รูปภาพจาก วิกิพีเดีย

([https://en.wikipedia.org/wiki/Toast_\(film\)#/media/File:Toast_\(film\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Toast_(film)#/media/File:Toast_(film).jpg), 21 กันยายน 2567)

เรื่อง หนุ่มแนวหัวใจกระทะเหล็ก (Toast) มุ่งนำเสนอปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อและลูกชายวัยรุ่น ที่ชื่อ “ไนเจล” ครอบครัวนี้มีแม่ที่สุขภาพอ่อนแอแต่รักลูก เธอทำอาหารได้เพียงการอุ่นอาหารกระป๋องและขนมปังปิ้ง อย่างไรก็ตาม ไนเจลรักแม่แต่ต่อต้านพ่อ เพราะพ่อชอบวิพากษ์วิจารณ์และดูถูกความสามารถ เมื่อแม่เสียชีวิต พ่อแต่งงานใหม่กับคุณพ่อดีที่แม่จะกิริยามารยาทไม่ดี แต่ทำอาหารได้อร่อยและหลากหลาย ไนเจลพยายามฝึกทำอาหารแบบที่แม่เลี้ยง ทำให้รับประทานเพื่อเอาชนะใจพ่อ แม้ระหว่างการตั้งต้นชีวิตครอบครัวใหม่ของพ่อจะไม่ราบรื่นนัก แต่ไนเจลก็พยายามหัดเรียนทำอาหาร โดยเฉพาะทำพายเลมอนเมอแรงก์ ไม่นานนักพ่อก็เสียชีวิตด้วยโรคประจำตัว ไนเจลจึงตัดสินใจก้าวไปข้างหน้าเพื่อเริ่มชีวิตใหม่เป็นเชฟ และกลายเป็นนักวิจารณ์อาหารที่โด่งดัง

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน พบว่า เกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ที่ 16 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 รองลงมาคือ อายุ 17 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 อายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 และอายุ 13 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ปรากฏผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 12 ปี 12 ปี 14 ปี และ 18 ปีขึ้นไป

สำหรับด้านความชื่นชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบการฟังเพลงจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 12.80 รองลงมาคือ ชื่นชอบการไปเที่ยวกับเพื่อน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10.30 ชื่นชอบการเล่นกีฬา จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 ชื่นชอบการดูคลิป 25 คน คิดเป็นร้อยละ 9.20 ชื่นชอบการท่องเที่ยว 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 ชื่นชอบการเล่นเกมออนไลน์ 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20 ชื่นชอบงานศิลปะ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 ถัดมาคือ ชื่นชอบการร้องเพลงและการเล่นดนตรี 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 ชื่นชอบการทำอาหาร 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ชื่นชอบการปลูกต้นไม้ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70 ชื่นชอบการเลี้ยงสัตว์ ดูซีรีส์ และขายของ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 ชื่นชอบการเลี้ยงปลา 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 ชื่นชอบการเล่น social และประดิษฐ์ของ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 ชื่นชอบการทำขนม 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20 ชื่นชอบการอ่านหนังสือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 และชื่นชอบการเต้นรำ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

ในการพิจารณาความชื่นชอบ เป็นเช่นเดียวกับการรับชมภาพยนตร์ครั้งที่ 1 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมความบันเทิงและการผ่อนคลาย เช่น การฟังเพลง การเล่นกีฬา และการไปเที่ยวกับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสนุกสนานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ในขณะเดียวกัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความคิด

หรือการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล อย่างการอ่านหนังสือหรือการขายของ กลับมีความนิยมน้อยกว่า สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงจากกิจวัตรประจำวันที่มีความเคร่งเครียด ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิงและกิจกรรมที่ได้ใช้ร่างกายหรือใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวหรือใช้ความคิดเชิงลึก

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=40)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	40	100.00
หญิง	0	0.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.00
12 ปี	0	0.00
13 ปี	1	2.50
14 ปี	0	0.00
15 ปี	3	7.50
16 ปี	22	55.00
17 ปี	14	35.00
18 ปีขึ้นไป	0	0.00
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	4	1.50
เล่นกีฬา	26	9.50
ฟังเพลง	35	12.80
เล่นเกมออนไลน์	17	6.20
เล่น social	7	2.60
เลี้ยงปลา	8	2.90
ทำอาหาร	11	4.00
งานศิลปะ	15	5.50
ร้องเพลง	12	4.40
เล่นดนตรี	12	4.40
ท่องเที่ยว	21	7.70
เลี้ยงสัตว์	9	3.30
ดูซีรีส์	9	3.30
ทำขนม	6	2.20
เดินรำ	2	0.70

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ไปเที่ยวกับเพื่อน	28	10.30
ดูคลิปในมือถือ	25	9.20
ขายของ	9	3.30
ประดิษฐ์ของ	7	2.60
ปลูกต้นไม้	10	3.70

สำหรับส่วนของกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิดจากภาพยนตร์เรื่อง Toast ผลการประเมินความรู้สึกและสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังชมภาพยนตร์จบ พบว่า ความรู้สึกหลังจากที่ดูจบในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.99 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้านที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.68 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ความรู้สึกมีแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ย 3.85 อยู่ในระดับมาก รู้สึกมองโลกในแง่ดีมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก และรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง มีค่าเฉลี่ย 3.55 อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับรู้สึกถึงความอึดอัดเหนียวเหนียว มีค่าเฉลี่ย 2.80 และเศร้าใจ/เสียใจ มีค่าเฉลี่ย 2.65 รู้สึกสงสัย มีค่าเฉลี่ย 2.55 และรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว มีค่าเฉลี่ย 2.35 ถัดมาคือในระดับน้อยประกอบด้วย รู้สึกมีความเป็นกังวล มีค่าเฉลี่ย 1.95 และรู้สึกหงุดหงิดใจ มีค่าเฉลี่ย 1.80 ตามลำดับ

ในด้านสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ พบว่า ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมคือ 3.87 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สิ่งทีคิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบที่อยู่ในระดับมากคือ ค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.38 ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.33 ไม่เดินหนีปัญหาและตั้งใจเรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 4.30 กอดพ่อแม่/แม่มากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.26 คิดไตร่ตรองก่อนลงมือ มีค่าเฉลี่ย 4.23 จะเป็นผู้ฟังที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.18 ระวังตัวเองในการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ย 4.08 และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังชมภาพยนตร์จบ ในระดับปานกลางคือ เก็บตัวอยู่คนเดียว มีค่าเฉลี่ย 2.36 และใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา มีค่าเฉลี่ย 2.33 อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

จากการประเมินความรู้สึกและสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังจากชมภาพยนตร์ครั้งที่ 2 พบว่า ความรู้สึกหลังชมภาพยนตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 2.99 อยู่ในระดับปานกลาง โดยความรู้สึกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.68) และค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดในส่วนนี้คือ รู้สึกหงุดหงิดใจ (ค่าเฉลี่ย 1.80) ถัดมาคือ สิ่งทีคาดว่าจะเปลี่ยนแปลงหลังชมภาพยนตร์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.87 อยู่ในระดับมาก โดยการเปลี่ยนแปลงทีคาดว่าจะเกิดขึ้นมากที่สุดคือ ค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.38) และการเปลี่ยนแปลงทีคาดว่าจะเกิดขึ้นน้อยที่สุดคือ ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา (ค่าเฉลี่ย 2.33) ซึ่งสอดคล้องกับความชื่นชอบของกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิง จึงทำให้หลังรับชมภาพยนตร์จึงมีความรู้สึกคิดถึงครอบครัวมากขึ้น

จากค่าเฉลี่ยในแบบประเมินข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ภาพสะท้อนความรู้สึกและสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงภายหลังชมภาพยนตร์เรื่อง Toast มีแนวโน้มที่ผู้ชมจะคิดถึงครอบครัวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาทั้งหมดของเรื่องที่เน้นความสัมพันธ์และพัฒนาการความคิดของตัวละครที่มีต่อสายสัมพันธ์ของครอบครัวตั้งแต่เด็ก วัยรุ่น จนวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ส่วนความรู้สึกอื่นๆ ที่มีคะแนนเฉลี่ยลดลง เช่น การมองโลกในแง่ดี ความสนุกสนานร่าเริง ความอึดอัดเหนียวเหนียว หรือความรู้สึกด้านลบ เช่นความอ้างว้าง กังวล และหงุดหงิดใจ ความรู้สึกเหล่านี้แม้จะมีปรากฏแทรกอยู่ในภาพยนตร์อยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่จุดเน้นของเรื่อง จึงปรากฏในปริมาณที่น้อยกว่าภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ในด้านความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังชมภาพยนตร์เรื่อง Toast เป็นเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับครอบครัวหรือคนรอบตัว ซึ่งมีแนวโน้มในทิศทางบวก ได้แก่ การสื่อสารอย่างใจเย็น การช่วยเหลือคนรอบตัว การกอดกับคนที่บ้าน รวมทั้งการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การสู้กับปัญหาและตั้งใจเรียน ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับจุดเน้นของเนื้อเรื่องภาพยนตร์ ที่เน้นการจัดการความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อม ส่วนความคิดในด้านลบ

เป็นประเด็นที่ผู้ชมเลือกน้อยกว่าอย่างชัดเจน ได้แก่ การเก็บตัว การใช้อารมณ์แก้ปัญหา ซึ่งเป็นประเด็นที่แม้จะปรากฏในเนื้อหาภาพยนตร์ แต่ตัวละครได้แสดงการก้าวข้ามปัญหาและการจัดการอารมณ์ในทิศทางบวก

ตารางที่ 8 แสดงความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเอง

(n=40)								
รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. เศร้าใจ/เสียใจ	0 (0.00)	3 (7.50)	24 (60.10)	9 (22.5)	4 (10.00)	2.65	.12	ปานกลาง
2. สนุกสนาน/ร่าเริง	5 (12.50)	13 (32.50)	21 (52.50)	1 (2.50)	0 (0.00)	3.55	.12	ปานกลาง
3. มีความสงสัย	3 (7.50)	4 (10.00)	10 (25.00)	18 (45.00)	5 (12.50)	2.55	.17	ปานกลาง
4. มีความเป็นกังวล	0 (0.00)	2 (5.00)	10 (25.00)	12 (30.00)	16 (40.00)	1.95	.15	น้อย
5. รู้สึกหงุดหงิดใจ	2 (5.00)	1 (2.50)	6 (15.00)	9 (22.50)	22 (55.00)	1.80	.18	น้อย
6. รู้สึกถึงความอึด เหิมกล้าหาญ	2 (5.00)	9 (22.50)	15 (37.50)	7 (17.50)	7 (17.50)	2.80	.18	ปานกลาง
7. รู้สึกอ้างว้างโดด เดี่ยว	1 (2.50)	6 (15.00)	10 (25.00)	12 (30.00)	11 (27.50)	2.35	.18	ปานกลาง
8. รู้สึกมีแรงบันดาลใจ	11 (27.50)	15 (37.50)	11 (27.50)	3 (7.50)	0 (0.00)	3.85	.15	มาก
9. รู้สึกมองโลกในแง่ ดีมากขึ้น	11 (27.50)	13 (32.50)	13 (32.50)	3 (7.50)	0 (0.00)	3.80	.15	มาก
10. รู้สึกคิดถึงพ่อแม่/ แม่/คนที่บ้าน	32 (80.0)	4 (10.00)	3 (7.50)	1 (2.50)	0 (0.00)	4.68	.12	มาก
ภาพรวมความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ						2.99	.41	ปานกลาง
สิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. คิดไตร่ตรองก่อน ลงมือ	30 (75.20)	10 (25.00)	10 (25.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.23	.13	มาก
2. ระมัดระวังตัวเอง ในการใช้ชีวิต	16 (40.00)	15 (37.50)	4 (10.00)	3 (7.50)	1 (2.50)	4.08	.17	มาก
3. ตั้งใจเรียนหนังสือ	20	14	5	1	0	4.30	.13	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(50.00)	(35.00)	(12.50)	(2.50)	(0.00)			
4. ค่อย ๆ พุดกับคนที่บ้าน	22	13	4	1	0	4.38	.13	มาก
	(55.00)	(32.50)	(10.00)	(2.50)	(0.00)			
5. ไม่เดินหนีปัญหา	24	9	4	2	1	4.30	.17	มาก
	(60.00)	(22.50)	(10.00)	(5.00)	(2.50)			
6. ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา	4	4	5	15	12	2.33	.21	น้อย
	(10.00)	(10.00)	(12.50)	(12.50)	(30.00)			
7. กอดพ่อกับแม่มากขึ้น	28	3	4	2	3	4.26	.21	มาก
	(70.00)	(7.50)	(10.00)	(5.00)	(7.50)			
8. จะเป็นผู้ฟังที่ดี	20	11	7	1	1	4.18	.16	มาก
	(50.00)	(27.50)	(17.50)	(2.50)	(2.50)			
9. ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น	21	12	7	0	0	4.33	.12	มาก
	(52.50)	(30.00)	(17.50)	(0.00)	(0.00)			
10. เก็บตัวอยู่คนเดียว	6	1	9	10	14	2.36	.22	ปานกลาง
	(15.00)	(2.50)	(22.5)	(25.00)	(35.00)			
ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ						3.87	.57	มาก

ผลของการเขียนบันทึกสะท้อนคิดหลังชมภาพยนตร์เรื่องนี้ พบว่า เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งเขียนสะท้อนคิดสั้น ๆ ว่า คิดถึงแม่ คิดถึงอาหารที่บ้าน ชอบโนเจลที่กล้าตัดสินใจเริ่มชีวิตใหม่ ชอบแม่เลี้ยงที่ทำอาหารได้นำรับประทานและเป็นคนสวย ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งวาดรูปอาหารแต่ไม่ได้เขียนถ้อยคำใด ๆ แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่เขียนบันทึกสะท้อนคิด มีทัศนคติในทางบวกจากตัวอย่างพฤติกรรมตัวละคร และเชื่อมโยงประสบการณ์การรับประทานอาหารกับความสัมพันธ์ในชีวิตจริง

ภาพกิจกรรม ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

กิจกรรมภาพยนตร์สะท้อนความคิด ครั้งที่ 3
เรื่อง พ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille)

รูปภาพจาก หอภาพยนตร์

(<https://www.fapod.or.th/main/cinema/view/251>, 21 กันยายน 2567)

สำหรับเรื่อง พ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille) คือการเล่าเรื่องราวของ “เรมี” (Remy) หนูที่มีพรสวรรค์และความฝันอันยิ่งใหญ่ในการเป็นเชฟ แม้ว่ากายภาพของเรมีจะไม่เอื้ออำนวย แต่เรมีกลับมีจมูกที่ไวต่อกลิ่นและรสนิยมในการทำอาหาร ต่อมาเรมีได้พบกับ “ลิงกวินี” (Linguini) เด็กหนุ่มที่ทำงานเป็นพนักงานล้างจานในร้านอาหารของกุสโต แม้ว่าตัวของลิงกวินีเองจะไม่มีทักษะในการทำอาหารเลย แต่การทำงานร่วมกันของทั้งคู่ ทำให้ร้านอาหารของกุสโตเริ่มกลับมาโด่งดังอีกครั้ง โดยความสำคัญของเรื่องนี้ คือการถ่ายทอดเรื่องราวของความมุ่งมั่นในการตามหาความฝัน ความกล้าหาญในการเอาชนะอุปสรรค และการพิสูจน์ให้เห็นว่าความสามารถและความรักในสิ่งที่ทำ สามารถพาเราไปสู่ความสำเร็จได้ แม้ว่าเส้นทางนั้นจะไม่ง่าย

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 9 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 รองลงมาคือ อายุ 16 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และอายุน้อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่างคือ 15 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ตามลำดับ โดยไม่ปรากฏกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 12 ปี ช่วงอายุระหว่าง 12 ถึง 14 ปี และ 18 ปีขึ้นไป

ในด้านความชื่นชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบไปเกี่ยวกับเพื่อน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 รองลงมาคือชื่นชอบการเล่นกีฬา การฟังเพลง การเล่นเกมออนไลน์ และการดูคลิปในมือถือ จำนวนเท่ากันคือ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ลำดับถัดมาคือ ชื่นชอบการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ต่อมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่ชื่นชอบการเล่น social การเลี้ยงปลา การทำอาหาร การร้องเพลง และการปลูกต้นไม้ จำนวนเท่ากันคือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ต่อมาคือ ชื่นชอบการเล่นดนตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และชื่นชอบการอ่านหนังสือ การเดินป่า การเลี้ยงสัตว์ การดูซีรีส์ และการขายของ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

ดังนั้น จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสนใจที่หลากหลายทั้งในกิจกรรมสังคมและความบันเทิง เช่น การไปเที่ยวกับเพื่อนเป็นกิจกรรมที่มีความนิยมสูงสุด ในขณะที่กิจกรรมที่มีผู้ตอบความสนใจน้อยที่สุดคือการเล่นดนตรี และการอ่านหนังสือ รวมถึงการเดินป่าที่มีผู้ตอบเพียง 1 คนเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิงและกิจกรรมที่ใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวหรือใช้ความคิดเชิงลึก

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=9)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	9	100.00
หญิง	0	0.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.00
12 ปี	0	0.00
13 ปี	0	0.00
14 ปี	0	0.00
15 ปี	1	11.10
16 ปี	3	33.30
17 ปี	5	55.60
18 ปีขึ้นไป	0	0.00
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	1	1.80
เล่นกีฬา	6	10.50
ฟังเพลง	6	10.50
เล่นเกมออนไลน์	6	10.50
เล่น social	3	5.30
เลี้ยงปลา	3	5.30
ทำอาหาร	3	5.30
งานศิลปะ	0	0.00
ร้องเพลง	3	5.30
เล่นดนตรี	2	3.50
ท่องเที่ยว	4	7.00
เลี้ยงสัตว์	1	1.80
ดูซีรีส์	1	1.80
ทำขนม	0	0.00
เดินร่ำ	1	1.80
ไปเที่ยวกับเพื่อน	7	12.30
ดูคลิปในมือถือ	6	10.50
ขายของ	1	1.80
ประดิษฐ์ของ	0	0.00
ปลูกต้นไม้	3	5.30

ในส่วนถัดมาคือ กิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด เรื่องพ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille) จากตารางที่ 10 แสดงระดับความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ พบว่า ความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.27 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง และรู้สึกมีแรงบันดาลใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.11 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้สึกมองโลกในแง่ดีมากขึ้น และรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.67 อยู่ในระดับปานกลาง ต่อมาคือรู้สึกมีความสงสัย มีค่าเฉลี่ย 3.56 อยู่ในระดับปานกลาง พร้อมกันนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกอยู่ในระดับปานกลางลำดับถัดมาคือ รู้สึกถึงความอึดอัด กล้าหาญ มีค่าเฉลี่ย 3.33 รู้สึกเศร้าใจ/เสียใจ และรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว มีค่าเฉลี่ย 2.67 และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้สึกอยู่ในระดับน้อยคือ รู้สึกมีความเป็นกังวล มีค่าเฉลี่ย 2.56 และรู้สึกหงุดหงิดใจ มีค่าเฉลี่ย 2.33

ในด้านสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ พบว่า ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์ มีค่าเฉลี่ย 3.73 หรืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกคิดไตร่ตรองก่อนลงมือมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.11 อยู่ในระดับมาก ต่อมาคือ มีความรู้สึกตั้งใจเรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในระดับมาก ไม่เดินหนีปัญหา กอดพ่อกับแม่มากขึ้น และระมัดระวังตัวเองในการใช้ชีวิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.89 อยู่ในระดับมาก ค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.78 อยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบในระดับปานกลางคือ จะเป็นผู้ฟังที่ดี เก็บตัวอยู่คนเดียว และใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.56 3.22 และ 2.67 ตามลำดับ

ความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) ความรู้สึกที่ได้รับหลังจากชมภาพยนตร์จบมากที่สุด คือมีความรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง และรู้สึกมีแรงบันดาลใจ ซึ่งอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) ส่วนความรู้สึกที่ได้รับน้อยที่สุดคือ รู้สึกหงุดหงิดใจ ซึ่งอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) และสำหรับสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73) โดยสิ่งที่ได้มากที่สุดคือ คิดไตร่ตรองก่อนลงมือ (ค่าเฉลี่ย 4.33) และสิ่งที่ได้น้อยที่สุดคือ ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา ซึ่งอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.67) ซึ่งสอดคล้องกับความชื่นชอบของกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิง จึงทำให้หลังรับชมภาพยนตร์จึงมีความรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริงและตระหนักถึงการคิดไตร่ตรองก่อนลงมือ

จากค่าเฉลี่ยในแบบประเมินข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าหลังจากเด็กและเยาวชน เมื่อชมภาพยนตร์เรื่องพ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille) เสร็จสิ้นแล้ว ความรู้สึกที่เกิดขึ้น มีความรู้สึกเด่นในด้านบวก ได้แก่ การมีแรงบันดาลใจมองโลกในแง่ดี และคิดถึงผู้ปกครองที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่แสดงการผจญภัยของครอบครัวหนู และการร่วมแรงร่วมใจภายในครอบครัวแก้ปัญหาเพื่อเอาชนะอุปสรรค สำหรับความรู้สึกอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่จุดเน้นของภาพยนตร์ จะปรากฏคะแนนลดหลั่นลงมา ได้แก่ ความสงสัย ความอึดอัด และความรู้สึกด้านลบ เช่น ความกังวล และความหงุดหงิด

ในด้านสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเอง พบว่า เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกในทิศทางบวก ได้แก่ การมีวิจรรย์ญาณหรือการคิดก่อนทำสิ่งต่าง ๆ การช่วยเหลือผู้อื่น และความรู้สึกต่อครอบครัวที่มีแนวโน้มช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ กอดกับพ่อแม่มากขึ้น ค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน และการเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างพฤติกรรมของตัวละครในภาพยนตร์ ในขณะที่กลุ่มพฤติกรรมด้านลบจะปรากฏในค่าเฉลี่ยน้อย ได้แก่ เก็บตัว และใช้อารมณ์แก้ปัญหา

ในด้านภาพรวมความรู้สึก พบว่า ปรากฏความรู้สึกในด้านบวก ได้แก่ ความรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง และรู้สึกมีแรงบันดาลใจ ซึ่งสอดคล้องกับฉากและบรรยากาศของเรื่องโดยรวม

ตารางที่ 10 แสดงความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเอง

(n=9)

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
ความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. เศร้าใจ/เสียใจ	1 (11.10)	1 (11.10)	3 (33.3)	2 (22.20)	2 (22.20)	2.67	.44	ปาน กลาง
2. สนุกสนาน/ร่า เริง	2 (22.20)	6 (66.70)	1 (11.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.11	.20	มาก
3. มีความสงสัย	1 (11.10)	5 (55.60)	1 (11.10)	2 (22.20)	0 (0.00)	3.56	.34	ปาน กลาง
4. มีความเป็น กังวล	0 (0.00)	0 (0.00)	5 (55.60)	4 (44.40)	0 (0.00)	2.56	.18	น้อย
5. รู้สึกหงุดหงิด ใจ	0 (0.00)	1 (11.10)	1 (11.10)	7 (77.80)	0 (0.00)	2.33	.24	น้อย
6. รู้สึกถึงความ ฮึกเหิมกล้าหาญ	2 (22.20)	1 (11.10)	4 (44.40)	2 (22.20)	0 (0.00)	3.33	.37	ปาน กลาง
7. รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว	1 (11.10)	1 (11.10)	4 (44.40)	3 (33.30)	0 (0.00)	2.67	.47	ปาน กลาง
8. รู้สึกมีแรง บันดาลใจ	5 (55.60)	1 (11.10)	2 (22.20)	1 (11.10)	0 (0.00)	4.11	.39	มาก
9. รู้สึกมองโลก ในแง่ดีมากขึ้น	3 (33.30)	3 (33.30)	3 (33.30)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.67	.53	ปาน กลาง
10. รู้สึกคิดถึง พ่อแม่/คนที่บ้าน	4 (44.40)	0 (0.00)	4 (44.40)	0 (0.00)	1 (11.10)	3.67	.47	ปาน กลาง
ภาพรวมความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ						3.27	.36	ปาน กลาง
สิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. คิดไตร่ตรอง ก่อนลงมือ	4 (44.40)	4 (44.40)	1 (11.10)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.33	.24	มาก
2. ระมัดระวัง ตัวเองในการใช้ ชีวิต	3 (33.30)	2 (22.20)	4 (44.40)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.89	.31	มาก
3. ตั้งใจเรียน หนังสือ	3 (33.30)	4 (44.40)	1 (11.10)	1 (11.10)	0 (0.00)	4.00	.33	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4. ค่อย ๆ พุดกับคนที่บ้าน	4 (44.40)	3 (33.30)	2 (22.20)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.78	.55	มาก
5. ไม่เดินหนีปัญหา	4 (44.40)	4 (44.40)	1 (11.10)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.89	.54	มาก
6. ใช้อารมณ์ตัดสินใจ	1 (11.10)	1 (11.10)	3 (33.30)	2 (22.20)	2 (22.20)	2.67	.44	ปานกลาง
7. กอดพ่อกับแม่มากขึ้น	4 (44.40)	2 (22.20)	1 (11.10)	2 (22.20)	0 (0.00)	3.89	.42	มาก
8. จะเป็นผู้ฟังที่ดี	4 (44.40)	0 (0.00)	5 (55.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.56	.55	ปานกลาง
9. ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น	3 (33.30)	4 (44.40)	2 (22.20)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.11	.26	มาก
10. เก็บตัวอยู่คนเดียว	2 (22.20)	1 (11.10)	4 (44.40)	1 (11.10)	1 (11.10)	3.22	.43	ปานกลาง
ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ						3.73	.40	มาก

ผลการเขียนบันทึกสะท้อนคิด จากกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่อง พ่อครัวตัวจิ๋วหัวใจคับโลก (Ratatouille) สะท้อนความคิดของตนเองไว้ส่วนหนึ่ง ดังนี้

“จากเป็นคนขี้ขลาด ได้กลายเป็นเชฟ เพราะมีหนูตัวหนึ่งได้พาทำอาหารสูตรหนู เขาโชคดีมากที่ได้เจอหนู แล้วเชฟได้เป็นลูกของเจ้าของร้านที่เสียชีวิตไปแล้ว เขาได้ร้านเป็นมรดก เขาเป็นลูกเจ้าของร้าน”

“ถ้าหมกมุ่นอยู่กับอดีต เราจะไม่มีอนาคต”

“ใคร ๆ ก็สามารถทำอาหารได้”

“อยู่กับอดีต จะไม่เห็นอนาคต”

“ไอ้ตัวอ้วนน่ารักจัง หนูพูดได้เฉย หนูติดกินข้าว หนูยังทำอาหารเป็น”

จากการสะท้อนความคิดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชนข้างต้น สามารถจำแนกความคิดหลังการชมภาพยนตร์ได้ออกเป็น 4 ประการสำคัญ คือ ประการแรก คือ การเปลี่ยนแปลงชีวิตที่กลุ่มตัวอย่างสะท้อนออกมาว่าคือ การเปลี่ยนแปลงตัวเอง จากคนที่ขี้ขลาดและกลายเป็นเชฟ ประการที่สอง คือ การละทิ้งอดีต คือ การที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้ว่าควรปล่อยวางอดีตและพัฒนาตัวเองเพื่อสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต ประการที่สาม คือ ทุกคนสามารถทำตามความฝันได้ เนื่องจากเรื่องนี้มุ่งสร้างแรงบันดาลใจที่สื่อถึงว่า ความสามารถไม่ใช่สิ่งที่จำกัดอยู่กับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาและประสบ

ความสำเร็จได้ แม้เป็นเพียงหนู และประการสุดท้าย คือ การเปิดรับความแปลกใหม่ จากการบันทึกข้อความทำให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับเรื่องราวของความแตกต่าง เช่น การที่หนูพูดและทำอาหารได้ ตลอดจนแสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่แตกต่าง ดังนั้น การสะท้อนความคิดในครั้งที่ 3 ถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับความกล้าหาญที่จะฝันและทำตามฝัน แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรค และย้ำเตือนถึงสำคัญของการไม่ยึดติดกับอดีต การร่วมมือ และความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

ภาพกิจกรรม ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด (รูปภาพโดย อดุลย์ สิงห์ชาลี, 2567)

ภาพกิจกรรม ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด (รูปภาพโดย อดุลย์ สิงห์ชาลี, 2567)

กิจกรรมภาพยนตร์สะท้อนความคิด ครั้งที่ 4

เรื่อง เชฟ (CHEF)

รูปภาพจาก The MAD MOVIE RANTER

(<https://youtheman77.wordpress.com/2014/07/16/chef-review/>, 21 กันยายน 2567)

เรื่องเชฟ (CHEF) คือการถ่ายทอดเรื่องราวของ คาร์ล แคสเปอร์ (Carl Casper) เชฟชื่อดังประจำร้านอาหารแห่งหนึ่งในลอสแอนเจลิส ที่ต้องพบกับความขัดแย้งกับเจ้าของร้านอาหารจนต้องออกจากการงาน เมื่อชีวิตการทำงานไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง คาร์ล ตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางใหม่ด้วยการเปิดรถขายอาหาร (Food Truck) เพื่อกลับไปสร้างสรรค์อาหาร โดยได้รับการสนับสนุนจากลูกชายและเพื่อนสนิท ทำให้เขาได้พบกับความสุขที่แท้จริงจากการทำอาหาร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับลูกชาย สารสำคัญของเรื่อง คือการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความรักในการทำอาหาร การค้นหาความหมายในชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และอิทธิพลของโซเชี่ยลมีเดียต่อการประกอบอาชีพเชฟในรถฟู้ดทรัค (Food Truck)

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 23 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปีและอายุ 16 ปี จำนวนช่วงอายุละ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาคืออายุ 15 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 และอายุน้อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่างคือ 14 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ตามลำดับ โดยไม่ปรากฏกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 12 ปี ช่วงอายุ 12-13 ปี และ 18 ปีขึ้นไป

ด้านความชื่นชอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชื่นชอบการฟังเพลง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 รองลงมา คือ การเล่นเกม จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ลำดับถัดมา ชื่นชอบการไปเที่ยวกับเพื่อน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 ต่อมาคือชื่นชอบการดูคลิปในมือถือ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 โดยกลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการเล่นเกมส์และการท่องเที่ยว ในจำนวนที่เท่ากันคือ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ชื่นชอบงานศิลปะ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ชื่นชอบการทำอาหาร จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการเล่น social และการเลี้ยงสัตว์ ในจำนวนที่เท่ากันคือ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ชื่นชอบการปลูกต้นไม้ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการร้องเพลง การเล่นดนตรี และการดูซีรีส์ มีจำนวนเท่ากันคือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการขายของ การอ่านหนังสือ การเลี้ยงปลา และการประดิษฐ์ของ มีจำนวนเท่ากันคือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ชื่นชอบการทำขนม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และชื่นชอบการเดินร่ำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7

ดังนั้น จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบกิจกรรมการฟังเพลงมากที่สุด ตามมาด้วยการเล่นเกมและการไปเที่ยวกับเพื่อน ซึ่งตรงกับการประเมินผลก่อนหน้านี้ เหตุนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิงและกิจกรรมที่ได้ใช้ร่างกายหรือใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวหรือใช้ความคิดเชิงลึก

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=23)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	23	100.00
หญิง	0	0.00
2. อายุ		
น้อยกว่า 12 ปี	0	0.00
12 ปี	0	0.00
13 ปี	0	0.00
14 ปี	2	8.70
15 ปี	3	13.10
16 ปี	9	39.10
17 ปี	9	39.10
18 ปีขึ้นไป	0	0.00
3. ความชื่นชอบ		
อ่านหนังสือ	3	2.00
เล่นกีฬา	17	11.30
ฟังเพลง	20	13.30
เล่นเกมออนไลน์	11	7.30
เล่น social	7	4.70
เลี้ยงปลา	3	2.00
ทำอาหาร	8	5.30
งานศิลปะ	10	6.70
ร้องเพลง	4	2.70
เล่นดนตรี	4	2.70
ท่องเที่ยว	11	7.30
เลี้ยงสัตว์	7	4.70
ดูซีรีส์	4	2.70
ทำขนม	2	1.30
เดินร่ำ	1	0.70
ไปเที่ยวกับเพื่อน	14	9.30
ดูคลิปในมือถือ	12	8.00
ขายของ	3	2.00
ประดิษฐ์ของ	3	2.00
ปลูกต้นไม้	6	4.00

สำหรับส่วนของกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด เรื่องเชฟ (CHEF) พบว่า ความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน มากที่สุดหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ มีค่าเฉลี่ย 4.26 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างรู้สึกสนุกสนาน/ร่าเริง มีค่าเฉลี่ย 3.96 อยู่ในระดับมาก รู้สึกมีแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ย 3.91 อยู่ในระดับมาก รู้สึกมองโลกในแง่ดีมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.86 อยู่ในระดับมาก รู้สึกถึงความอึดใจ กล้าหาญ มีค่าเฉลี่ย 3.48 อยู่ในระดับปานกลาง รู้สึกมีความสงสัย มีค่าเฉลี่ย 2.70 อยู่ในระดับปานกลาง รู้สึกหงุดหงิดใจ และรู้สึกอ้าวก้างโอดเดียว มีค่าเฉลี่ย 2.35 อยู่ในระดับปานกลาง พร้อมกันนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกระดับน้อยคือ รู้สึกมีความเป็นกังวล และรู้สึกเศร้าใจ/เสียใจ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.21 และ 2.13 ตามลำดับ

ในด้านสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ พบว่า ภาพรวมที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบมีค่าเฉลี่ย 3.93 หรืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สิ่งทีกลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบในระดับมากคือ กอดพ่อกับแม่มากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.50 รองลงมาคือ การตั้งใจเรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 4.40 ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.30 และคิดไตร่ตรองก่อนลงมือ มีค่าเฉลี่ย 4.21 จะเป็นผู้ที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.17 รับผิดชอบตัวเองในการใช้ชีวิต และค่อย ๆ พูดกับคนที่บ้าน โดยมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.13 และการไม่เดินหนีปัญหา มีค่าเฉลี่ย 3.96 พร้อมกันนี้ สิ่งทีกลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบในระดับปานกลางคือ ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา และเก็บตัวอยู่คนเดียว โดยมีค่าเฉลี่ย 2.82 และ 2.74 ตามลำดับ

ความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) ความรู้สึกที่ได้รับในระดับมากที่สุดคือ มีความรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 4.26) ส่วนความรู้สึกที่ได้รับในระดับน้อยที่สุดคือ รู้สึกเศร้าใจ/เสียใจ (ค่าเฉลี่ย 2.13) และสำหรับสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างคิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในระดับมากที่สุดคือ การกอดพ่อกับแม่มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.50) และสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยคือ การเก็บตัวอยู่คนเดียว (ค่าเฉลี่ย 2.74) ซึ่งสอดคล้องกับความชื่นชอบของกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มชื่นชอบการเติมเต็มอารมณ์ผ่านความบันเทิง จึงทำให้หลังรับชมภาพยนตร์จึงมีความรู้สึกคิดถึงครอบครัวมากขึ้น

จากผลของการทำแบบประเมินข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หลังจากเด็กและเยาวชนชมภาพยนตร์เรื่องเชฟ (CHEF) ผู้ชมเกิดความรู้สึกในทิศทางบวก สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสารเนื้อหา ได้แก่ กลุ่มความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ได้แก่ ความรู้สึกคิดถึงพ่อแม่/คนที่บ้าน และการมองโลกในแง่ดี มีกำลังใจ มีความรู้สึกอึดใจ อยากเปลี่ยนแปลงตนเอง ในขณะที่กลุ่มความรู้สึกด้านลบจะปรมาณ้อยมาก เช่น ความหงุดหงิด ความอ้าวก้าง โอดเดียว เป็นต้น ผลของความรู้สึกนี้สอดคล้องกับความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังพบว่า ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แน่นแฟ้นขึ้น ได้แก่ กอดพ่อแม่หรือคนที่บ้านมากขึ้น รวมทั้งความคิดที่จะพัฒนาตนเอง ได้แก่ ตั้งใจเรียน การต่อสู้กับปัญหา และรับผิดชอบในการใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นของเนื้อหาภาพยนตร์ สำหรับความคิดอื่น ๆ ปรากฏลดหลั่นลงมาเพราะไม่ใช่จุดเน้นของเรื่อง และเป็นประเด็นที่ภาพยนตร์ชี้ให้เห็น ว่าหากมีพฤติกรรมเช่นนี้แล้วจะเกิดผลเสีย ได้แก่ ความรู้สึกเศร้าเสียใจ การเก็บตัวอยู่คนเดียว และใช้อารมณ์แก้ปัญหา

ตารางที่ 12 แสดงความรู้สึกหลังจากที่ชมภาพยนตร์จบ และสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเอง

รายละเอียด	ระดับ					(n=23)		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. เศร้าใจ/เสียใจ	0 (0.00)	1 (4.40)	7 (30.40)	9 (39.10)	6 (26.10)	2.13	.18	น้อย
2. สนุกสนาน/ร่า เริง	8 (34.80)	7 (30.40)	7 (30.40)	1 (4.40)	0 (0.00)	3.96	.19	มาก
3. มีความสงสัย	1 (4.40)	3 (13.00)	9 (39.10)	8 (34.80)	2 (8.70)	2.70	.20	ปาน กลาง
4. มีความเป็น กังวล	0 (0.00)	2 (8.70)	5 (21.70)	12 (52.20)	4 (17.40)	2.21	.18	น้อย
5. รู้สึกหงุดหงิด ใจ	1 (4.40)	2 (8.70)	6 (26.10)	9 (39.10)	5 (21.70)	2.35	.22	ปาน กลาง
6. รู้สึกถึงความ ฮึกเหิมกล้าหาญ	5 (21.70)	8 (34.80)	4 (17.40)	5 (21.70)	1 (4.40)	3.48	.25	ปาน กลาง
7. รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว	1 (4.40)	4 (17.40)	3 (13.00)	9 (39.10)	6 (26.10)	2.35	.25	ปาน กลาง
8. รู้สึกมีแรง บันดาลใจ	10 (43.50)	4 (17.40)	6 (26.10)	3 (13.00)	0 (0.00)	3.91	.23	มาก
9. รู้สึกมีมองโลก ในแง่ดีมากขึ้น	9 (39.10)	3 (13.00)	8 (34.80)	2 (8.70)	1 (4.40)	3.86	.23	มาก
10. รู้สึกคิดถึง พ่อแม่/คนที่บ้าน	14 (39.10)	3 (13.00)	5 (21.70)	0 (0.00)	1 (4.40)	4.26	.23	มาก
ภาพรวมความรู้สึกหลังจากที่ดูหนังจบ						3.12	.43	ปาน กลาง
สิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ								
1. คิดไตร่ตรอง ก่อนลงมือ	10 (43.50)	8 (34.80)	5 (21.70)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.21	.17	มาก
2. ระมัดระวัง ตัวเองในการใช้ ชีวิต	10 (43.50)	6 (26.10)	7 (30.40)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.13	.18	มาก
3. ตั้งใจเรียน หนังสือ	12 (52.20)	8 (34.80)	3 (13.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.40	.15	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4. ค่อย ๆ พูดกับ คนที่บ้าน	9 (39.10)	8 (34.80)	6 (26.10)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.13	.17	มาก
5. ไม่เดินหนี ปัญหา	11 (51.20)	5 (21.70)	4 (16.70)	1 (4.40)	2 (8.70)	3.96	.27	มาก
6. ใช้อารมณ์ ตัดสินปัญหา	3 (13.20)	5 (21.70)	5 (21.70)	5 (21.70)	5 (21.70)	2.82	.29	ปาน กลาง
7. กอดพ่อกับแม่ มากขึ้น	13 (56.50)	7 (30.40)	2 (8.70)	1 (4.40)	0 (0.00)	4.50	.14	มาก
8. จะเป็นผู้ฟังที่ ดี	10 (43.50)	7 (30.40)	6 (26.10)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.17	.17	มาก
9. ช่วยเหลือผู้อื่น มากขึ้น	12 (52.20)	6 (26.10)	3 (13.00)	1 (4.40)	0 (0.00)	4.30	.18	มาก
10. เก็บตัวอยู่คน เดียว	3 (13.00)	5 (21.70)	5 (21.70)	3 (13.00)	7 (30.40)	2.74	.30	ปาน กลาง
ภาพรวมสิ่งที่คิดว่าจะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากที่ดูหนังจบ						3.93	.52	มาก

จากข้อความบันทึกของเยาวชนจำนวน 4 คน ได้สะท้อนความคิดออกมาได้ว่า

“อยากกลับไปกินข้าวกับที่บ้านครับ อยากไปช่วยพ่อแม่ทำอาหาร คิดถึงบ้านมาก ๆ ครับ”

“ทำอาหารต้องมีความอดทน พยายาม ไม่ล้มเลิกความคิด มีความตั้งใจ หออะไรใหม่ ๆ หรือสิ่งใหม่ ๆ”

“เรียนรู้การใช้โซเชียล รู้จักการรีวิวอาหาร และรู้จักฟังเสียงคนอื่น”

“ทำอะไรคิดถึงผู้อื่น ทำอะไรอย่าเอาเปรียบผู้อื่น ทำอะไรจงเห็นใจผู้อื่น”

จากการสะท้อนความคิดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน 4 คน สามารถจำแนกความคิดได้เป็น 4 ประการสำคัญ ประการแรก คือ ความรักและความคิดถึงบ้านของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างสะท้อนความคิดของตนออกมาถึงความคิดถึงการใช้เวลากับครอบครัว เช่น การกินข้าวและช่วยพ่อแม่ทำอาหาร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัว ประการที่สอง คือ ความอดทนและความพยายาม ที่กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนถึงการทำอาหารที่ต้องใช้ความอดทนและความตั้งใจ พร้อมกับ ๆ การมองหาสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความพยายามในการทำสิ่งที่รัก ประการที่สาม คือ การเรียนรู้ประโยชน์จากการใช้โซเชียลมีเดีย ตัวอย่างที่สะท้อนผ่านความคิดของกลุ่มตัวอย่างคือ การนำเสนออาหารผ่านสื่อโซเชียลเพื่อฟังเสียงของคนอื่น เป็นการเรียนรู้และเติบโตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และประการที่สี่ คือ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนออกมาว่า การทำสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผู้อื่นและไม่เอาเปรียบ แสดงถึงความสำคัญของการมีความเห็นอกเห็นใจในสังคม ดังนั้น การรับชมภาพยนตร์เรื่องนี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนความคิดของตนให้เห็นถึงการค้นหาความสุขจากการทำอาหาร การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และการมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตและการค้นหาความหมายในชีวิต

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ และกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิดของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ข้อมูลในส่วนนี้ มาจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จากการเข้าร่วม 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธภาพ จำนวน 2 ครั้ง และกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิด 4 ครั้ง โดยมีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นต่อการจัดโครงการ

ในภาพรวม พบความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ได้ในการเข้าร่วมโครงการนี้ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ทางความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาตนเอง การเชื่อมโยงครอบครัว ความสนุกสนาน และการสร้างทัศนคติที่สร้างคุณค่าในตัวเอง ซึ่งสามารถจำแนกประเด็นหมวดหมู่ความคิดเห็นได้เป็น 3 ประการ ประการแรก โครงการนี้มีส่วนช่วยให้ได้รับการพัฒนาทักษะสร้างสรรค์ (Creativity & Self-Expression) เนื่องจากพบว่ากลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะ ‘ทักษะการเขียนและการวาดภาพ’ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างหลายคนที่เข้าร่วมในกิจกรรมนี้ได้พบโอกาสที่จะแสดงออกทางความรู้สึกผ่านการเขียนและการวาดภาพ ซึ่งกลายเป็นช่องทางที่สร้างสรรค์ในการเล่าเรื่องราวชีวิต ประสบการณ์ และบรรยายความรู้สึกของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ อีกทั้ง ยังพบว่าเด็กและเยาวชนบางส่วนนั้นต้องการที่จะแชร์ประสบการณ์ให้ครอบครัวรับรู้อีกด้วย จากข้อความที่ว่า

“ผมรู้สึกเห็นด้วยครับกับโครงการอบรมนี้ โครงการนี้สามารถทำให้เด็กหลายคนที่ชอบหรือรักในการเขียนและการวาดรูป ได้เขียนเล่าเรื่องราวชีวิต และวาดรูปภาพประกอบในการเขียนเล่าเรื่องราว สามารถลดเวลาฝึกอบรมได้ ส่วนตัวผมได้วาดรูปกับเขียนส่งไป และคุณตาได้นำสมุดของผมไปดูแล้วครับ รอลุ้นอยู่ครับว่าจะได้หรือเปล่า”

“โครงการนี้ทำให้เด็กที่ชอบเขียนและวาดรูปได้มีพื้นที่ในการเล่าเรื่องราวชีวิตผ่านการเขียนและวาดภาพ”

“การที่เราได้จัดบันทึก เราสามารถระบายอารมณ์ลงไปได้”

“การที่เราได้สมุดบันทึกนั้นจะทำให้เราระบายความเครียดได้ และรู้สึกดีในใจ”

ถัดมาคือ ‘ทักษะทางด้านความคิดสร้างสรรค์’ หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ พบว่า ได้เพิ่มจินตนาการ แรงบันดาลใจ และการสร้างสรรค์ความคิดที่ไม่เคยได้ใช้มาก่อนให้กับกลุ่มตัวอย่างและนำไปต่อยอดในอนาคตต่อการเขียนนิยาย จากความเห็นที่ว่า

“ดีครับ ผมได้ลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำ ก็สร้างสรรค์ไปอีกแบบครับ”

“สนุกดีครับ ได้ความรู้อย่างมากด้วยครับ และได้ความคิดสร้างสรรค์ และได้ทักษะการเขียนนิยายอีกด้วย”

ประการที่สองคือ การสร้างวินัยและพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Self-Discipline & Personal Development) จากการแสดงความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ทำให้เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการนี้ ไม่เพียงแต่สร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย หากยังสร้างวินัยในตนเองที่มีคุณค่า จากความเห็นที่ว่า

“ดีครับ ได้ฝึกความสามารถอะไรหลายอย่าง ได้เรียนรู้สิ่งที่ไม่เคยได้เรียน ได้พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น”

“รู้สึกดีครับ เรามีอะไรทำ ทำให้ผมมีวินัยในตนเอง”

ประการที่สามคือ การสร้างทัศนคติที่มีคุณค่า (Attitude & Mindset) การได้เข้าร่วมในโครงการนี้ ได้มีส่วนสำคัญในการให้กลุ่มเด็กและเยาวชนมีทัศนคติที่มีคุณค่าต่อตัวเองมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นที่สามารถพิจารณาได้ว่า กิจกรรมอบรมไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ แต่ยังสร้างทัศนคติที่มีคุณค่า เช่น การรับรู้ว่ามีสิ่ง “ดี” และ “ไม่ดี” จากความเห็นที่ว่า

“การอบรมทำให้เรารู้ว่าอะไร ‘ดี’ และ ‘ไม่ดี’”

(2) ขั้นตอนที่ชอบมากที่สุด

กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการชื่นชอบการทำอาหารมากกว่าการรับชมภาพยนตร์ โดยเหตุผลที่ชื่นชอบกิจกรรมทำอาหาร เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนมองว่าการทำอาหารเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ฝึกฝีมือ รู้จักการทำงานเป็นทีม และสร้างทักษะที่มีคุณค่าในตนเอง อีกทั้งการทำอาหารยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้นึกถึงผู้ปกครองและครอบครัว และในบางคนมีความเห็นว่าการทำอาหารเป็นการเตรียมตัวสำหรับการสร้างอนาคตและหาอาชีพ จากข้อความที่ว่า

“ทำอาหารเพราะได้เรียนทำอาหาร ได้ลองผัดลองถูก ได้วางแผนเป็นทีม”

“ชอบทำอาหารครับ เพราะได้ทำงานเป็นทีม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน”

“ทำอาหาร ได้ลองทำ และได้สามัคคีกัน ช่วยกันทำ”

“ทำอาหารกับผู้ปกครอง เพราะหิวครับ คิดถึงครอบครัวด้วยครับ”

“ทำอาหารครับ ผมอยากทำอาหารเป็นครับ จะได้ทำให้พ่อแม่กินครับ”

“ทำอาหาร เพราะผมจะได้เอาไปประกอบอาชีพ”

“ทำอาหาร เพราะจะได้นำไปใช้ข้างนอกได้ครับ”

สำหรับผู้ชื่นชอบการชมภาพยนตร์มากกว่า มองว่าการรับชมภาพยนตร์ทำให้ได้เรียนรู้ สนุกสนาน และพัฒนาทักษะทางความคิดสร้างสรรค์ และถือว่าเป็นโอกาสที่เด็ก ๆ สามารถสะท้อนตัวเองและเรียนรู้จากเนื้อหาในภาพยนตร์ ตลอดจนนำองค์ความรู้หรือข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากข้อความที่ว่า

“ผมชอบการดูหนังและเขียนหรือวาดรูปภาพลงไปว่าเรารู้สึกอย่างไร ชอบอะไร”

“ดูหนัง เพราะมันทำให้เวลาผ่านไปไวครับ”

สำหรับในบางกรณี มองว่าตนนั้นชอบทั้งกิจกรรมการทำอาหารและการชมภาพยนตร์ เนื่องจากมองว่ากิจกรรมทั้งสองสามารถเชื่อมโยงกันได้ ดังนั้น ในข้อนี้พบว่าเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยมาก ชื่นชอบการทำอาหารมากกว่าการรับชมภาพยนตร์ เนื่องจากกิจกรรมการทำอาหารเป็นพื้นที่ที่สร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

รวมถึงเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกันเป็นทีม และความสัมพันธ์กับครอบครัวและผู้อื่น และสำหรับผู้ชื่นชอบการรับภาพยนตร์ เนื่องจากกิจกรรมรับชมภาพยนตร์เป็นเหมือนการสร้างพื้นที่สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

(3) อยากให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นอีกหรือไม่

จากความคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่า มีความต้องการให้จัดกิจกรรมนี้ขึ้นอีก โดยมีเหตุผลทั้งหมด 5 ประการ ประการแรก การได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย กล่าวคือ เด็กและเยาวชนต้องการเห็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง เพื่อสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณค่า รวมถึงสร้างประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน ทั้งยังสร้างโอกาสที่เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน จากความคิดเห็นที่ว่า

“อยากมีอีกเรื่อย ๆ เลยครับ เพราะสนุกดี”

“อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้ตลอดไป อะไรที่เราไม่เคยได้ทำ เราได้เรียนรู้และได้ลงมือทำกับมัน”

“อยากให้มีตลอดไป เพราะว่าเยาวชนคนอื่น ๆ จะได้เอาความรู้ที่พี่ ๆ มหิตลสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน”

ประการที่สองคือ กิจกรรมนี้ช่วยสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์ผู้อื่น เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มองว่าการเข้าร่วมกิจกรรม ช่วยสร้างสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกันมากขึ้น สร้างพื้นที่ที่ทุกคนได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย ทั้งยังสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและมีพลังสร้างสรรค์ จากความคิดเห็นที่ว่า

“เกิดขึ้นอีก เพราะได้มาให้ความสัสนให้เด็กและรอยยิ้ม”

“ต้องการครับ เพราะได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น”

“ต้องการครับ พวกผมจะได้ไม่เหงา จะได้มีอะไรทำครับ แล้วก็จะได้ลองทำสิ่งที่ไม่เคยลอง”

“ต้องการครับ ส่วนตัวชอบทำกิจกรรม ไม่ชอบอยู่เฉย ๆ”

ประการที่สามคือ โครงการนี้ได้สร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ จากความหลากหลายของกิจกรรมได้สร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ ทั้งในด้านทักษะที่ใช้ได้จริง เช่น การทำอาหาร หรือการสร้างเนื้อหาแบบสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาทักษะทางความคิดสร้างสรรค์ ช่วยสร้างพื้นฐานที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพสำหรับอนาคต จากข้อความที่ว่า

“ต้องการครับ เพราะได้ความรู้”

“เกิดขึ้นอีกครั้ง เพราะทำให้เด็กได้คิดอะไรหลาย ๆ อย่าง และฝึกอบรมต่าง ๆ”

“อยากให้มีอีกครั้ง เพราะชอบการทำอาหารครับ”

“เกิดขึ้นอีก เพราะได้ความสนุก ได้ความรู้”

ประการที่สี่คือ โครงการนี้ได้สร้างพื้นที่คลายเครียดและสนุกสนาน เนื่องจากความหลากหลายของกิจกรรมซึ่งไม่ได้มีแค่การเรียนรู้ แต่ยังสร้างพื้นที่สนุกสนาน ช่วยลดความเครียด สร้างประสบการณ์ใหม่ สร้างสมาธิ และที่สำคัญคือ ทำให้รู้สึกมีคุณค่ากับตนเอง จากความคิดเห็นที่ว่า

“ต้องการครับ ลดความเครียดของเยาวชน”

“ต้องการครับ เพราะสนุก ไม่น่าเบื่อ ดีกว่าไม่มีไรทำ”

“มีอีกครับ เพราะสนุกครับมีประโยชน์ด้วย”

“ต้องการครับ พวกผมจะได้ไม่เหงาจะได้มีอะไรทำครับ”

ประการที่ห้าคือ โครงการนี้ได้สร้างโอกาสและประสบการณ์ที่มีคุณค่าในอนาคต โดยความคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มองว่ากิจกรรมนี้เป็นพื้นที่ที่เตรียมตัวสำหรับอนาคต ช่วยสร้างทักษะที่เป็นประโยชน์ และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง ทั้งยังเป็นการสร้างพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเตรียมตัวเป็นคนที่มีคุณค่าของสังคม จากความคิดเห็นที่ว่า

“อยากให้คนรุ่นหลังได้รับโอกาสที่ดีแบบผม”

“ต้องการครับ เพราะได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ดีกว่าอยู่ว่าง ๆ”

“อยากให้มีอีกครับ จะได้มีกำลังใจในการฝึกอบรมมากกว่าเดิมครับ”

(4) เคยบันทึกด้วยวิธีการเขียนหรือไม่

หลังจากที่กลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ได้เข้าร่วมโครงการ พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเคยบันทึกด้วยวิธีการเขียน โดยสาเหตุของการจดบันทึกประกอบด้วย 2 สาเหตุ สาเหตุแรกคือ การระบายความรู้สึกและประสบการณ์ชีวิต เนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างมองว่าการเขียนสามารถระบายความรู้สึกและประสบการณ์ที่ไม่สามารถพูดออกมาได้อย่างตรงไปตรงมา ทั้งประสบการณ์ชีวิตที่มีความผิดหวัง หรือการสะท้อนความรู้สึกส่วนตัว ผ่านการบันทึกที่สร้างพื้นที่ปลดปล่อยความรู้สึกและสร้างความชัดเจนในจิตใจ รวมถึงเป็นการสะท้อนประสบการณ์ชีวิตและการเรียนรู้จากอดีตที่ผ่านมา ช่วยให้เขียนได้ทบทวนตัวเอง จากข้อความที่ว่า

“เคย เพราะอยากเล่าเกี่ยวกับชีวิตผมที่เคยก้าวพลาด”

“เคยเขียนบันทึกตอนเรียนอยู่ ในแต่ละวันเราทำอะไรบ้าง เพราะเขียนให้พ่อแม่ได้อ่าน”

“เคยเขียนเล่าเรื่องอยู่ครับ เพราะเหมือนว่าเราได้ระบายความในใจไปด้วยครับ ทำให้เราคิดตามครับ”

“บางทีที่ไม่สบายใจ เลยระบายผ่านสมุดบันทึก”

“เคยเขียน เพราะได้บอกความในใจ หรือความรู้สึกในชีวิตประจำวัน”

“เคยครับ เพราะมีความระบายนใจของตัวเองออกมาและลงไปในสมุดบันทึก”

สาเหตุที่สองคือ การเขียนช่วยการฝึกวินัยและการพัฒนาตนเอง จากความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างสามารถพิจารณาได้ว่า การเขียนมีส่วนช่วยสร้างวินัยในชีวิตประจำวัน สร้างสมาธิ และการมีวินัยในการทำงานหรือการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นการสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้จากการมีประสบการณ์กับวิทยากรหรือผู้มีความรู้ ซึ่งนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อความที่ว่า

“เขียนทุกวันครับ ทำให้ฝึกวินัยในตน”

“เคย เพราะมันมีสมาธิ”

“เขียนครับ เพราะอยากให้รู้ว่าที่วิทยากรสอน ผมได้ทำและนำมาคิดครับ”

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเขียน มีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในทักษะของตนเอง หรือไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไรกับการเขียน ซึ่งเป็นอุปสรรคที่พบได้บ่อยในความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ แต่การเขียนสามารถเป็นเครื่องมือที่สร้างพลังสร้างสรรค์ได้ในอนาคต ทว่า ในบางตัวอย่างมองว่าถ้ามีพื้นที่หรือคำแนะนำที่เหมาะสม จะสร้างแรงบันดาลใจและทำให้ทุกคนสามารถเริ่มต้นได้ จากความว่า

“ไม่เคยเขียนครับ นอกจากเขียนจดหมาย”

“ไม่เคยครับ เพราะผมรู้สึกว่ามันน่าเบื่อหน่าย”

“ไม่เคยครับ เพราะไม่เคยสนใจอะไร”

“ผมไม่ได้ทำอะไรเลย เพราะว่าผมเขียนไม่ได้ ผมเลยไม่ได้บันทึกเลยครับ แต่ถ้าผมเขียนได้ผมจะเขียนให้พวกพี่ดู”

(5) หากได้ออกจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะเขียนบันทึกต่อหรือไม่

จากความคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ พบว่ามีจำนวนผู้ที่อยากเขียนบันทึกต่อเมื่อออกจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 17 คนจากทั้งหมด 29 คน โดยสาเหตุที่จะเขียนและจดบันทึกต่อไปเนื่องจาก ประการแรกคือ ต้องการเขียนสร้างแรงบันดาลใจให้คนกลุ่มใหม่ที่เข้ามาอยู่ในสถานพินิจฯ ผ่านการเขียนเล่าประสบการณ์ที่ตนเองเคยผ่านมา ทั้งในด้านความสำเร็จและความผิดหวัง พร้อมทั้งเป็นพื้นที่ที่สร้างกำลังใจ ให้กำลังใจในการเติบโต และการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต จากข้อความที่ว่า

“เขียนต่อ และจะส่งให้เด็กรุ่นใหม่ที่ได้เข้ามาได้มีกำลังใจ และไม่ท้อ และทำให้เขามีความสุข”

“ต่อครับ จะจดบันทึกลงในสมุดเพราะว่าจะนำไปให้เด็กยุคใหม่ได้อ่านบันทึกของพวกผมครับ”

“อยากเอาไว้ให้ตัวเองอ่านจะได้มีเครื่องคอยเตือนใจตัวเอง”

“อยากจะได้ออกไปไว้ให้ครอบครัวอ่าน หรือคนอื่นที่อยากรู้เรื่องราวของตัวเองตอนอยู่บ้านมูทิตา”

ประการที่สองคือ ต้องการเขียนเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ครอบครัวได้รับรู้ชีวิตของตนเองทั้งในมุมของความสำเร็จ ความผิดหวัง และการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่สร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์ และสะท้อนความสัมพันธ์ในครอบครัวให้เห็นถึงการใส่ใจและการสนับสนุนจากคนที่รัก จากข้อความที่ว่า

“อยากให้พ่อแม่ พี่ น้อง ครอบครัวได้อ่านครับ”

“อยากเขียนบันทึกต่อ อยากให้พ่อแม่ได้อ่าน เพราะให้เขารู้ว่าชีวิตประจำวันของเราทำอะไรไปบ้าง และอยากให้เพื่อน ๆ ได้รู้ว่าในเวลานั้นมันไม่ดีเท่าที่บ้านของเรา”

“เขียนต่อเพราะให้แม่อ่านครับ”

“อยากเขียนต่อ แล้วจะนำไปให้พ่อกับแม่อ่าน แล้วก็ปู้ย่าอ่านด้วยครับ”

“อยากเขียนแค่ว่าอยู่ด้านในนี้ผมได้เรียนรู้ทำอะไรหลายอย่างให้ครอบครัวได้อ่าน”

สำหรับในกรณีที่ไม่ประสงค์จะเขียนบันทึกต่อ เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมองว่าต้องเผชิญกับอุปสรรคทางด้านเวลาที่จำกัดหรือภาระงานที่มีความสำคัญมากกว่า ทำให้การเขียนเป็นสิ่งที่ไม่เอื้ออำนวย แต่ในกรณีที่มีโอกาสได้เขียนบันทึก กลุ่มตัวอย่างจะตั้งใจเขียนเรื่องราวที่จะสะท้อนสิ่งต่าง ๆ ให้ครอบครัวรับรู้ ผ่านการเขียนที่สะท้อนประสบการณ์ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จากข้อความที่ว่า

“อาจจะไม่ เพราะอยากไปโฟกัสกับงานที่ทำมากกว่า”

“ไม่อยากเขียน เพราะถ้าเขียนไปเดี๋ยวจะกลับมาอีก”

“น่าจะไม่ได้เขียน เพราะว่าผมไม่ว่าง ผมต้องทำงาน แต่ถ้าผมเขียน ผมจะเอาไปให้พ่อและแม่อ่าน”

(6) เจอปัญหาขณะเขียน

จากการสำรวจความคิดเห็นพบว่า กลุ่มตัวอย่างพบปัญหาในขณะที่เขียนจำนวน 14 คนจาก 29 คนที่เข้าร่วมโครงการนี้ โดยสาเหตุของปัญหาคือ การขาดคำศัพท์และความไม่มั่นใจในการใช้ภาษาเป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่าทุกครั้งที่เขียน มักเจอปัญหาเกี่ยวกับการไม่มั่นใจในคำศัพท์หรือคำที่เหมาะสมในการเขียน แต่สามารถแก้ไขได้ผ่านการค้นคว้า เช่น การหาตัวอย่างจากหนังสือ หรือการคิดและเขียนออกมาใหม่โดยไม่ลังเล พร้อมทั้งใช้ประสบการณ์ส่วนตัวในการสร้างเนื้อหาออกมา นอกจากการแก้ไขข้างต้น ยังพบข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการเขียนคือ การใช้สติและอดทนในระหว่างที่เขียน และการปรึกษาวิทยากรและเพื่อน จากข้อความที่ว่า

“เคยครับ คิดคำศัพท์ไม่ออกบ้าง เขียนนอกเรื่องไปบ้าง วิธีแก้ก็ลองหาหนังสือเป็นตัวอย่างและพยายามเขียนแต่เนื้อหาครับ”

“มีครับ เพราะความไม่แน่ใจและลังเลในการเขียนครับ”

“เคยมีปัญหาคิดคำไม่ออกและไม่แน่ใจ ไม่แน่ใจในความหมาย และผมได้แก้ไขคำออกมาใหม่ให้อ่านได้”

“ใจเย็น ๆ มีสติกับสิ่งที่ทำ ค่อย ๆ คิด คิดอะไรได้ก็เขียนลงไป”

“ปรึกษาครู หรือเพื่อน ๆ ก็เสร็จได้”

(7) การเขียนบันทึกช่วยอะไรบ้าง

สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการนี้ มองว่าการเขียนบันทึกมีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเขียนและความคิดสร้างสรรค์ ถัดมาคือ การทบทวนและสะท้อนตนเอง การจดจำและเก็บรักษาความทรงจำ การระบายอารมณ์และคลายความเครียด สำหรับในส่วนของ ‘พัฒนาทักษะการเขียนและความคิดสร้างสรรค์’ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่าการจดบันทึกช่วยเพิ่มความคล่องแคล่วและความมั่นใจในงานเขียน ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหนังสือ บันทึก หรือข้อความอื่น ๆ ทำให้ผู้เขียนพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านตัวอักษรได้ดีขึ้น และสามารถเขียนสิ่งต่าง ๆ ได้เร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนลายมือที่สวยงาม พร้อมกันนี้ การเขียนยังเปิดโอกาสให้ผู้เขียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านตัวอักษร และยังช่วยให้ได้ทดลองคิดในมุมมองใหม่ ๆ หรือสร้างเรื่องราวที่ไม่เคยทำมาก่อน รวมถึงช่วยให้มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ จากข้อความที่ว่า

“ทำให้ผมเขียนหนังสือคล่องกว่าเดิม เขียนเร็วกว่าเดิม”

“ฝึกการคัดลายมือ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์”

“ทำให้ช่วยได้ความคิดสร้างสรรค์ และได้คิดอะไรต่าง ๆ”

“มีสมาธิต่อตัวเอง อยู่กับตัวเอง”

ประโยชน์ถัดมาคือ ‘การทบทวนและสะท้อนตนเอง’ จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้มองว่าการเขียนทำให้ผู้เขียนมองย้อนกลับไปในเรื่องที่ตนเคยทำผิดพลาดในอดีต และสามารถวางแผนปรับปรุงการกระทำในอนาคตได้ รวมถึงการจดบันทึกยังช่วยเตือนใจถึงผลกระทบของการกระทำ และเป็นโอกาสให้ได้คิดไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ ซึ่งสืบเนื่องไปถึงการที่กลุ่มตัวอย่างมองว่าการจดบันทึกมีประโยชน์ใน ‘การจดจำและเก็บรักษาความทรงจำ’ เนื่องจากการเขียนมีส่วนช่วยในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญในชีวิต จากความคิดเห็นที่ว่า

“ช่วยให้เราคิดทบทวนกับสิ่งที่เราทำพลาดไป และผมจะไม่ทำสิ่งที่ผิด และไม่กลับมาอยู่จุดเดิมอีกเด็ดขาดครับ”

“ช่วยให้เรารู้สึกตัวว่าก่อนหน้านี้เราทำตัวดีพอไหม เราต้องปรับตัวทางไหน เพราะบางครั้งเราทำอะไรลงไปอาจจะไม่สนใจมัน อย่างน้อยก็ได้จดลงไปและกลับมาอ่านทบทวนตัวเอง”

“ช่วยเตือนสติและช่วยให้นึกถึงผลที่จะตามมาครับ”

“ช่วยให้รู้ว่าที่ผ่านมาเราทำอะไรไป เพื่อเป็นความทรงจำในตอนที่เราอยากจะรู้จริง ๆ”

“เป็นเครื่องเตือนใจ เป็นการให้กำลังใจเมื่อเปิดอ่าน”

ประโยชน์สุดท้ายคือ ‘ระบายความในใจและลดความเครียด’ โดยกลุ่มตัวอย่างมองว่าการเขียนเป็นวิธีที่ดีในการแสดงความรู้สึก ช่วยปลดปล่อยอารมณ์เชิงลบเพิ่มความสุขให้กับชีวิตประจำวัน และถ่ายทอดความเจ็บปวดหรือปัญหา จากความคิดเห็นที่ว่า

“ช่วยให้เราได้บอกความในใจลงไปกระดาษ ไม่คิดมาก ได้ระบาย”

“ลดปัญหาความเครียด เหนงา เสร้า เปื่อ ลง”

(8) ชอบอ่านหนังสือประเภทใด

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือการ์ตูนและแอนิเมะ จำนวน 4 คน หนังสือแนวเรื่องเล่าและสืบสวน จำนวน 2 คน แนวศิลปะ จำนวน 2 คน หนังสือเกี่ยวกับสังคมและบ้านเมือง หนังสือที่มีภาพประกอบ หนังสือเกี่ยวกับยันต์ และหนังสือธรรมะ จำนวนอย่างละ 1 คน ซึ่งพบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ชื่นชอบการอ่านหนังสือประเภทใดเลยจำนวน 7 คน จากตัวอย่างข้อความที่ว่า

“ชอบอ่านประเภทการ์ตูน/อนิเมะ ที่มีผลต่อการเขียนของผม เช่น ผมจะได้เอาไปปรับแต่งแล้วเขียนเป็นการ์ตูน”

“ชอบอ่านเกี่ยวกับเรื่องธรรมะ ทำให้เรานิ่งคิดเยอะก่อนจะทำอะไร ทำให้เข้าใจเราไม่คิดฟุ้งซ่าน ทำให้คิดได้ว่าเราจะเขียนอะไร”

“ประเภทเรื่องราวชีวิตและก๊ฟพวกสืบสวน ทำให้บางทีผมเองก็เลียนแบบภาษาและแนวเขียน”

“แนวศิลปะเพราะจะได้มีไอเดียการเขียนใหม่ ๆ เพิ่ม และมีรูปวาดลงไปตกแต่งมากขึ้น ทำให้ดูมีเรื่องราวต่าง ๆ ไปครับ”

“ชอบอ่านสังคม เพราะชอบเรียนรู้เกี่ยวกับบ้านเมืองหรือเรื่องต่าง ๆ”

(9) จะพัฒนางานเขียนอย่างไร

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาการเขียน 2 วิธี วิธีแรกคือ การฝึกฝนและพัฒนาการเขียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นถึงความตั้งใจที่จะพัฒนาการเขียนต่อไป ทั้งเพื่อพัฒนาตนเอง ลดความเครียด หรือใช้เป็นโอกาสในการแสดงออกทางความคิด และมีบางกรณีที่ต้องการนำทักษะการเขียนของตนไปต่อยอดในอนาคต นอกจากการฝึกฝนทักษะการเขียนแล้ว กลุ่มตัวอย่างบางรายได้เสนอการฝึกทักษะอื่น อย่างการวาดภาพและระบายสี เป็นต้น และวิธีที่สองคือ การส่งเสริมทักษะการเขียนและการศึกษา กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างมีความประสงค์ในด้านการส่งเสริมทักษะการเขียน เคล็ดลับการจดจำ และการศึกษาเพิ่มขึ้นในอนาคต จากข้อความที่ว่า

“ทำต่อครับ ผมอยากให้นำไปตีพิมพ์เป็นหนังสือดี ๆ ลักเลม”

“อยากเขียนบันทึกต่อ เพราะจะได้มีสมาธิ ได้ลดความเครียด เหนงา เสร้า เปื่อลงได้ สามารถเขียนบันทึกฆ่าเวลาได้ครับ”

“อยากทำต่อครับ เพราะอยากให้รู้ถึงความหมายของคนที่เคยผิดพลาดครับ อยากให้ช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อครับ”

“ทำต่อ และอยากให้ผู้จัดโครงการส่งเสริมเรื่องการอ่าน การเขียน วิธีการที่เราจะจดบันทึกและเคล็ดลับในการจำ การเขียนให้เราสามารถเขียนต่อไปได้เรื่อย ๆ”

สรุปความคิดเห็นต่อกิจกรรมออกแบบอาหารกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ และกิจกรรมภาพยนตร์กับการสะท้อนความคิดของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา จากคำถามรวม 9 ข้อพบว่า 1) **ความคิดเห็นต่อการจัดโครงการ** จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ทางความคิด สร้างสรรค์ การพัฒนาตนเอง การเชื่อมโยงครอบครัว ความสนุกสนาน และการสร้างทัศนคติที่สร้างคุณค่าในตัวเอง 2) **ขั้นตอนที่ชอบมากที่สุด** กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ ชื่นชอบการทำอาหารมากกว่าการรับชมภาพยนตร์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่า กิจกรรมการทำอาหารเป็นพื้นที่ที่สร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมถึงเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับทีม และความสัมพันธ์กับครอบครัวและผู้อื่น 3) **อยากให้มียุทธศาสตร์เกิดขึ้นอีก** สาเหตุเพราะได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ทักษะการทำงานเป็นทีม และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การเรียนรู้และพัฒนาทักษะอื่น ช่วยคลายเครียดและสนุกสนาน และโอกาสและประสบการณ์ที่มีคุณค่าในอนาคต 4) **มีประสบการณ์การจดบันทึก** โดยสาเหตุของการจดบันทึกประกอบด้วย 2 สาเหตุคือ การระบายความรู้สึกและประสบการณ์ชีวิต และการเขียนช่วยฝึกวินัยและพัฒนาตนเอง 5) **หากได้ออกจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ** กลุ่มตัวอย่างมีความประสงค์ในการจดบันทึกต่อไป เนื่องจากต้องการเขียนสร้างแรงบันดาลใจให้คนกลุ่มใหม่ที่เข้ามาอยู่ในสถานพินิจ และต้องการเขียนเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ครอบครัวได้รับรู้ชีวิตของตนเอง ทั้งในมุมของความสำเร็จ ความผิดหวัง และการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ 6) **ปัญหาขณะเขียนที่พบเจอบ่อยที่สุด** คือการขาดคำศัพท์และความไม่มั่นใจในการใช้ภาษา และมีวิธีแก้ไขคือ การใช้สติและอดทนในระหว่างที่เขียน และการปรึกษาครูฝึกหรือเพื่อนที่รู้จัก 7) **การเขียนบันทึก** ช่วยในการพัฒนาทักษะการเขียนและความคิดสร้างสรรค์ การทบทวนและสะท้อนตนเอง การจดจำและเก็บรักษาความทรงจำ และการระบายอารมณ์และคลายความเครียด 8) **หนังสือที่ชอบอ่าน** ของกลุ่มตัวอย่างโดยมาก คือหนังสือการ์ตูนและแอนิเมะ รองลงมาคือ หนังสือแนวเรื่องเล่าและสืบสวน และแนวศิลปะ และส่วนสุดท้ายคือ 9) **การพัฒนาทักษะการเขียน** จากการสำรวจปรากฏใน 2 วิธี คือการฝึกฝนและพัฒนาการเขียนอย่างสม่ำเสมอ และการส่งเสริมทักษะการเขียนและการศึกษา

2.3 กิจกรรมพัฒนาบันทึกสู่วรรณกรรม

กิจกรรมขั้นตอนนี้ ดำเนินการโดยวิทยากรจากสำนักพิมพ์ผีเสื้อ โดยมีอาจารย์มกุฏ อรฤดี เป็นผู้นำกระบวนการเขียนบันทึก “วิธีสมุดบันทึก” มาใช้ วิธีสมุดบันทึกเป็นวิธีที่ได้ทดลองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ในกลุ่มเด็ก ๆ ที่ยังไม่เริ่มอ่านหนังสือหรือยังไม่สนใจหนังสือ ปรากฏจากเด็กจำนวนมากกว่า 1,000 คน ที่เริ่มเขียนบันทึก เกินกว่าครึ่งกลายเป็นเด็กชอบอ่าน การส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเขียนบันทึกจึงดำเนินไปได้ง่ายและไม่จำเป็นต้องรณรงค์อะไรเลย ผลสำเร็จยิ่งใหญ่นั่นก็คือภายในเวลาเพียง 7 ปี ปรากฏเด็กที่มีความสามารถในการเขียนจนถึงขั้นเป็นนักเขียนได้รับรางวัลในมาตรฐานและเกณฑ์ของผู้ใหญ่ คือรางวัลหนังสือดีเด่น หรือหนังสือแห่งชาติจำนวนมากถึง 7 คน วิธีดำเนินงานของโครงการนี้แสดงให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้เด็กเขียนบันทึก จะค้นพบอัจฉริยภาพของเด็กได้ง่าย รวดเร็ว และเป็นจริง

การนำวิธีสมุดบันทึกมาใช้กับเด็กในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจ แต่วิธีดำเนินการต่างไปจากเด็กเล็ก กล่าวคือ เด็กกลุ่มนี้ได้รับการพิจารณาให้เข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพราะกระทำผิด จึงอาจมีความคิดเป็นปฏิกิริยาต่อคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ดูแลและบุคคลที่เขาไม่รู้จัก ไม่สนิทสนม การจะให้เขาพูดเรื่องจริง กล่าวความจริง และเปิดเผยสิ่งซึ่งอยู่ในใจจริง ๆ นั้นย่อมเป็นเรื่องยาก

ในขั้นแรก เราจึงต้องใช้เวลาลงถึง 1 ปี เพื่อเตรียมงานวิจัยนี้ โดยเริ่มทำความรู้จักคุ้นเคย จนกระทั่งสนิทสนมกับเด็กได้มากพอจะ让他เขียนความจริงในขณะที่ไม่ต้องเผชิญหน้า คือไม่ได้พูดคุยกันต่อหน้า การเริ่มต้นคุ้นเคยด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ชวนกันทำอาหาร สอนวิธีทำอาหาร ให้เขามีส่วนร่วมปฏิบัติจริงเหมือนอยู่ในครัวที่บ้านของตน หรือให้เขาแนะนำสิ่งที่เขารู้ เขาคิดในเรื่องอาหาร การได้กินอาหารแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในขณะที่อยู่ในบ้านแห่งนี้ ซึ่งนับเป็นวิธีทำความรู้จักคุ้นเคยที่ประสบความสำเร็จ เพราะเด็กเป็นกันเอง ไม่ทำตัวห่างเหินเฉยเมยเหมือนในระยะแรก แต่ไว้นือเชื่อใจคณะนักวิจัยในเวลาอันรวดเร็ว และค่อย ๆ นับเป็นเพื่อนพูดคุย

กระทั่งเมื่อเริ่มงานวิจัยจริง เราจึงได้เห็นบันทึกที่เริ่มต้นด้วยภาพเลือน ๆ ราง ๆ ไม่เปิดเผย แต่หลังจากเริ่มเขียนบันทึก และมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบ เพียงไม่นานจึงได้รู้ว่า แท้จริงแล้วเด็กส่วนมากอยากบอกความจริง หากรู้สึกไว้วางใจ และมีส่วนช่วยให้ได้รับอิสรภาพเร็วขึ้น¹ กระทั่งคำมั่นสัญญาต่าง ๆ ที่ปรากฏเองในบันทึก โดยนักวิจัยมิได้เรียกร้องถามหา

เราเห็นว่าในช่วงเริ่มต้นพบปะเด็ก ๆ นั้น เขามักกล่าวถึงเรื่องกินเรื่องอาหารเป็นสำคัญ อยากกินโน้นอยากกินนี้ แต่ในเวลาต่อมาหลังจากสนิทสนมคุ้นเคยกันแล้ว เราจึงได้ยินคำว่า “อยากออกไปข้างนอก” “อยากเป็นอิสระ”

ในเวลาท้าย ๆ ของการวิจัย หลังจากเด็ก ๆ เขียนบันทึกได้มากแล้ว เราจึงได้เห็นความปรารถนาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการอยู่ในบ้านนี้ นั่นก็คือการได้ลดเวลาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยใช้ผลงานการบันทึกความตั้งใจและคำมั่นสัญญา เป็นการแลกเปลี่ยน นั่นเท่ากับว่า การเขียนบันทึกก็คือนางอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการทำงานจิตอาสาเพื่อพัฒนาศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเขียนของเด็กคนหนึ่งเป็นภาพจากถ้อยคำที่ชัดเจน อาจจะเป็นข้อเขียนที่กล่าวแทนเพื่อน ๆ ของเขาได้ว่า

“ความรู้สึกที่มีการลดโทษ”

“ตอนนี้ผมอยู่ในศูนย์ฝึกนี้มา 5 เดือนแล้ว ทุก ๆ ครั้งที่มีกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถและความตั้งใจ เพื่อให้ได้รางวัลเป็นเกียรติบัตรที่มีค่าสำหรับผม เพราะสามารถนำไปลดโทษได้ นั่นหมายความว่าเวลาที่ผมต้องอยู่ในนี้สั้นลงไปอีก

และนี่ก็เป็นอีกครั้งที่ผมรู้ว่าได้รับการลดโทษ เนื่องจากผมได้เขียนหนังสือเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นผลงานที่ดีที่สุดเท่าที่ผมได้ทำให้ตัวเองเลยครับ ผมหวังว่าหลายคนจะได้อ่าน

วันนี้ 16 สิงหาคม อาจารย์ท่านหนึ่งแจ้งแก่ผมและเพื่อนอีกคนว่า ผมได้รับเลือกลดโทษ เพราะท่านสนใจงานเขียนของผม วินาทีแรกผมรู้สึกดีใจจนอยากร้องให้ออกมา เหมือนเวลาที่ผมต้องกลักร้านผืนหนที่ จะอยู่ในนี้มันน้อยลง มันจะทำให้ผมได้กลับไปใช้ชีวิตของตัวเองได้เร็วขึ้น ภาพฝันที่เด็กอายุ 15 อย่างผมนอนคิดทุก ๆ คืนใกล้จะเป็นจริง มันทำให้ความเหนื่อยล้าภายในใจของผมได้บรรเทาอย่างไม่น่าเชื่อ ตอนนั้นผมมีกำลังใจเดินหน้าอย่างเต็มที่ เพราะเป้าหมายผมมันใกล้เข้ามาแล้ว ผมอยากขอบคุณอาจารย์และผู้มีส่วนร่วมทุกท่านอย่างซึ่งใจที่สุด ที่มองเห็นความตั้งใจของผม”

(รูปวาดเขียนไข) แสงสว่างมันเริ่มใกล้เข้ามาทุกที

“มันยากมากในการที่จะได้รับวันลดแต่ละครั้ง เพราะต้องมีผลงานที่ดีและชิ้นตอนหลาย ๆ อย่าง เด็ก ๆ ทุกคนโยหา มันมาก จะเรียกว่ามันเป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าทองซะอีก ถ้าผมได้ลดโทษครั้งนี้ ผมก็สามารถออกไปฝึกงานที่ทางศูนย์เตรียมให้ได้ ผมจะได้เก็บเงินที่ได้จากแรงตัวเองออกไปตั้งตัว ตอนนั้นผมเหลือโทษแค่ครั้งปี ลดโทษนี้ทำให้ผมได้ฉลองวันเกิดกับครอบครัวที่บ้านได้เลย เหมือนมันเป็นของขวัญจากพระจันทร์ที่ผมร้องขอทุกคืนวัน ผมไม่รู้ว่าทำไมถึงเลือกผม แต่ผมอยากขอบคุณเป็นล้าน ๆ ครั้ง

ในขณะที่เขียนอยู่นี้ผมตื่นเต้นจนคิดอะไรไม่ออกเลย ผมไม่ได้มีความรู้สึกดีแบบนี้มานานแล้ว ก็ตั้งแต่ผมมีคดีครั้งแรก ผมไม่ได้ยิ้มแต่ใบหน้า หัวใจผมมันยิ้มแป้นเลยด้วย

โลกที่หม่น ๆ ไม่มีชีวิตชีวาของผมมันกลับมามีความหวังอีกครั้ง ค่ะนี่ผมคงต้องขอบคุณพระจันทร์ทั้งคืนแน่ ๆ ที่ได้ยื่นคำขอนี้”

“ขอบคุณพระจันทร์”

‘เยาวชนหมายเลข 31’

1 ในกรณีนี้ หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตฯ ถูกลบเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเลือกของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีผลต่อการลดระยะเวลาการฝึกและอบรม หากเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมต่อเนื่องตลอดโครงการ และมีผลการฝึกเขียนบันทึกสะท้อนคิดในระดับที่เป็นหนังสือตีพิมพ์ได้ตามความเห็นของบรรณาธิการ ดังนั้น แนวทาง “การเขียนสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ” สำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ ตามระบุในบทที่ 1 จึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างความไว้วางใจเพราะความคุ้นเคย การเขียนเพราะได้รับแรงกระตุ้นในเชิงสร้างสรรค์จากเครื่องมือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำอาหาร การชมภาพยนตร์ เสริมแทรกด้วยการสนทนากลุ่ม หรือการพูดคุยอย่างใกล้ชิดกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ประสบความสำเร็จ ร่วมกับแรงจูงใจที่จะได้รับอิสรภาพตามเกณฑ์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

การเขียนบันทึกของเด็ก ๆ ในบ้านนี้ นอกจากจะช่วยให้รู้ปัญหาของเด็กแต่ละคน รู้วิธีช่วยแก้ปัญหา และป้องกันปัญหา ทั้งของเด็ก ๆ และของสังคม ของประเทศชาติในอนาคต การวิจัยครั้งนี้ยังค้นพบนักเขียนอย่างน้อย 1 คน ที่อาจจะส่งเสริมเขาให้เป็นนักเขียนอาชีพได้ในเวลาอันสั้น และจากประสบการณ์ด้านลบ เขาอาจจะช่วยสังคมได้มากกว่านักเขียนอื่น ๆ ที่ไม่รู้จักความชั่วร้ายในวัยเด็ก ซึ่งเขาได้ประสบก่อนจะเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมทั้งประสบการณ์ในบ้านนี้ ที่นักเขียนอื่นมีอาจรู้สึกซึ่ง

นักเขียนที่ค้นพบในบ้านนี้และบ้านอื่น ๆ จะช่วยทำงานให้รัฐบาลด้านช่วยเหลือป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน หรือเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลผ่านข้อเขียนหรือการประพันธ์ ผ่านวรรณกรรมอย่างมีคุณภาพและได้ผล ยืนยันได้จากข้อเขียนซึ่งรวมเล่มไว้

สำหรับกระบวนการพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม มีขั้นตอนดังนี้

1. พุดคุย สร้างความสนิทสนม
2. แนะนำ อธิบาย
3. ลงมือเขียนบันทึก
4. อ่านงาน ตรวจงาน วิเคราะห์
5. ให้ข้อคิดเห็นเพื่อพัฒนาผลงาน
6. จัดทำต้นฉบับ เพื่อจัดพิมพ์

ในช่วงโมกกิจกรรม ให้เยาวชนบันทึกได้อย่างอิสระ ไม่มีรูปแบบบังคับ โดยใช้กระดาษเปล่าและสมุดไม่มีเส้นบรรทัด วิทยากรพักทักทายพุดคุยกันก่อนเขียนบันทึก แนะนำแนวทางการเขียนสั้น ๆ แล้วให้เวลาอิสระเขียนบันทึก หากคนใดมีเรื่องปรึกษา ก็สามารถพุดคุยสนทนากับวิทยากรได้ หรือหากคนใดเขียนงานได้น่าสนใจ วิทยากรจะขอพุดคุย ทำความรู้จัก และแนะนำวิธีเขียน ให้การบ้านหรือตั้งโจทย์ให้ เพื่อพัฒนาบันทึกให้มีคุณภาพมากขึ้น

ในกิจกรรมพัฒนาบันทึก ยังจัดกิจกรรมสนทนากับวิทยากรกลุ่มเปราะบาง เพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กและเยาวชนด้วย จำนวน 1 ครั้ง โดยเชิญวิทยากรพิเศษ คือ “พลอย-สโรชา กิตติศิริพันธุ์” นักเขียนผู้พิการทางสายตา มาพุดเรื่องวิธีสมุดบันทึก พุดคุยถึงประโยชน์ แรงบันดาลใจ และวิธีเขียนบันทึก ใจความสำคัญโดยสรุป คือ ให้เขียนทีละนิด เขียนตามความคิด คิดอย่างไรก็เขียนอย่างนั้น เมื่อบันทึกไปเรื่อย ๆ จะยิ่งสังเกตและขยายขอบเขตการเรียนรู้กว้างขึ้นเรื่อย ๆ เด็ก ๆ มีคำถาม เช่น คนตาบอดหัดเขียนตัวหนังสืออย่างไร และมีอะไรที่จะเอาชนะความยากลำบากในชีวิตได้ วิทยากรให้ข้อคิดว่าการเอาชนะความยากลำบากคือสิ่งที่ทุกคนต้องเจอตลอดชีวิต ความยากลำบากที่เจอถือเป็นการทดลองอย่างหนึ่ง ถ้าฝึกแก้ใหม่ ทดลองใหม่ จนกว่าจะผ่านไปได้ และเราเอาชนะความยากลำบากได้ด้วยใจหวัง หลังจากพุดคุย เด็ก ๆ เขียนบันทึกสะท้อนคิด

การสนทนาอย่างลึกซึ้งระหว่างเด็ก เยาวชน และวิทยากรร่วม

ในช่วงโมกกิจกรรม วิทยากรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนพุดคุยได้อย่างอิสระ เช่น ความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อาหารการกิน ตารางกิจกรรมประจำวัน หรือสอบถามความต้องการอื่นใดเพิ่มเติม ปัญหาและความอัดอั้นตันใจ วิธีการแก้ปัญหา ความสุข อดีตและอนาคต ความฝัน ความคาดหวัง แผนที่ดีไว้ในอนาคตหลังจากออกไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ข้อสังเกตด้านพฤติกรรมของเด็กขณะเขียนบันทึก

เมื่อให้เวลาเขียนบันทึก แยกย้ายกระจายกันไปทั่วห้อง จับกลุ่มนั่งด้วยกันกับเพื่อน บางคนก็นั่งคนเดียว มีทั้งนั่งพื้น นั่งเก้าอี้ นอนพื้น เขียนกันอย่างสบาย ๆ แสดงให้เห็นว่ารู้สึกผ่อนคลาย เด็ก ๆ มีความรู้สึกเป็นกันเองกับวิทยากร บางทีก็เข้ามาพุดคุย สนทนาวิสาสะเรื่องทั่วไป บางคนไม่รู้จะเขียนเรื่องอะไร อย่างไร ก็มาปรึกษาว่าจะเขียนอะไรดี เมื่อแนะนำไปก็เขียนมาส่งได้ มีทั้งคนที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ แต่ก็มีการส่งครบทุกคน แม้กระทั่งเยาวชนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ยังบอกปากเปล่าให้เพื่อนเขียนงานส่ง โดยรวมเป็นไปโดยสงบ เรียบร้อย และตั้งใจ

บทเรียนสำคัญจากกิจกรรม

ความไวใจ เชื่อใจเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อเด็ก ๆ ไวใจ และรู้ว่างานที่ส่งมาเป็นความลับ ไม่ได้เอาไปเผยแพร่ ก็กล้าเขียนสิ่งที่คิดมากขึ้น สังเกตจากงานสัปดาห์ที่ 1 ที่ส่วนใหญ่ประโยชน์ขึ้นต้นบันทึกเหมือนกันแทบทุกคน เนื้อหาเป็นเรื่องราวคล้ายคลึงกัน เล่าเรื่องคดีหรือสาเหตุที่ทำให้ต้องมาอยู่ที่นี่ ยังไม่ค่อยมีคำแสดงอารมณ์หรือความคิดตัวเองสักเท่าไร แต่พอสัปดาห์ที่ 2 เป็นต้นไป บันทึกแต่ละคนเริ่มแตกต่างกันไปเฉพาะบุคคล เล่าเรื่องตัวเองละเอียดมากขึ้น มีหลายคนเขียนบันทึกส่งเป็นการบ้านด้วย เมื่อถึงสัปดาห์สุดท้าย บันทึกมีการแสดงออกมากที่สุด มีคำแสดงอารมณ์ บางคนเขียนถึงความวิตกกังวลใจต่าง ๆ กล้าเปิดเผยความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา

จะเห็นได้ว่าพอสนิทกัน และเด็ก ๆ มั่นใจว่าที่เขียนไปนั้นจะไม่มีผลอะไรตามมา ก็กล้าแสดงออกผ่านบันทึกมากขึ้น รวมถึงการตรวจบันทึกที่ส่งมา ความคิดเห็น คำชมของวิทยากร ก็ทำให้เยาวชนมีกำลังใจที่จะเขียนบันทึกมากขึ้น เช่น บางคนบอกไม่รู้จะเขียนอะไร เมื่อได้รับคำแนะนำก็เขียนเล่าได้ดี หรือเมื่อได้รับคำชมว่าเขียนได้ดีก็จะตั้งใจเขียนและพัฒนาบันทึก ทำเป็นการบ้านมาส่งมากขึ้น โดยบันทึกที่เขียนส่งในช่วงนี้ เนื้อหาจะตรงไปตรงมามากกว่า ทำให้ได้รู้ว่าลึก ๆ แล้วเขาคิดอะไรอยู่ เช่น คิดถึงแฟน คลั่งรัก ออกหัก หรือการปรับตัวความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ว่าอยู่ได้ไหม ปรับตัวได้หรือยัง ตั้งใจจะทำอะไรอยู่ เช่น เก็บแต้มลดโทษ เป็นต้น

2.4 กิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว

อาจารย์ ดร.พิมพินิต คอนดี เป็นวิทยากรกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว ซึ่งตลอดระยะเวลาโครงการได้จัดกิจกรรม 2 ส่วน ในช่วงต้นและช่วงท้ายของโครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) โดยในการจัดโครงการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2566 วิทยากรได้เลือกกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมของตน ได้กำลังใจในตนเอง และวางแผนสำหรับอนาคต

และกิจกรรมในปี พ.ศ. 2567 จากกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว เด็กและเยาวชนได้มีการตระหนักถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ผ่านการสะท้อนคิดและวิเคราะห์ โดยใช้คำถามที่ทำให้เกิดการทบทวนตนเอง รวมไปถึงกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดสัมพันธ์ภาพกับครอบครัวที่ไม่ได้เจอกันมานาน ที่ได้ขอโทษในสิ่งที่ทำไม่ดีไว้ ขอบคุณกันและกัน รวมไปถึงให้กำลังใจในเวลาที่ไม่ได้พบกัน กิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว ประกอบไปด้วยกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) และการเขียนบันทึกถึงตนเองหรือครอบครัว ซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมที่ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยการสะท้อนคิดของ กิบส์ (Gibbs, 2000) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การบรรยาย (Description) โดยชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้บรรยายชีวิตความเป็นอยู่ สถานการณ์ที่กำลังเผชิญ และเหตุที่จะกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนคิด
2. ความรู้สึก (Feelings) เน้นให้ผู้เขียนได้ถ่ายทอดความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้น
3. การประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินประสบการณ์ที่ได้เขียนบรรยายออกมาว่าเป็นไปในทางบวกหรือลบ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการให้คุณค่าสิ่งเหล่านั้นอย่างไร
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์โดยใช้ความคิด มุมมอง ประสบการณ์ ที่เคยมีมาช่วยในการตัดสินใจ
5. การสรุป (General conclusions) เป็นการสรุปความคิดจากการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ ความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยใช้เหตุและผล รวมถึงการหาแนวทางการแก้ไขปัญหา
6. การวางแผนปฏิบัติในอนาคต (Personal action plans) เป็นการวางแผนที่จะนำสิ่งที่ได้ทบทวนสะท้อนคิดไปปฏิบัติหากเกิดสถานการณ์อีก เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือพัฒนาตนเอง

โดยในการจัดกิจกรรมครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2566 เป็นกิจกรรม Dear Myself เขียนถึงตัวเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ทบทวนตนเอง ฝึกทักษะการสะท้อนคิด (Reflection) และได้บันทึกสิ่งที่ทบทวน รวมถึงประสบการณ์ออกมาเป็นจดหมายสั้น ๆ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับกิจกรรมลำดับถัดไปในโครงการฯ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมจะได้รับดินสอ ดินสอสี และกระดาษที่มีข้อความว่า Dear Myself เป็นรูปแบบของจดหมาย
2. วิทยากรอธิบายกระบวนการ โดยให้ผู้เข้าร่วมทุกคนลองนึกถึงชีวิตที่ผ่านมา เลือกช่วงวัยที่อยากกลับไปมอบจดหมายฉบับนี้ให้ตนเองในอดีต หากย้อนเวลากลับไปได้ อยากบอกอะไรตัวเองบ้าง
3. วิทยากรขอให้ผู้เข้าร่วมใช้เวลาอยู่กับตัวเอง ทบทวนเรื่องราว และเขียนถึงตัวเองในอดีตในรูปแบบจดหมาย
4. เมื่อผู้เข้าร่วมเขียนเสร็จแล้ว วิทยากรจึงขอให้แบ่งปันเรื่องราวที่อยากเล่ากับเพื่อน ๆ ทุกคน

ภาพกิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึก (รูปภาพโดย อุดลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

จากกิจกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมเขียนข้อความแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ

1. **ระลึกถึง:** ผู้เข้าร่วมเลือกเขียนถึงช่วงเวลาที่มีความสุข ได้อยู่กับครอบครัว ได้เรียน และใช้ชีวิตสมวัย ตัวอย่างคือ

“คิดถึงตอนเป็นเด็กมาก”

“อยากอยู่ด้วยกันอย่างเคยTT”

“ตอนอายุ 10 ขวบ ตั้งแต่เข้าไปโรงเรียนมีย่าคอยเตรียมชุดให้ใส่อยู่ทุกวัน แต่งเสร็จต้องมานั่งจัดตารางสอนทุกวัน ได้เวลาไปเรียนย่าก็คอยไปส่งทุกเช้าอยู่เป็นประจำ แบบนี้จนมาถึงตอนที่โต มันเหนื่อยและลำบากมากกว่าตอนเป็นเด็ก”

“ผมอยากบอกว่าผมอยากกลับไปเป็นเด็กอีกครั้ง ตอนอายุไม่เกิน 15 ตอนนั้นครอบครัวผมอยู่ด้วยกันครบ พ่อแม่ น้องและก๊ม ช่วงเวลานั้นมีความสุขมาก ๆ ที่ได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ไปไหนทำอะไรก็ทำด้วยกัน จนวันหนึ่งแม่และพ่อผมได้เลิกกันผมก็มีความสุขอีกเลย เหมือนอะไรขาดหายไป เหมือนเป็นเด็กเก็บกดแต่ยังมีเค้าทั้งสองคนที่ยังดูแลผมเหมือนเดิม แต่แค่เค้าไม่ได้อยู่ด้วยกันเหมือนเดิม ขอขอบคุณครับ”

“คิดถึงตอนเป็นเด็กมาก ปั่นจักรยานเล่นบอลลูกอยู่กับเพื่อนที่บ้าน เล่นอะไรที่เป็นเด็กตลอดไม่อยากโตเลย มันเหนื่อยมันล้า”

“ถึงตัวเองเมื่อ 4 ปีก่อน ตอนนั้นกำลังเรียนอยู่ชั้น.1 มีเพื่อนสนิทอยู่ 3-4 คน ไปไหนด้วยกันตลอด กำลังมีความสุข... คิดถึงเมื่อก่อน”

2. ขอโทษ: ผู้เข้าร่วมเขียนถึงสิ่งที่ได้ทำผิดไปและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์

“ถึงตัวเอง เมื่อ 1 ปีที่แล้ว อยากขอโทษตัวเองที่ดื้อ ไม่ฟังใคร เจอแต่ปัญหา มีแต่ความรุนแรง ไม่ค่อยมีความสุข เอาไว้เจอกันฉบับหน้า ตัวเรา รักที่สุด #สู้ ๆ”

“พอขึ้นมอสามก็มีปัญหาเข้ามาจนออกจากโรงเรียนแต่เพื่อนเราก็ก้าวแล้วชวนให้มาเรียน ก็ไม่ฟังเพราะว่าคิดดีแล้ว ตอนอยู่บ้านก็มีเพื่อนมาหาอยู่บ้าง ไม่น่าออกจากโรงเรียนเลยไม่จั่งคงไม่อยู่ตรงนี้ คิดถึงเมื่อก่อน...”

“ตอนที่คิดได้ก็เข้าไปแล้วครับ ห้าขวบผมอยากเป็นคนดีของครอบครัวแต่ผมทำไม่ได้ (ได้) ผมเกรงจนลืมตัวเองว่าผมต้องทำอะไรให้ครอบครัวเห็นความดีของเราให้ได้ จนผมโตมาผมมานั่งคิดว่าทำไมผมถึงเป็นคนดีของครอบครัวไม่ได้ ไม่ยอมฟังคำสอนของครอบครัว เค้าไม่เคยเห็นความ (ดี) ในตัวผมแม้แต่ครั้งครับ”

“อยากเรียนให้จบไม่ให้กระทำผิดเข้ามาในนี้พ่อ ย่าสอนไม่ฟังแล้วเป็นยังงี้”

“ไม่ต้องตามเพื่อนเพราะนี่จะทำให้ต้องติดคุกและเชื่อฟังพ่อแม่ให้เยอะ เพราะถ้าเราพลาดไปก็ไม่มีใครมาช่วย นอกจากพ่อแม่และเลิกคบเพื่อนไม่ดีเลิกคบซะ นี่เตือนด้วยความหวังดีและมันย้อนกลับไปแก้ไขไม่ได้”

“อย่าทำตัวแบบนี้เลยเชื่อฟังพ่อแม่หน่อยทำตัวดี ๆ เอาใจใส่คนรอบข้างเยอะเยอะเป็นเด็กดี สู้ ๆ คิดถึงครอบครัวเยอะ ๆ”

“ตอนอายุแปดขวบเด็กคนนั้นได้ติดเกม เด็กคนนั้นเล่นเกมจนไม่ไปโรงเรียนจนไม่ได้ศึกษา ถ้าผมย้อนเวลาไปได้ผมจะไม่ติดเกมอีก ผাগไว้ให้ได้คิดว่าเกมมีข้อเสียมากกว่าข้อดี ถ้ามีไหมเมทซิน ผมคงย้อนเวลาได้ ผাগไว้ให้คิดนะครับ พวกเด็กติดเกมก็ลดลงบ้างนะครับ แค่นี้แหละ”

“ถ้าผมย้อนกลับไปตอนเด็กได้ ผมจะตั้งใจเรียนหางานทำที่ดี ตอนโตจะไม่เกรงจะเชื่อฟังพ่อแม่ทุกอย่างที่คอยบอกคอยสอนเรา เราอาจจะอนาคตเราดีกว่านี้ ก็ได้เท่านี้แหละครับ”

“อยากเรียนให้จบ ไม่ให้กระทำผิดเข้ามาในนี้ แม่ยายน้ำป่าทุกคนสอนเสมอ”

“ไม่ต้องตามเพื่อนเพราะนี่จะทำให้ติดคุก”

“อยากบอกว่าทำตัวดี ๆ ไม่น่าเกิดมาเลย ไม่นานเดียวก็ปล่อยแล้ว ไม่น่าทำแบบนี้เลยครับ”

“ไม่น่าติดเพื่อนเลย เพราะทำให้เป็นแบบนี้ในทุกวันและย้อนเวลากลับไปจะไม่ติดเพื่อนอีกเลย เพราะเพื่อนพาผิดพลาดมาตลอด น่าจะเชื่อในสิ่งที่แม่บอกเรามาตลอดไม่ใช้ความคิดที่ผิดของตัวเองเลย”

“อยากย้อนเวลากลับไปช่วยครอบครัวเหมือนที่ผ่านมามีความสุขมากในวันที่ได้อยู่กับครอบครัวผมแต่ผมก็ไม่โทษใครที่ผมเป็นคนแบบนี้ผมโทษตัวเองมาตลอดที่ผมเป็นคนไม่ดีของพ่อแม่และครอบครัวของผมเตือนผมมาตลอดอย่าไปทำอะไรไม่ดีผมก็ไม่เคยฟังผมก็ไม่เข้าใจเค้าตามใจผมทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เข้าใจตัวเองเหมือนกัน”

“เราน่าจะเรียนให้จบไม่น่ามาเป็นแบบนี้เลยน่าจะเชื่อพ่อตั้งแต่แรก ถ้าเราเชื่อเขาตั้งแต่แรกเราคงไม่มาอยู่ที่แบบนี้”

“อยากบอกกับตัวเอง ในวัยเด็กทำให้เชื่อฟังพ่อแม่ทำอะไรให้คิดดี ๆ อย่าดื้ออย่าเถร ตั้งใจเรียนทำแต่สิ่งดี ๆ อย่าเดินทางผิด ทำอะไรคิดเยอะ ๆ นึกถึงคนอื่นมาก ๆ สู้สู้”

3. กำลังใจและความหวัง: ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนให้กำลังใจตนเอง วางแผนการสำหรับอนาคต สะท้อนให้เห็นถึงความหวังกับชีวิตหลังจากออกจากสถานพินิจ

“ผมอยากบอกกับแม่ว่าตอนนี้ผมโตเป็นหนุ่มแล้วนะ ผมทำงานเองได้แล้วนะแล้วก็ตอนนี้ผมมีครอบครัวแล้วนะแม่ ตอนนี้ผม อยากบอกกับแฟนผม กับแฟนผมว่าอย่าไปกังวลมากเกินไปผมอยากบอกกับครอบครัวว่า ผมจะเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และก็อยากบอกกับแฟนผมว่าตัวไม่ต้องเป็นห่วงนะ เค้าสบายดี อยากบอกกับแฟนผมว่า ตัวครับเป็นห่วงนะ และก็รักตัวนะ”

“แต่เราก็ต้องอดทนและทำตัวดีจะได้กลับบ้านไว ๆ”

“ถ้าผมได้ปล่อยไปผมจะไปขอโทษครอบครัวของผมและจะตั้งใจเริ่มต้นใหม่ให้ครอบครัวเหมือนที่มีมีความสุขตลอด ไม่เคยจะลืมวันวันยังหวานอยู่ อยู่ให้เป็น เย็นให้พอ รอให้ได้”

“ขอให้ได้กลับบ้านไปเจอหน้าพ่อแม่และเพื่อน ๆ ของผมที่รอผมอยู่ข้างนอก กลับไปกราบขอโทษพ่อแม่ที่เคยทำไม่ดีกับเขาและฉลองปีใหม่นี้อย่างมีความสุขและขอให้ได้อิสราภาพกลับคืนมา”

“อยากให้ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2566 ไหว ๆ เพราะเป็นก้าวแรกที่เดินออกจากที่นี่และไปใช้ชีวิตใหม่ที่มีอิสรภาพ”

“31 ธันวาคมปีนี้ขอให้มีความสุขได้ปล่อยไว ๆ อยากเจอครอบครัวกลับไปอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ขอให้ผมและครอบครัวอยู่อย่างมีความสุขไปเลย ขอให้ตื่นมาเจอกันทุกวัน หอมแล้วครับ”

“สิ้นปีนี้ผมก็จะปล่อยละ ผมอยากให้สิ้นปีนี้เป็นของขวัญผมละกัน ได้ปล่อยออกไปใช้ชีวิตแบบที่ควรจะเป็น เพราะตัวผมก็อดทนรอตลอดเวลามันใกล้เข้ามาเรื่อย ๆ ละ สัญญาว่าจะทำให้ได้และสู้ ๆ เพื่อที่จะได้ปล่อย เจอกันครับ”

“18 มกราคม ผมอยากให้เป็นวันที่แม่ผมจัดวันเกิดให้ ผมอยากให้มันเป็นไปด้วยดีทุกปี ผมอยากพาแม่ไปทำบุญ”

“วันเกิดปีนี้ขอให้แม่แต่เรื่องดี ๆ เข้ามาหาและขอให้ได้ไปจากที่นี่ไว ๆ”

ภาพกิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึก (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

4. ขอบคุณ: กับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

“ขอให้เป็นวันที่ความดีแบบนี้ตลอดไป ดีที่ได้ระบาย”

“ขอบคุณมากครับที่มาทำให้พวกผมได้ระบายความรู้สึกของผมตอนนี้”

“ขอบคุณนะครับที่มาโชว์ความสดใสกับความน่ารักมาก ๆ ให้พวกผมดูครับจะจำความสดใสกับความน่ารักมาก ๆ ไปตลอดจนครั้งหน้าครับ ขอขอบคุณครับ”

จากข้อมูลที่ได้การจัดกิจกรรมในปี พ.ศ. 2566 วิทยากรจึงออกแบบกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการทำแบบฝึกหัดร่วมกันกับครอบครัวในปี พ.ศ. 2567 ให้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สื่อสารประสบการณ์ ความคิด และความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้กับครอบครัวได้รับรู้ โดยมุ่งเน้นให้เป็นโอกาสที่จะได้สื่อสาร การทบทวนตนเอง ขอขอบคุณ ขอโทษ และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกกับครอบครัว โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมและผู้ปกครองจะได้รับดินสอ ดินสอสี และกระดาษเปล่า
2. วิทยากรอธิบายกระบวนการ โดยให้ผู้เข้าร่วมและผู้ปกครองทุกคนได้นึกทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นว่าอยากบอกอะไรกัน และกัน ทั้งขอโทษ ขอขอบคุณ และให้กำลังใจซึ่งกันและกันในช่วงเวลาที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน
3. วิทยากรขอให้ผู้เข้าร่วมและผู้ปกครองใช้เวลาอยู่กับตัวเอง ทบทวนเรื่องราวและเขียนถึงกันและกัน
4. เมื่อผู้เข้าร่วมทั้งหมดเขียนเสร็จแล้ว วิทยากรจึงขอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ปกครองแลกเปลี่ยนสิ่งที่อยากบอก โดยให้ผลัดกันอ่านให้กันฟัง

จากกิจกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมเขียนข้อความถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกถึงครอบครัว แบ่งออกได้เป็นดังนี้

1. จากครอบครัวถึงเยาวชน

จากน้องสาว

“อยากขอโทษที่ไม่เชื่อฟังพี่ ขอโทษสำหรับทุก ๆ เรื่องที่ทำให้พี่เสียใจ ขอโทษที่หลงผิดไม่เชื่อฟัง”

“ขอบคุณที่เกิดมาเป็นพี่น้องกัน ขอขอบคุณที่คอยเตือนสติหนู คอยปกป้องไม่ให้ใครมาทำร้าย อยู่ข้างกันวันที่โลกใจร้าย ทุกอย่างผ่านมามีรอยยิ้มไว้ตรงนั้น”

ให้กำลังใจ

“สู้ ๆ นะ หนูรู้อยู่แล้วว่าพี่เก่ง พี่ผ่านมันไปได้อยู่แล้ว ขนาดเรื่องแย่ ๆ พี่ยังผ่านมาได้เลย ยังคิดถึงพี่อยู่ทุกวัน ทุกครั้งที่เสียเวลาโดนผู้คนที่ทำร้ายอะไรที่ผ่านมาแล้วมันคืออดีต ต่อไปนี้พี่จะเดินไปข้างหน้า อาจมีหยุดเดินพักบ้างแต่อย่าถอยกลับไป ทุกคนรอพี่ รอพี่กลับมาเสมอ กลับมาแล้วใช้ชีวิตให้มีความสุขนะพี่ ขอให้ทุกอย่างใจดีกับพี่ เจอแต่เรื่องดี ๆ รอมมาเป็นเด็กพัฒนาแบบนะ รักและคิดถึงเสมอ พี่ชายคนเก่ง”

จากพ่อ

“ขอโทษบางทีป้าทำงาน อย่างที่ที่มิวเข้าใจป้า มิวเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ป้าขอโทษที่มีเวลาให้ลูกน้อยไป แต่ป้าก็ภูมิใจที่มีรักครอบครัวมาก สิ่งที่เกิดพลาดก็เริ่มต้นใหม่ ลูกป้าเก่งอยู่แล้ว ป้ารู้ว่ามิวรักน้องรักแม่ เวลาทำงานมามิวให้แม่ให้น้องหมด ลูกไม่เคยทำให้ป้าเสียใจ”

ขอบคุณและให้กำลังใจ

“ป้าต้องขอบคุณลูกมากที่มีความรับผิดชอบและดูแลน้อง ทุกอย่างที่ป้าสอน ป้ารักมากป้าภูมิใจมากนะในตัวมิว น้องก็เป็นห่วง ป้าขอบคุณลูกมาก ทุกคนล้วนเดินทางผิดแต่มันเป็นบทเรียนของลูก ป้าเคยสอนเคยพูดอะไรที่นี้เชื่อป้ายัง ไม่มีอะไรสำคัญเท่าครอบครัวแต่ลูกก็ไม่เคยทำให้ป้าเสียใจ รักลูกมากนะทำตัวให้ดี รักตัวเองให้มาก ป้าและแม่น้องรอมิวกลับบ้านรอนะ เริ่มต้นใหม่นะลูกชาย รักเสมอ”

จากแม่

“แม่อยากขอโทษลูกในหลาย ๆ เรื่องราวชีวิตที่ผ่านมา แม่ตระหนักเสมอว่าแม่เป็นส่วนหนึ่งทำให้หนูเป็นแบบนี้ ถ้าแม่อยู่ดูแลหนู ให้เวลาหนู ให้ความอบอุ่นกับหนูมากกว่านี้เรื่องแบบนี้ก็คงไม่เกิดขึ้น ต่อจากนี้แม่ขอโอกาสจากหนูให้แม่ได้ดูแลหนูให้เต็มที่ ให้ความอบอุ่นกับหนูมากกว่านี้ เพราะชีวิตแม่มีแค่หนูกับพี่หนู แม่ขอโทษทุก ๆ เรื่องราวที่ผ่านมา รักลูกมาก ๆ ที่สุดนะ”

“แม่ขอขอบคุณที่ยังมีโอกาสได้เจอกับลูกไม่ว่ากิจกรรมใด ๆ ที่ทางบ้านมูติดาจัดขึ้น ทำให้หนูได้ลดโทษ แม่ยินดีเข้าร่วมทุกกิจกรรมเพื่อให้หนูได้ออกไปสู่อ้อมกอดของพ่อแม่พี่และทุก ๆ คน ขอขอบคุณหนูที่มีความคิดดีขึ้นมาก ๆ โตขึ้นเยอะเลย แค่เวลาไม่นานที่แม่ได้คุยกับหนู เหมือนแม่ได้ลูกคนเดิมตอนเด็ก ๆ กลับมา แม่ขอให้หนูคิดดีแบบนี้ตลอดไป แม่กับพ่อกับพี่รอหนูเสมอพร้อมเริ่มต้นใหม่และก้าวไปพร้อมกัน ให้หนูทำตัวดีประพฤติดีแบบนี้ ให้พ้นโทษไว ๆ แม่รักหนูที่สุดในโลกเลยนะ แม่มีความในใจมากมายแต่พูดไม่หมด ได้แต่บอกรักลูก อดทน และก้าวไปให้ถึงฝัน แม่รอลูกนะ รักนะคับลูก สิ่งไหนไม่ดีที่ผ่านมาช่วงมันเถอะนะ เริ่มต้นใหม่นะลูก แม่เชื่อว่าหนูเก่งและเป็นเด็กดีมาก ๆ รัก รัก รักลูกที่สุด รอลูกครับ”

จากแม่

ผู้ปกครองบอกเล่าความรักความห่วงใย อดีตย้อนคิด

“แม่ขอโทษนะครับน้องวันที่แม่ดูแลน้องวันได้ไม่ดีพอ เพราะตอนท้องแม่ต้องทำงาน สองมือแม่ทำงานด้วยดูแลน้องวันไปด้วย แม่ขอโทษน้องวันด้วยนะครับ ตอนนี้แม่คิดถึงน้องวันมาก น้องวันไม่คิดถึงบ้างหรือ ส่วนแม่คิดถึงทุกวัน จะกินจะนอนก็คิดถึง (ย้อนคิดถึงประสบการณ์ในอดีต) เราเคยไปไหนด้วยกัน น้องวันอยู่ไหนแม่ก็อยู่ด้วย”

อบรมสั่งสอน ระบายความในใจ

“แต่ตอนโตน้องวันไม่เคยฟังที่แม่บอกสักอย่าง หนูไม่เคยจำคำแม่สอนสักอย่างเดียว แม่เสียใจนะลูก แม่เลี้ยงลูกไม่ดีพอ หนูถึงได้เป็น (แบบ) นี้ แม่ขอโทษนะลูกของแม่ ต่อแต่นี้ขอให้ลูกตั้งใจทำแต่สิ่งดี ๆ นะครับ รักลูกนะครับ”

2. จากเยาวชนถึงครอบครัว

เด็กและเยาวชนหมายเลข x คนที่ 1

ผมอยากขอโทษทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้ผิดพลาดไปจนเราไม่ได้อยู่ด้วยกัน ขอโทษที่ไม่เชื่อฟังที่เอาแต่ความคิดตัวเอง ผมขอโทษกับการที่ दौरानไม่นึกถึงความรู้สึกป้า ขอโทษที่เป็นลูกที่ไม่ดีของป้าและคนในครอบครัว ขอโทษที่เคยไม่สนใจใครเลย ขอโทษที่ทำไม่ดี ทำให้ป้าเดือดร้อนลำบากใจ ลูกคนนี้ขอโทษจากใจจริง

อยากขอบคุณที่เกิดเป็นลูกป้า ที่ป้าเลี้ยงดูตอนเด็ก ขอขอบคุณที่ป้ารักและเป็นห่วงในทุกการเติบโตของผม ขอขอบคุณที่ไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรป้าก็จะคอยอยู่ข้าง ๆ เสมอไม่เคยทิ้งลูก ๆ ไว้ข้างหลังเลย อยากได้อะไรก็ได้ ไม่เคยตีไม่เคยขัด ขอขอบคุณที่ครอบครัวเรายังอบอุ่น ถึงแม้บางครั้งมันจะยังไม่สมบูรณ์แบบเหมือนคนอื่นแต่ป้าเป็นพ่อที่ดีสำหรับผมที่สุด ไม่มีใครจะเทียบได้ ขอขอบคุณที่พาให้เราเจอกัน ถึงตอนนี้เราจะไม่ได้อยู่ด้วยกันแต่หัวใจเรานั้นไม่เคยจะห่างกัน แล้วเวลาจะนำพาให้เรากลับมาอยู่ด้วยกัน ขอขอบคุณ รักที่สุด ถึงไม่ค่อยแสดงออกจากใจ

เด็กและเยาวชนหมายเลข x คนที่ 2

(อยู่ที่นี้) พวกเขาสอนผมหลายอย่างทั้งเรื่องดีและเรื่องไม่ดี แนะนำอะไรอีกมากมาย มีเพื่อนเข้าหามากขึ้น เรื่องที่สำคัญคือ ตอนที่พวกผมอยู่ข้างในควรทำอะไรถึงจะมีสิทธิ์ได้มีโอกาสปล่อยตัวก่อนกำหนด ผมและเพื่อนจึงมานั่งคุยกันว่าอยู่ข้างในนี่อย่าเกรง ตั้งใจเรียน คนอื่นพูดอะไรที่ตัวพวกผมไม่ชอบและการกระทำที่คนอื่นทำต่อพวกผมให้มองข้ามไป อย่าไปคิดหรือจมปลักกับเรื่องพวกนี้ ผมมาคิดดูแล้วว่าอยู่ในศูนย์ฝึกไม่ได้เทเลย พวกผมสามคนอยู่มาเกือบเดือนแล้วเหลือเวลาอีกนานกว่าพวกผมจะได้ออกไปพบโลกภายนอก ผมคิดถึงคนข้างนอกมาก ๆ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้นอกจากต้องสู้ต้องผ่านมันไปให้ได้ แต่ในศูนย์ฝึกนี้ก็ได้แะอย่างที่ดี มีทั้งกิจกรรมมากมายให้เราได้เข้าร่วม มีแจกขนมแจกรางวัลต่าง ๆ อีกเยอะ มีกีฬา อื่น ๆ ทำให้พวกผมอยู่ในนี้ไม่เหงาเลย มีคนสร้างรอยยิ้มมากมาย มีคุณครูแนะนำผม ในช่วงที่ผมอยู่ในนี้ผมจะทำตัวเองให้ตีปรับปรุงตนเอง มีระเบียบวินัย รับฟังเรื่องที่คุณครูและเจ้าหน้าที่บอก ไม่คิดเถียง พวกผมมุ่งมั่นและตั้งใจเพื่อให้พวกผมได้ออกกันไว ๆ สู้ๆ สุดท้ายนี้ผมรักและคิดถึงพ่อกับแม่มาก ๆ ไม่มีใครสำคัญเท่าพ่อกับแม่ของตนอีกแล้ว ผมจะพยายามเพื่อให้ได้ออกไปสู่ภายนอกไว ๆ ครับ

ขอให้ได้ออกไว ๆ อยากกลับบ้านคิดถึงครอบครัว

“อยากจะขอโทษที่เป็นลูกที่ไม่ดี ที่เเกร ที่ไม่เคยเชื่อฟัง คือลั่น จนทำให้ลำบากใจหนักใจที่ผ่านมาขอโทษทุกสิ่งที่คุณไม่ดีกับแม่ตลอด”

“อยากขอบคุณที่เลี้ยงดูและเป็นห่วงตั้งแต่เด็ก ขอขอบคุณที่ให้โอกาสลูกคนนี้อาตมาตลอด ผิดก็รอบกัตามให้อภัยตลอด”

“ลูกคนนีขอโทษแม่ ‘ลู่’ นะขอให้ผ่านอุปสรรคให้ได้ถึงแม้จะหนักเท่าไรก็ตาม อย่าให้อะไรมาหยุดความคิดแม่ได้ ถึงแม้จะไม่เห็นหนทางก็ตาม”

เด็กและเยาวชนหมายเลข x คนที่ 3

ที่ผมทำผิดครั้งนี้ขอโทษที่ทำให้พ่อแม่และครอบครัวเสียใจ ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง ทำให้พ่อแม่เสียน้ำตาอยู่บ่อยครั้ง ผมขอโทษจริง ๆ ครับ

ขอบคุณที่ครอบครัวคอยช่วยผมมาตลอดไม่ว่าจะเรื่องที่ดีหรือไม่ดี ขอขอบคุณที่คอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาทุก ๆ เรื่อง มีอะไรก็คอยบอกคอยเตือนอยู่เสมอ แล้วก็ขอบคุณที่เลี้ยงผมมาตั้งแต่เล็กจนโตขอบคุณครับ

ผมอยู่ที่นี้ผมอยู่ได้ เดียวผมรีบออกไปหาแม่หาครอบครัว ออกไปผมจะช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ไม่ให้พ่อแม่เหนื่อย ผมจะคอยเลี้ยงดูตอบแทนพ่อแม่ที่คอยเลี้ยงผมมา ผมรักพ่อแม่มาก ๆ ครับ

ให้แม่และครอบครัวที่ผมรัก

เด็กและเยาวชนหมายเลข x คนที่ 4

“สวัสดีครับ ผมอยากขอโทษแม่ที่ไม่เคยได้ฟังแม่เลยและขอโทษกับทุก ๆ สิ่งที่ทำลงไปที่ทำให้เดือดร้อนนะครับ I Love You from ลูกคนนี้”

“และขอบคุณแม่มากที่เลี้ยงดูผม คอยสั่งสอนผมและคอยบอกว่าอะไรไม่ดีก็อย่าไปยุ่ง”

“แม่อยู่ข้างนอกดูแลตัวเองด้วยนะ ไม่! (ท) รกัฟัก จะได้ไม่ป่วยไม่ใช่ ผมอยู่ที่นี่จะทำตัวให้ไม่ต้องห่วง ออก (แล้ว) เดี่ยวไปทำงานหาเงินเข้าและแบ่งเป็นส่วนเอาได้ (ไว้) ดูแลแม่ ผมอยากบอกว่าผมรักแม่นะครับ I Love You”

ภาพกิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึก (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาลี, 2567)

จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ปกครอง พบว่า สัมพันธภาพระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมอ่านบันทึก ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา เป็นไปอย่างเรียบง่ายสงบและอบอุ่น แต่ละครอบครัวใช้ภาษากายแสดงความรักต่อกัน ที่เด่นชัดคือการโอบกอดและเช็ดน้ำตาให้กัน ในขณะที่เด็กและเยาวชนอ่านบันทึกออกเสียงเบา ๆ ผู้ปกครองตั้งใจฟังและมีอารมณ์ความรู้สึกร่วม รวมทั้งสนทนากับสิ่งที่บันทึกไว้เป็นระยะ ๆ ทุกครอบครัวชอบคุณคณะทำงานและวิทยากรที่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนี้ขึ้น สำหรับผลของการเชื่อมสัมพันธ์ภาพเชิงลึก ได้แสดงในหัวข้อ 2.5.2 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเข้าใจความรู้สึกลูกมากยิ่งขึ้น และได้รับทราบเรื่องราวที่ลูกไม่กล้าบอก ผ่านการอ่านสมุดบันทึกในวันพบญาติ

ภาพกิจกรรม เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึก (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาลี, 2567)

2.5 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา, ผู้ปกครอง และผู้บริหาร ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา

หลังจากจัดกิจกรรมครบทั้ง 4 กิจกรรมย่อย จึงได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามและบทสัมภาษณ์ให้ผู้ใกล้ชิดเด็กและเยาวชน แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโครงการ ดังนี้

2.5.1 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา

สำหรับข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สำหรับภาพรวมระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา พบว่า มีค่าเฉลี่ยคือ 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับ ‘มาก’ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีความเห็นต่อโครงการนี้ คือ ท่านเข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชน การเขียน “สมุดบันทึก” ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียนให้เด็กและเยาวชน และเรื่องราวใน “สมุดบันทึก” เป็นประโยชน์และบทเรียนให้แก่ผู้อ่าน หรือเด็กและเยาวชนในครอบครัวของท่าน มีค่าเฉลี่ยคือ 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับ ‘มาก’ รองลงมาคือ ท่านเข้าใจความรู้สึกของเด็กและเยาวชนมากขึ้น การเขียน “สมุดบันทึก” ทำให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิมากขึ้น เด็กและเยาวชนนำสิ่งที่จดบันทึกมาใช้ในการชีวิตประจำวัน และช่วยให้เด็กและเยาวชนได้ทบทวนบทบาทร່ือเรื่องราว และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยคือ 4.00 อยู่ในระดับ ‘มาก’

ในส่วนของการเห็นต่อรูปแบบการเผยแพร่ “สมุดบันทึก” ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา พบว่า ผู้ปฏิบัติงานชื่นชอบ “สมุดบันทึก” คือ การจดบันทึกมีส่วนช่วยให้เด็กและเยาวชนได้ทบทวนและถอดบทเรียนชีวิตเพื่อไม่กระทำความผิดซ้ำ รวมถึงการจดบันทึกทำให้ผู้อ่านเข้าใจเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ลำดับถัดมาคือ การเห็นต่อเรื่องที่ว่าด้วยเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ควรได้รับความรู้ในการเขียน “สมุดบันทึก” ในรูปแบบอื่นที่ดำเนินการไปแล้ว คือ การจัดทำหนังสือคู่มือเกี่ยวกับการเขียน “สมุดบันทึก” โดยสำนักพิมพ์ และสำหรับแนวทางการเผยแพร่ผลงาน “สมุดบันทึก” ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคือ การเผยแพร่เรื่องราวใน “สมุดบันทึก” ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เอ็กซ์ และเว็บไซต์อื่น ๆ โดยไม่ต้องระบุตัวตน

ตารางที่ 13 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ท่านเข้าใจความรู้สึกของเด็กและเยาวชนมากขึ้น	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.000	มาก
2. ท่านเข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชน	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.00	มาก
3. การเขียน “สมุดบันทึก” ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียนให้เด็กและเยาวชน	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.000	มาก
4. การเขียน “สมุดบันทึก” ทำให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิมากขึ้น	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.707	มาก
5. เยาวชนนำสิ่งที่จดบันทึกมาใช้ในการชีวิตประจำวัน	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.707	มาก
6. ช่วยให้เยาวชนทบทวนบทบาทร່ือเรื่องราวและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.000	มาก
7. เรื่องราวใน “สมุดบันทึก” เป็นประโยชน์และบทเรียนให้แก่ผู้อ่านหรือเด็กและเยาวชนในครอบครัวของท่าน	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.000	มาก
ภาพรวมความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา						4.35	.000	มาก

2.5.2 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ผลการประเมินความเข้าใจในครอบครัวของผู้ปกครอง ที่มีผลต่อเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีดังนี้

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 และเพศหญิงจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 84.6 โดยมีอายุ 18-24 ปี จำนวน 1 คน อายุ 30-34 ปี จำนวน 1 คน อายุ 35-39 ปี จำนวน 3 คน อายุ 40-45 ปี จำนวน 3 คน อายุ 46-49 ปี จำนวน 2 คน และอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 และอาชีพรับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ และลูกจ้างเอกชน อย่างละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 และงานอิสระ ค้าขาย และอื่น ๆ อย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 และสำหรับวุฒิการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นกลุ่มผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7

ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=13)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	15.4
หญิง	11	84.6
อายุ		
18-24 ปี	1	7.7
25-29 ปี	0	0.0
30-34 ปี	1	7.7
35-39 ปี	3	23.1
40-45 ปี	3	23.1
46-49 ปี	2	15.4
มากกว่า 50 ปี	3	23.1
อาชีพ		
รับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	2	15.4
ค้าขาย	1	7.7
ลูกจ้างเอกชน	2	15.4
ธุรกิจส่วนตัว	0	0.0
รับจ้างทั่วไป	6	46.2
งานอิสระ	1	7.7
อื่น ๆ	1	7.7
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	12	92.3
ปริญญาตรี	1	7.7
ปริญญาโท	0	0.0
ปริญญาเอก	0	0.0

สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเขียน “สมุดบันทึก” ของเด็กและเยาวชนในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.48 เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การเขียนจะทำให้ลูกของท่านใจเย็นลง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.69 รองลงมาคือ การเขียนสมุดบันทึกทำให้เข้าใจความรู้สึกของลูกมากขึ้น และควรมีการเผยแพร่เรื่องราวจากสมุดบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.61 ต่อมา ได้ทราบเรื่องราวที่ลูกไม่กล้าบอกผ่านสมุดบันทึก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.54 ได้เห็นทักษะการใช้ภาษาในการเขียนของลูก, “สมุดบันทึก” ทำให้ผู้ปกครองกับลูกมีความใกล้ชิดมากขึ้น, ได้พูดคุยกับลูกเกี่ยวกับเนื้อหาในสมุดบันทึก และลูกควรได้รับการฝึกทักษะการเขียนเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.46 สำหรับความเห็นว่าได้ทราบเรื่องราวการทำกิจกรรมจากสมุดบันทึก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07

ในภาพรวมของความคิดเห็นต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการดูแลของผู้ปกครองหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.49 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ผู้ปกครองเห็นว่าท่านรู้สึกภูมิใจในตัวลูกของท่านมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.69 รองลงมาคือ ลูกอยากช่วยเหลือท่านมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.61 ต่อมา ลูกมีการรับฟังท่านมากขึ้น, ลูกเล่ารายละเอียดการทำกิจกรรมให้ท่านฟัง และลูกมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.53 ในขณะเดียวกัน ลูกมีสมาธิมากขึ้น และลูกรู้จักดูแลตัวเองมากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ 4.46 ลูกมีการพูดคุยสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น และลูกกล้าปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.38 สำหรับการเห็นว่าลูกเริ่มมีความสนใจงานที่ตนเองถนัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30

ภาพกิจกรรม พัฒนาศักยภาพผู้ต้นฉบับวรรณกรรม (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

ภาพกิจกรรม พัฒนาศักยภาพผู้ต้นฉบับวรรณกรรม (รูปภาพโดย อุดุลย์ สิงห์ชาติ, 2567)

ตารางที่ 15 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเขียน “สมุดบันทึก” ของเด็กและเยาวชน และความคิดเห็นต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการดูแลของท่านหลังเข้าร่วมกิจกรรม

(n=13)								
รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเขียน “สมุดบันทึก” ของเด็กและเยาวชน								
1. ทำให้เข้าใจความรู้สึกของลูกมากขึ้น	9 (69.2)	3 (23.1)	1 (7.7)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.61	.650	มาก
2. ท่านได้เห็นทักษะการใช้ภาษาในการเขียนของลูก	6 (46.2)	7 (53.8)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.518	มาก
3. ได้ทราบเรื่องราวที่ลูกไม่กล้าบอกผ่านสมุดบันทึก	9 (69.2)	2 (15.4)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.54	.776	มาก
4. "สมุดบันทึก" ทำให้ท่านกับลูกมีความใกล้ชิดมากขึ้น	8 (61.5)	3 (23.1)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.776	มาก
5. การเขียนจะทำให้ลูกของท่านใจเย็นลง	9 (69.2)	4 (30.8)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.69	.480	มาก
6. ท่านได้ทราบเรื่องราวการทำกิจกรรมจากสมุดบันทึก	5 (38.5)	6 (46.2)	1 (7.7)	1 (7.7)	0 (00.0)	4.07	1.11	มาก
7. ท่านได้พูดคุยกับลูกเกี่ยวกับเนื้อหาในสมุดบันทึก	8 (61.5)	3 (23.1)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.776	มาก
8. ลูกของท่านควรได้รับการฝึกทักษะการเขียนเพิ่มเติม	8 (61.5)	3 (23.1)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.776	มาก
9. ควรมีการเผยแพร่เรื่องราวจากสมุดบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน	8 (61.5)	5 (38.5)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.61	.506	มาก
ภาพรวมความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเขียน“สมุดบันทึก” ของเด็กและเยาวชน						4.48	.457	มาก
ความคิดเห็นต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการดูแลของท่านหลังเข้าร่วมกิจกรรม								
1. ท่านรู้สึกภูมิใจในตัวลูกของท่านมากขึ้น	10 (76.9)	2 (15.4)	1 (7.7)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.69	.630	มาก
2. ลูกของท่านมีการรับฟังท่านมากขึ้น	9 (69.2)	2 (15.4)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.53	.776	มาก
3. ลูกมีการพูดคุยสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น	7 (53.8)	5 (38.5)	0 (00.0)	1 (7.7)	0 (00.0)	4.38	.869	มาก
4. ลูกเล่ารายละเอียดการทำกิจกรรมให้ท่านฟัง	8 (61.5)	4 (30.8)	1 (7.7)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.53	.660	มาก

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. ลูกของท่านอยากช่วยเหลือท่านมากขึ้น	9 (69.2)	3 (23.1)	1 (7.7)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.61	.650	มาก
6. ลูกของท่านมีสมาธิมากขึ้น	8 (61.5)	3 (23.1)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.776	มาก
7. ลูกของท่านรู้จักดูแลตัวเองมากขึ้น	8 (61.5)	4 (30.8)	1 (7.7)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.46	.877	มาก
8. ลูกของท่านกล้าปฏิเสธสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	7 (53.8)	4 (30.8)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.38	.767	มาก
9. ลูกของท่านมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น	9 (69.2)	2 (15.4)	2 (15.4)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.53	.776	มาก
10. ลูกของท่านเริ่มมีความสนใจงานที่ตนเองถนัด	6 (46.2)	6 (46.2)	0 (00.0)	1 (7.7)	0 (00.0)	4.30	.854	มาก
ภาพรวมความคิดเห็นต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการดูแลของท่าน หลังเข้าร่วมกิจกรรม						4.49	.692	มาก

2.5.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา

สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สำหรับภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา พบว่า มีค่าเฉลี่ยคือ 4.28 ซึ่งอยู่ในระดับ ‘มาก’ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีความเห็นต่อการเขียน “สมุดบันทึก” ว่าช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียนให้เด็กและเยาวชน การเขียน “สมุดบันทึก” ทำให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิมากขึ้น และเรื่องราวใน “สมุดบันทึก” เป็นประโยชน์และบทเรียนให้แก่ผู้อ่าน หรือเด็กและเยาวชนในครอบครัวของท่าน มากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยคือ 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับ ‘มาก’ รองลงมาคือ เข้าใจความรู้สึกของเด็กและเยาวชนมากขึ้น เข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชน และ “สมุดบันทึก” ช่วยให้เยาวชนทบทวน บทบาทเรื่องราวและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.00 ซึ่งอยู่ในระดับ ‘มาก’ และน้อยที่สุดคือ เยาวชนนำสิ่งที่จดบันทึกมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยคือ 3.00 อยู่ในระดับ ‘ปานกลาง’

ในส่วนของความเห็นของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ต่อรูปแบบการเผยแพร่ “สมุดบันทึก” ของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา พบว่า ผู้บริหารชื่นชอบ “สมุดบันทึก” คือการมีภาษาที่โน้มน้าว/กระตือรือร้น ลำดับถัดมา คือความเห็นต่อเรื่องที่ว่าด้วยเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ควรได้รับความรู้ในการเขียน “สมุดบันทึก” ในรูปแบบอื่นที่ดำเนินการไปแล้ว คือ ทำคลิปสั้นเกี่ยวกับวิธีการเขียน “สมุดบันทึก” และสำหรับแนวทางการเผยแพร่ผลงาน “สมุดบันทึก” ในมุมมองของผู้บริหารคือ การนำเรื่องราวใน “สมุดบันทึก” มาจัดทำเป็นภาพยนตร์สั้น

นอกจากนี้ ผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ การเสนอให้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา มองว่ากิจกรรมนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยหากสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้เด็กและเยาวชนที่เคยเข้าร่วม สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปต่อยอดพัฒนาตนเองได้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนคนอื่นในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่อาจเข้าร่วมกิจกรรมในอนาคต ได้รับแรงจูงใจและพัฒนาทัศนคติในเชิงบวก เพื่อเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

ตารางที่ 16 แสดงระดับความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุกดา

รายละเอียด	ระดับ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ท่านเข้าใจความรู้สึกของเด็กและเยาวชนมากขึ้น	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.000	มาก
2. ท่านเข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชน	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.00	มาก
3. การเขียน “สมุดบันทึก” ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียนให้เด็กและเยาวชน	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.000	มาก
4. การเขียน “สมุดบันทึก” ทำให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิมากขึ้น	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.000	มาก
5. เยาวชนนำสิ่งที่จัดบันทึกมาใช้ในชีวิตประจำวัน	0 (00.0)	0 (00.0)	1 (50.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	3.00	.000	ปานกลาง
6. ช่วยให้เยาวชนบทรบทวนบทบาทเรื่องราวและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น	0 (00.0)	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	4.00	.000	มาก
7. เรื่องราวใน “สมุดบันทึก” เป็นประโยชน์และบทเรียนให้แก่ผู้อ่าน หรือเด็กและเยาวชนในครอบครัวของท่าน	1 (100.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	0 (00.0)	5.00	.000	มาก
ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุกดา						4.28	.000	มาก

บทที่ 3

ประโยชน์ของบันทึกสร้างสรรค์ และแนวทางการส่งต่อข้อมูลเพื่อการสื่อสารที่สร้างสรรค์

มกุฏ อรฤดี
วรรณพร พงษ์เพ็ง

การเล่าเรื่องผ่านบันทึกภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ไม่ใช่สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นครั้งแรก ดังปรากฏในหนังสือตีพิมพ์ของศูนย์ฝึกบ้านกาญจนาภิเษก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก (กลุ่มนวกูญ ปณ.5 สถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป.)*, *เปลี่ยนหนังสือเป็นวิชาชีวิต (ทิวา ณ นคร, 2564)* และ *ก้าวที่พลาด (เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก, 2558)* เป็นต้น หรือโครงการเปลี่ยนนกล่าให้เป็นนักเล่า (2566) โดยความร่วมมือระหว่างศิลปิน องค์กรภาครัฐ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีนิตรรศการส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการอ่านบทเรื่องเล่าของเยาวชน² รวมทั้งจากการสนทนากับผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุขิตา เมื่อปี พ.ศ. 2565 ที่เล่าประสบการณ์จัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จังหวัดลพบุรี แต่เป็นการอ่านภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ระหว่างรุ่นพี่ที่พี่โทะและรุ่นน้องที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ หลังจากนั้นก็ได้ดำเนินการต่อยอด (สัมภาษณ์, 2565) จากตัวอย่างกรณีศึกษาต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการนำบันทึกไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยังคงเป็นประเด็นที่สามารถพัฒนาต่อไป

3.1 ข้อมูลสะท้อนปัญหาครอบครัวและสังคมไทยในกลุ่มเปราะบาง

จากการวิเคราะห์บันทึกของเด็กและเยาวชน ที่ได้จากกิจกรรมพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม ซึ่งมีจำนวน 55 ชิ้นงาน พบข้อมูลเบื้องต้นที่สะท้อนปัญหาครอบครัวและสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ดังนี้

เหตุแห่งปัญหาจากบันทึกของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนเติบโตมากับญาติ เพราะผู้ปกครองไม่มีกำลังทรัพย์ ฐานะยาก หรือเวลา ส่งผลให้เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มคบเพื่อน ใช้เวลากับกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในสถานภาพเดียวกัน ผูกพันกับเพื่อนมากเป็นพิเศษ และเพื่อนชักนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ยาเสพติด การตั้งครรภ์ และอาชญากรรม ในบางกรณี เด็กและเยาวชนไม่ได้มีปัญหาทางการเงิน แต่ขาดผู้ปกครองที่ดูแลใกล้ชิด ทำให้เลือกเข้ากลุ่มกับเพื่อน ทศนคติของเด็กและเยาวชนที่สะท้อนผ่านถ้อยคำ แสดงให้เห็นประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่สร้างความรู้สึกผิดหวัง ไร้คุณค่า และขาดความมั่นคง จึงมุ่งแสวงหาตัวตน คุณค่า และการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด ขอบ่งชี้จากการเลือกใช้คำ แสดงให้เห็นว่าการเลืกรกระทำผิดจากจิตสำนึกเป็นเรื่องยาก เพราะขาดสิ่งแวดล้อมสนับสนุน ในระหว่างการเล่าเรื่องผ่านบันทึก จะสังเกตพบถ้อยคำที่แสดงลำดับความรู้สึกจากความเสียใจ ความผิดหวัง ความว่าเหว ความโกรธ หรือรู้สึกด้อยค่าตัวเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“ตั้งแต่จำความได้ ผมเกิดมาพ่อแม่แยกทางกัน ตั้งแต่เด็ก ๆ ยายของผมได้เล่าให้ผมฟังว่าตอนที่แม่ทิ้งผมไป ได้ฝากผมไว้กับยาย และบอกยายว่าฝากไว้ก่อนเดี๋ยวไปกินก๋วยเตี๋ยวก่อนเดี๋ยวกลับมา และจากนั้นเขาก็หายไปเลย ไม่เห็นอีกเลย ผมก็อยู่กับยายตั้งแต่เด็ก ๆ”

² ข้อมูลจาก <https://www.moj.go.th/view/83603>, 28 กันยายน 2566

“จนกระทั่งผมอายุ 5 ขวบ ยายของพี่สาวเขาคบกับแฟนอยู่ในกลางกรุงเทพฯ ลุงคนนี้เขามีฐานะปานกลาง เขาคบอยู่กับพี่สาวยายของผม ลุงของผมมีอาชีพเป็นเจ้าของอู่เรืออยู่ที่บ้านของตนเอง และแฟนของลุงผมมีอาชีพขายกล้วยปลั่งและมันอร่อยมาก (...) ผมอยู่กับเขาเรื่อย ๆ มาจนผมเข้าเรียน ป.1”

“จนผมขึ้น ป.3 ยายของผมก็มาล้มป่วยกระทันหัน ตอนนั้นผมก็ยังเป็นเด็กไม่รู้จักคำว่าล้มป่วยสักเท่าไร ผมเสียใจมาก หมอบอกพี่ของผมว่า **ยายพิการ** เพราะเส้นเลือดในสมองตีบ ทำให้พิการพูดไม่ได้”

“ตอน ม.1 ผมก็เรียนดีมาตลอด มีแต่เพื่อนดีดี ตอนอยู่ ม.1 มีแต่กลุ่มเพื่อนดีดี แต่ตอนนั้นผมยังไม่เข้าสู่สังคมสักเท่าไร ผมตอนแรกแรกเป็นเด็กเก็บตัวชอบอยู่คนเดียวไม่ชอบคุยกับใคร”

“ตอนนั้นผมเป็นเด็กเรียนดีมาตลอด จนกระทั่งขึ้น **ม.2 เริ่มติดเพื่อน...เริ่มเกเร...เริ่มติดบุหรี่**”

“มีอยู่วันหนึ่ง ผมได้รู้จักกับผู้หญิงคนนึงน่ารักมาก ผมคิดว่าจะเป็น**คู่ชีวิต** ก็เกือบจะได้เป็น ผมคบกับผู้หญิงคนนี้มาเกือบ 3 เดือน แต่เข้าไปท้องกับแฟนเก่าก่อนที่จะมาหาผม (...) ต่อจากแฟนคนที่ 2 แฟนคนนี้เป็นคนที่ผมนั้นรักมาก เพราะกว่าจะได้มานั้นก็ยาก เพราะฉะนั้น ถ้าผมจะเสียเขาไปมันก็ยากเหมือนกัน (...) เวลาไปไหนก็ไปด้วยกันแบบว่าตัวติดกันเลย และก็เป็นที่ห่วงกันและกันด้วย ไม่มีวันไหนเลยที่ไม่ห่วงกัน มีแต่อยู่ใกล้กัน ไม่มีเวลาไหนเลยที่ไม่คิดถึงกัน (...) เปรียบเสมือนว่าคนนี้จะกลายเป็นคนสุดท้ายของเรา”

“ผมก็เศร้าเสียใจมากด้วยความผูกพัน ผมก็เลยไม่อยากให้เขาไป ก็นอนร้องไห้อยู่นานเกือบเดือน **ผมเริ่มคิดได้ว่า เขาไปแล้ว (...)** หลังจากนั้น **ผมก็ไปอยู่กับเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่ง**แถวบ้านผม ผมก็คิดว่าเขาก็เป็นเพื่อนที่ดีกับผมอีกคนหนึ่งเหมือนคนเก่าที่ไปไหนไปกัน ลุยไหนไปกัน จะไปเที่ยวก็ไปมีที่ที่รู้จักอยู่คนนึงเขาเป็นพี่ของเพื่อนเร่อีกคนนึงที่รู้จักกลุ่มของผม ก็มีประมาณ 15-20 คน”

“จนวันหนึ่งวันที่ผมได้ลองหยุดงานขายยา และไปเที่ยวเพื่อใช้ตังค์ที่ตัวเองหามาได้ มันก็มีความสุข ถึงแม้เงินนั้นจะหามาด้วยวิธีที่ผิด ๆ ก็ถือว่าเราโต และหาเงินมาใช้ได้ด้วยตัวเอง แม้เราจะได้มันมาแบบผิด ๆ”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 2

“ผมฟังเพื่อนมากกว่านั้น ผมมีเหตุผลตั้งแต่เด็ก**พ่อแม่ผมแยกทางกัน** แม่ผมก็ทำแต่งงานเพื่อที่จะหาเงินมาเลี้ยงดูผมกับน้องสาว เหตุผลที่ผมติดเพื่อนเพราะว่า ครอบครัวไม่เคยอยู่ด้วยกันพร้อมหน้าพร้อมตากันสักที ผมเลยเลือกเรียน (สถาบันอาชีวศึกษาแห่งหนึ่ง) เหตุผลที่เลือกเรียนเพราะตามเพื่อน อยู่กับเพื่อนแล้วมีความสุข เลยเลือกที่จะเดินตามเพื่อน ก็ตั้งแต่เรียนปวช. มาก็มีปัญหาเรื่องวิทยาลัยอื่น เรื่องสถาบันมาเกี่ยวข้องด้วย เลยมีคดี “ร่วมทำร้ายร่างกายสาหัส” ในช่วงที่เรียน 2 เดือนแรก พอเดือนต่อมาอีกก็ไปก่อคดีเพิ่มเพราะคดีแรก ตามาประกันตัว ส่วนคดีที่ 2 ไป (*) เค็ดายซึ่งไม่รู้จำกัน ศาลไม่ให้ผมประกันตัว จนเข้ามาในนี้ ส่วนเพื่อนอยู่กรุณา ผมอยู่มุทิตา”

“ตอนนี้ **เหนื่อยมากครับ คิดถึงครอบครัว** แม่ผมก็มาเยี่ยมไม่ได้ เขาทำงานอยู่ต่างประเทศหาเงินมาให้มาเลี้ยงดูผมกับน้องครับ”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 3

“ผมได้เข้ามาอยู่ที่นี่ เพราะผมเป็นคนรักเพื่อนมาก ผมเลยต้องมาอยู่ที่นี่ ครั้งนี้ผิดเพราะทำตัวไม่ดี เพราะคำว่ารักเพื่อนเลยต้องมาอยู่แบบนี้ พอผมได้เข้ามาอยู่ข้างในนี้ ผมก็รู้ว่าเพื่อนที่ผมรักก็ทิ้งผมหมดเลย ปล่อยให้ผมอยู่ข้างในคนเดียวมาตลอด ผมหวังว่าสักวันนึง เพื่อนผมจะมาหาแต่ไม่มีสักคนเลย ผมท้อเหลือเกิน เพราะคำว่ารักเพื่อนผมเลยไม่ได้เรียนต่อ ผมครั้งนี้จะไม่ได้กลับไปเรียน ถ้าผมได้ออกไป ผมขอปรับตัว ชีวิตผมตอนนี้ท้อเหลือเกิน ผมไม่อยากมาอยู่ที่นี่อีกแล้ว ผมไม่อยากจะมาอยู่ที่นี่อีกแล้ว ผมโดนครั้งแรกในชีวิตผม (...) อยากจะไปขอโทษพ่อแม่ได้ะ ครั้งนี้ผมผิดจริง (...) ผมทำผิดครั้งนี้เพราะผมไปรับของไม่ดีมา”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 4

“ตอนเด็ก ๆ ประมาณ 1-7 ขวบ ผมอยู่กับแม่ครับ พ่อทิ้งผมไปตั้งแต่ผมเด็ก ๆ เลยครับ ผมอยู่กับแม่จนถึง 8 ขวบ แม่ก็ (อ่านไม่ออก) ผมมาหาพ่อครับ เพราะผมขอแม่ อยากเจอกับพ่อ แม่เลยเอามาส่งครับ ตอนแรกผมก็คิดว่าแม่จะอยู่กับผม แต่ไม่ใช่ครับ แม่เขาไปอยู่กับแฟนใหม่ครับ ผมก็เลยต้องอยู่กับพ่อ ปู่ ย่า พี่ชาย แต่พอมมาอยู่กับพ่อได้สักพัก ผมรู้สึกเหมือนพ่อเขาไม่ค่อยสนใจผมเลย และทำให้ผมคิดว่าเขาไม่รักผม ขนาดผมเข้ามาอยู่ข้างใน เขาก็ไม่เคยจ้องเยียม ผมเลยบางทีผมก็อยากคุยกับที่บ้านบ้างครับ แต่ไม่มีใครมาเยี่ยมผมเลย ผมก็ไม่รู้เขาเป็นไงบ้างครับ”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

จากตัวอย่างบันทึกจำนวนข้างต้น แสดงให้เห็นเหตุหน้าของปัญหาในเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ที่แสดงปัญหาในระดับครอบครัวซึ่งมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ ดังพบในบันทึกเรื่องความยากจน การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนไม่ได้รับ หรือระบบการศึกษาไม่สามารถควบคุมดูแลให้ผู้เรียนอยู่ในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการเรื่องยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนเป็นทั้งผู้เสพและสายส่ง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการรวมกลุ่มของวัยรุ่น และการครอบครองอาวุธปืนเพื่อกระทำความผิด

3.2 เรื่องเล่าจากใจของเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ที่ “คนใน” ต้องรู้

บันทึกสร้างสรรค์ที่ได้รับกลับมาตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรม จะมีเนื้อหา 2 ลักษณะตามการแจ้งวัตถุประสงค์ของบันทึก ได้แก่ บันทึกสิ่งอยากเล่าให้ผู้ปกครองอย่างอิสระหลังกิจกรรมทำอาหารและชมภาพยนตร์ กับบันทึกเล่าเรื่องตามการมอบหมายจากกิจกรรมพัฒนาต้นฉบับบันทึกโดยคณะวิทยากรจากสำนักพิมพ์ผีเสื้อ การบันทึกหลังกิจกรรมทำอาหารและชมภาพยนตร์ เป็นการเขียนไม่เกินหนึ่งย่อหน้า เกี่ยวกับการสะท้อนคิดประสบการณ์ที่ได้รับตามสมควรใจ ดังปรากฏในบทที่ 2 ส่วนการพัฒนาบันทึกตามแนวทางของบรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อนั้น ให้เด็กและเยาวชนบันทึกเล่าประสบการณ์ที่เป็นเหตุแห่งปัญหาการใช้ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และอนาคตที่คาดหวัง จากข้อมูล พบความน่าสนใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิด ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทของการเขียนดังกล่าว และเป็นประเด็นที่ “คนใน” หรือผู้แวดล้อมใกล้ชิดทั้งครอบครัว และครูฝึกควรได้รับรู้ นอกเหนือจากการซักประวัติในเบื้องต้น เพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

จากข้อมูล พบว่า การใช้ถ้อยคำแสดงความรู้สึกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ คำแสดงความรู้สึกในทางบวก และคำแสดงความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในลักษณะคู่ตรงข้ามนี้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม และการเล่าเรื่องในบันทึกที่กล่าวถึงประสบการณ์ในอดีต สิ่งที่ทำในในปัจจุบัน และอนาคตที่คาดหวัง โดยจะขอยกตัวอย่างบันทึกที่สามารถแสดงผลที่สอดคล้องกับประเด็นต่อไปนี้พอสังเขป ดังนี้

คำแสดงความรู้สึกในทางบวก	คำแสดงความรู้สึกในทางลบ
ความรักและคิดถึง	ความโกรธ
ความรู้สึกผิด	ความเฉยชา
ความกระตือรือร้น	ความเบื่อหน่าย
ความหวัง	ความผิดหวัง

กลุ่มที่ 1 การใช้คำแสดงความรู้สึกในทางบวก

- การใช้คำแสดงความรู้สึกรักและคิดถึง เป็นคำที่ปรากฏในบันทึกของเด็กและเยาวชนที่มีครอบครัวดูแล หรือมาเยี่ยมเป็นระยะ และใช้ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มาจนสามารถปรับตัวได้ หรือใกล้กำหนดพ้นโทษ จะพบคำที่แสดงความรู้สึกในทางบวกอย่างเด่นชัด
- การใช้คำแสดงความรู้สึกผิด เป็นคำที่แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนสะท้อนความสำนึกผิดต่อพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย การใช้คำกลุ่มนี้ยังสะท้อนวิถีคิดของผู้บันทึกหลายลักษณะ ทั้งการอ้างถึงสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลให้กระทำผิด และการระลึกถึงความผิดพลาดด้วยพลังของความหวังในอนาคต
- การใช้คำแสดงความกระตือรือร้น เป็นคำที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และระยะเวลาที่กำหนดพ้นโทษ
- การใช้คำแสดงความหวัง เป็นคำที่สัมพันธ์กับระยะเวลาที่กำหนดพ้นโทษ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มเพื่อนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

กลุ่มที่ 2 การใช้คำแสดงความรู้สึกในทางลบ

- การใช้คำแสดงความโกรธ (คู่กรณี) ส่วนมากจะเป็นบันทึกเล่าประสบการณ์ในอดีตที่เพิ่งเกิดขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เพิ่งจะเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพียง 3-5 เดือน ทำให้อารมณ์ความรู้สึกยังคงชัดเจน
- การใช้คำแสดงความเฉยชา สะท้อนผ่านการเล่าถึงปฏิสัมพันธ์กับผู้คนแวดล้อมและกิจวัตรประจำวันในศูนย์ฝึกและอบรมฯ
- การใช้คำแสดงความเบื่อหน่าย สัมพันธ์กับความเบื่อหน่ายสังคมภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ความเบื่อหน่ายส่งผลหลายประการ เช่น เด็กและเยาวชนเกิดความสับสน ไม่แน่ใจว่าควรจะใช้ชีวิตในเงื่อนไขจำกัดอย่างไร หรืออาจทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามกรอบเพื่อให้ได้รับอิสรภาพเร็วที่สุด
- การใช้คำแสดงความผิดหวัง (ผิดหวังจากประสบการณ์ในอดีต) เช่น เด็กและเยาวชนหมายเลข X เขียนเล่าเรื่องชีวิตที่เกิดและเติบโตในครอบครัวแตกแยก และเมื่อกระทำผิดพลาด ถูกส่งตัวมาที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ยังไม่มีผู้ปกครองมาเยี่ยม ความผิดหวังในลักษณะนี้สะท้อนผ่านการเลือกใช้คำแสดงความผิดหวังโดยตรงหรือไม่ก็ได้ ลักษณะความรู้สึกผิดหวังยังสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การได้รับความรักจากครอบครัว การได้รับความจริงใจจากกลุ่มเพื่อน และการได้รับการลดโทษ เป็นต้น

สิ่งที่น่าสนใจ คือ ผู้บันทึกมักสรุปในตอนท้ายว่าจะ “ทำตามกฎ” และ “ทำตัวดี” เพื่อจะได้รับอิสรภาพตามกำหนด หากแต่เรื่องเล่าในส่วนต้นเกี่ยวกับประสบการณ์เหตุนำของปัญหา และการใช้ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีทั้งสอดคล้องกันและไม่สอดคล้องกัน โดยมีข้อสังเกตสำคัญ ดังนี้

(1) บันทึกที่ให้ความสำคัญกับการเล่าเหตุนำของปัญหา และแสดงให้เห็นความพยายามปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผ่านถ้อยคำที่ปรากฏซ้ำในทางบวก ปริมาณมากกว่าถ้อยคำในเชิงลบ การสรุปท้ายดังกล่าวจะมีน้ำหนักและความเป็นไปได้ของการปรับพฤติกรรม และเกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริง

ตัวอย่างเช่น บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข x คนที่ 1 เล่าถึงพัฒนาการทางความคิด ความรู้สึกภายในตั้งแต่เข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผ่านถ้อยคำ และการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ดังนี้

“ผมได้บทเรียนหลาย ๆ อย่าง ผมเปลี่ยนไปเยอะมาก ๆ แต่ก็ดีที่ผมได้เข้ามาฝึกอบรมอยู่ข้างใน ตอนที่ผมอยู่ข้างนอก ผมติดเพื่อนมาก ๆ ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ผมรักเพื่อนมากกว่าครอบครัว มีอยู่วันหนึ่งผมโดนจับ ผมคิดว่าเพื่อนจะมาเยี่ยม แต่ที่ไหนได้มีแต่พ่อแม่ที่มาเยี่ยมผม ซื้อมาให้ผมกิน ไม่มีเพื่อนคนไหนมาเยี่ยมผมเลย ผมเสียใจมาก ๆ”

“แต่ผมก็ไม่สำนึกเลย หลังที่ผมโดนประกันตัว ผมก็ติดเพื่อนเหมือนเดิม บางทีผมก็ไม่เข้าบ้านหลายเดือน ผมติดยา ติดเพื่อน จนมาวันหนึ่งผมโดนจับรอบที่ 2 ผมมี 2 คดี คดีที่ 1 ผมสู้คดียังไม่จบ ผมก็คิดเหมือนเดิมว่ายังไงเพื่อนก็ต้องมาเยี่ยม แต่ก็เหมือนเดิมมีแต่พ่อแม่ที่มาเยี่ยมผม ซื้อมาให้ผมกินเยอะ ๆ แล้วผมก็คิดอยู่ทั้งคืนว่าไม่มีใครรักเราเท่ากับพ่อแม่ จะมีใครที่คอยเลี้ยงดูเรา จะมีใครที่ซื้อข้าวให้เรากินตลอด ไม่เคยให้หมด จะมีใครที่คอยบ่นคอยสอนเรา แล้วผมก็คิดได้ มีความคิดที่โตกว่าเดิม (...) ถ้าผมมีโอกาสผมจะไม่ทำอีกแล้ว คนที่รักผมจริงนั้น ไม่ใช่เพื่อน แต่คือ พ่อแม่”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

“ผมอยากกลับบ้าน ผมรู้สึกเป็นห่วงคนที่บ้าน อยากกลับไปทำงานหาเงินช่วยที่บ้านใช้หนี้ เพราะก่อนที่ผมเข้ามาอยู่ข้างใน ผมกำลังตั้งตัวได้จากการฝึกงาน ขายของออนไลน์ วิ่งส่งอาหาร รายได้เดือนนึงก็ตกประมาณ 15,000 บาท จึงทำให้ผมมีเงินเก็บเป็นจำนวนนึง ในแต่ละเดือนผมก็ให้พ่อแม่เดือนนึงสี่ห้าพัน เพราะผมตั้งใจช่วยพวกท่านใช้หนี้”

“ผมทำงานได้ประมาณสองเดือนผมก็ได้ไปตัดสินคดี โดยศาลตัดสินมา 1 ปี ตอนนั้นผมทำอะไรไม่ถูก (...) แต่ก็ต้องยอมรับความจริงในสิ่งที่ผมได้กระทำไว้ (...) ผมตั้งใจว่าอยู่ในนี้ผมจะไม่เกร จะทำตัวดี ๆ เพื่อที่ครั้งไหนผมจะได้กลับบ้าน หลังจากปล่อยตัวไป ผมจะกลับไปเรียนให้จบ และจะไม่กลับมาทำผิดซ้ำอีก จะตั้งใจทำงานและเรียน หาเงินเลี้ยงครอบครัว แล้วก็ช่วยที่บ้านใช้หนี้ให้หมด # คิดถึงคนที่บ้าน”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

(2) บันทึกที่ไม่ให้ความสำคัญกับการเล่าเหตุผลของปัญหา และการปรับตัวเข้ากับศูนย์ฝึกและอบรมฯ ผ่านถ้อยคำเชิงบวกน้อยกว่าถ้อยคำเชิงลบ มีความเป็นไปได้ว่าผู้บันทึกอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจิตสำนึกภายในอย่างแท้จริง

ตัวอย่างเช่น บางตอนของบันทึกเด็กและเยาวชนหมายเลข X เขียนบันทึกยาว 1 หน้ากระดาษ มีเนื้อหาเริ่มต้นเล่าความรู้สึกเบื่อ ความสับสน ความวุ่นวายใจ และสรุปจบเรื่องราว “ตอนนี้ผมทำความดีช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทุกคนก็เพื่อตัวของผมเอง ผม “คิดถึงที่ที่จากมา” บางทีมันอาจจะให้ผมกลับได้ “ไวมากขึ้น” จะได้ไปเจอหน้าครอบครัวของผมและคนที่ผมรัก” เป็นต้น

จากข้อมูลยังพบการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจ คือ เด็กและเยาวชนเล่าเรื่องผ่านภาษาและน้ำเสียงแบบขบขัน เพียง 1 คน ผู้บันทึกคนนี้อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นเวลา “นานพอสมควร” (ตามบันทึก) และใกล้กำหนดพ้นโทษ ข้อความในบันทึกที่แสดงการตกลึกทางความคิด และมองประสบการณ์ในอดีต สิ่งที่เผชิญภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้วยมุมมองเชิงบวก เช่น

“ผมอยู่ในมุกตามากี่นานพอสมควร ตั้งแต่เข้ามาในนี้ผมมีความคิดอะไรใหม่ ๆ เยอะเลย จากเป็นคนอารมณ์ร้อนก็เย็นลงได้ อยู่ที่นี่ผมมีเพื่อนเต็มเลย (...) เพื่อนผมแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันบ้าง บางคนชอบเล่นกีฬาก็พากันผม บางคนก็ชอบวาดรูปหรือเขียน แต่ตัวผมชอบเล่นกีฬามากกว่า ผมเล่นแต่บอลกับบิงปองเพราะข้างในมีให้เล่นแค่นี้ Ha Ha Ha ทำอะไรแต่เดิม ๆ หน้าเบื่อกว่า ๆ (...) ตั้งแต่ผมมาอยู่ในนี้ คนที่รักผมก็ทั้งผมไป คือ แฟน แต่มันก็เศร้าแหละครับ แต่ทำไงได้เขาเลือกจะไป แต่ถึงเศร้าแค่ไหน ผมก็ยังม่มีแม่ที่คอยปลอบใจ ทำอะไรคิดเยอะ ๆ นะจะเด็กไทย Ha Ha Ha ผมลืมบอกเลย เข้ามาผมเจอเพื่อนเก่าผมด้วย อยู่ด้วยกันมา 10 ปี ตั้งแต่เด็กจนพลาดมาเจอกันข้างในอีก เป็นเรื่องที่บังเอิญมาก Ha Ha Ha ผมอยากเป็นคนใหม่แล้วครับ เพราะในนี้พ่อบ้านโหดเกิน Ha Ha Ha หยอก ๆ ครับ พ่อบ้านที่นี้ใจดี รักเด็กครับ แต่ก็ไม่อยากให้ใครพลาดเข้ามา”

(ตัวอย่างบันทึกเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

เนื้อหาของบันทึกสามารถสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กและเยาวชนกับผู้อื่น ประสบการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อปัจจุบัน การเลือกเล่าประสบการณ์ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ด้วยมุมมองของผู้ได้รับการฝึกที่แตกต่างหลากหลาย และความรู้สึกของเด็กและเยาวชนในฐานะมนุษย์ที่มีความผูกพันกับครอบครัว

(1) ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ: ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น

จากบันทึก พบว่า เด็กและเยาวชนแรกเข้ามักจะมีภาวะอารมณ์ที่ไม่มั่นคง เพราะความรู้สึกกลัว เครียด และทักษะในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ แต่เมื่ออยู่ไประยะหนึ่งก็จะเริ่มปรับตัวได้ หากเด็กและเยาวชนได้พัฒนาทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะสามารถปรับตัวได้ การแสดงความรู้สึกดังกล่าวอาจเกิดจากผู้บันทึกไม่ทราบข้อมูลของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังนั้น บันทึกลักษณะนี้จึงช่วยสร้างโอกาสการวางแผนทางประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในศูนย์และอบรมฯ ไปยังกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างที่ 1

“ตั้งแต่วันที่ผมเข้ามาที่ศูนย์ฝึก (...) ตอนที่ผมเข้ามาวันแรก ผมรู้สึกกลัวมาก เพราะผมไม่เคยห่างจากบ้าน ผมคิดมาก เครียดมาก ตอนนั้นผมคิดยังไง ทำยังไงก็ได้ให้ผมกลับบ้านไว ๆ ผมได้กักตัว 5 วันตอนเข้ามา พอผมลงจากหอพักก็ได้มาเจอเพื่อน ๆ และก็ต้องรีบปรับตัวเข้าหาเพื่อน ๆ และสถานที่เพื่อให้ผมอยู่ได้และไม่คิดมาก”

“ผมได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ที่ตัวเองไม่เคยได้ลอง ได้หาประสบการณ์หลายอย่าง ๆ มีทั้งดีและร้าย ผมอยู่กันที่บ้านมุทิตา มีทะเลาะกันมีนินทากันแต่เราต้องอยู่ให้ได้ ทุกอย่างเป็นเหมือนบททดสอบ ผมได้อ่านหนังสือพระเลมิ่ง ท่านได้บอกไว้ว่า ก๊อกร้านินทา หมายถึง...ในเมื่ออาตมาต้องถูกนินทาแน่ ๆ แต่ประเมินว่า ใจเรายังไม่แข็งแรงพอ หากไปพยายามให้ได้ยินคำพูดไม่ดีเหล่านั้น แล้วเราต้องกลับมาเป็นทุกข์ มันก็จะเป็นการขาดทุนเสียมากกว่า ถ้าเราได้ยินเสียงคนนินทา ให้เราเปิดน้ำเสียงดังไว้ เพราะเสียงน้ำจะกลบเสียงนินทา (...) เหมือนฝึกให้เราอดทน ออกไปใช้ชีวิตข้างนอกได้ (...) ตอนนี้อยู่เหลือโทษประมาณ 3 เดือน”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 2

“แต่ใช้ครับ ที่ไหนมีคนไม่ดีก็ต้องมีคนดีเสมอ เด็กที่มีความคิดอยากจะปรับตัวก็จะมารวมกันและจะช่วยประคับประคองกันมีอะไรก็จะแบ่งแบ่งกัน แต่ก็จะมีโดนเด็กที่ยังคิดไม่ได้คอยปั่นประสาทและหาเรื่องอยู่ตลอด เมื่อโดนทำลายก็ได้ตอบไม่ได้เพราะเจ้าหน้าที่จะมองว่าเต็มใจทะเลาะวิวาท ซึ่งจะถูกลงโทษไปด้วยยังทำให้คิดจะปรับตัวอีก แต่ต้องทนให้ได้ เพื่อครอบครัว เพื่ออิสรภาพที่รออยู่”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

(2) ประสบการณ์ในอดีต กับพฤติกรรม ความคิด และความรู้สึกในปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 1

เด็กและเยาวชนกลุ่มที่กระทำผิดโดยการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนพิการหรือเสียชีวิต เล่าเรื่องเกี่ยวกับการใช้อาวุธทำร้ายร่างกายกลุ่มคู่อริ ยกตัวอย่างเช่น เยาวชนหมายเลข X ขณะเขียนบันทึกอายุ 16 ปี ตอนเป็นเด็กอาศัยอยู่กับยาย เพราะพ่อและแม่แยกทางกัน แม่เป็นหนี้บัตรเครดิต ทำให้บ้านถูกยึด ต้องย้ายไปอยู่บ้านเช่า และเริ่มมีปัญหาความเครียดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ตอนต้น เสพกัญชาและน้ำกระท่อม ดังนี้

“ผมเริ่มเจ็บขึ้นกว่าปกติ เก็บความคิดหลายอย่างไว้ในใจ จนช่วง ม.ต้น เรียนดีแต่ปีแรก หลังจากนั้นผมก็เริ่มตามเพื่อนมากขึ้นและสูบบุหรี่และใช้ยาเสพติด คนในบ้านสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งอารมณ์และความคิด จึงพูดคุยและสอน

ในสิ่งที่ผมกำลังทำว่ามันไม่ดี แต่ผมก็ไม่แม้แต่จะฟัง ช่วงนั้นอารมณ์ผมรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ”

“จนผมถลาลึกไปมากถึงขั้นทำร้ายร่างกายวัยรุ่นต่างกลุ่มโดยใช้อาวุธ ตอนนั้นผมอยู่กับเพื่อนที่หัวรุนแรงและมีความสามารถในการทำอาวุธที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง (...) หลังจากนั้นผมก็ต้องออกจากโรงเรียนเพราะปัญหาทางการเงินและการกระทำของผม”

“หลังจากที่เกิดอุบัติเหตุได้เดือนกว่า ผมก็เริ่มกลับมาใช้ชีวิตแบบเดิมโดยลืมคำที่เคยสัญญาไว้กับครอบครัว ใช้ชีวิตข้างนอกเยอะกว่าบ้านตัวเองอีก เพราะเมื่อผมเมาก็จะค้างบ้านเพื่อนเลย”

เยาวชนหมายเลข x ดังกล่าว ใช้ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และได้เล่าโดยสรุปว่า

“ผมอยู่ได้ 1 เดือนก็ถูกจำแนก ที่ปรึกษาผมเล่นกีฬา จึงได้ครูที่ปรึกษาด้านกีฬา (...) ผมได้คุยกับแม่ที่น้ำตาไหล หลังจากไม่ได้ยินเสียงมานานเป็นกำลังใจให้ผมได้อีก”

“ผมเริ่มสร้างกิจวัตรของตัวเอง วันธรรมดาผมจะเล่นกีฬาให้เหนื่อยสุด ๆ วันหยุดผมก็จะเล่นกีตาร์ เขียนอะไรไปเรื่อย บางทีผมก็ขึ้นไปเบิกหนังสือจากพี่นักจิตสาว หนังสือที่ผมเบิกก็จะเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิต (...) เมื่อผมเริ่มเปิดอ่านก็เหมือนผมได้อยู่ในโลกที่ไม่มีใคร มันสงบมาก ๆ”

“ผมอยู่เดือนที่ 3 ก็เริ่มเรียนวิชาชีพลากหลาย (...) แป๊บ ๆ ก็เข้าเดือนที่ 5 แล้วผมก็เริ่มชินมือออกกิจกรรมข้างนอกบ้าง และแม่ก็มาเยี่ยมใกล้ชิด ทำผัดผงกะหรืทะเลและหมูทอดที่ผมชอบมาให้ ผมเล่าหลายเรื่องให้แม่และยายฟังเท่าที่ทำได้ในเวลา 45 นาที”

“ผมต้องทำเหมือนผมชีว ๆ ทั้งที่ในใจผมเหนื่อยเหลือเกิน ผมใช้ชีวิตอยู่ในลูปด้วยความเบื่อหน่ายและหวังว่าสักวันที่пенวันของผมจะมาถึง ตอนนี้อยู่ในศูนย์ฝึกโดยมีอาจารย์จากวิทยาลัยแห่งหนึ่งให้ออกสผมได้เขียนหนังสือเล่มนี้ ผมใกล้จะปล่อยตัวแล้ว หวังว่าหลาย ๆ คนคงได้อ่าน “ผมเป็นบุคคลที่ถูกแก้ไขแล้ว””

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างบันทึกฉบับนี้ เขียนโดยเยาวชนที่ครอบครัวแตกแยก จึงสะท้อนความคิดเกี่ยวกับตนเองในแง่ลบ ขาดศรัทธาในตัวเอง ดังปรากฏคำแสดงความน้อยใจ ความอิจฉา ความไม่สบายใจ และรู้สึกขาดความรัก ความรู้สึกเหล่านี้ดึงดูดเข้าหาประสบการณ์นอกบ้าน เช่น ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น

“ผมเป็นคนหนึ่งที่อยู่กับครอบครัวที่ไม่ค่อยสมบูรณ์มาเท่าไรพ่อแม่แยกกันอยู่ ในความคิดตอนนั้นผมคิดว่าครอบครัวไม่รักผมเลยโดนด่า โดนตี ผมเคยคิดว่าทำไมไม่เกิดมาแบบลูกคนอื่นที่ครอบครัวสมบูรณ์ ผมน้อยใจครอบครัวมากที่อยากได้อะไรต้องหาด้วยตัวเองไม่สบายแบบลูกคนอื่น ผมก็เหมือนอิจฉาเขา ผมก็เลือกคบเพื่อนรุ่นพี่ ออกไปอยู่กับเขาเพราะคิดว่าอยู่แล้วสบายใจกว่าอยู่บ้านตัวเองที่ไม่ต้องมาโดนด่าโดนว่า ผมออกมาสักพักผมมีความคิดอยากได้ของใช้ โทรศัพท์รถมอเตอร์ไซด์อะไรอีกมาก ๆ โอ้ตัวผมก็ไม่มีตั้งค์ก็รู้อยู่จะทำยังไงผมก็หันมาใช้ยาเสพติดไปด้วย แบ่งขายให้คนรู้จักไปด้วย สักพักผมก็ได้ของทุกอย่างได้มาใช้ ผมก็คิดทางนี้แหละทางของเรา ผมอยู่กับมันผมก็ออกจากโรงเรียนมาอยู่กับเพื่อนเต็มตัว ความคิดในตอนนั้นว่าเพื่อนสำคัญกับผมมากให้ความสนใจกับเพื่อนมากกว่าครอบครัวอีกเป็นเวลานานกว่าห้าปี แม่ผมเตือนเรื่องเพื่อนตลอดโอ้เราก็กไม่ฟัง ผมก็รู้ว่าเพื่อนเป็นยังงัยกับผมเวลาที่ผมมีตั้งหรือประโยชน์เพื่อนจะมาหาตลอด ผมเดือดร้อนเพื่อคำว่าเพื่อน

หลับไม่ได้เลย ผมช่วยเพื่อนจนเพื่อนพาผมเข้ามาในนี้ มาอยู่ในนี้ เพื่อนรัก ๆ ไม่เคยเขียนจดหมายมาหาผมเลย มีแต่แม่ของ ผมทำให้ผมคิดอะไรได้เยอะในนี้ มันก็โชคดีของผมอย่างหนึ่งที่ได้เข้ามา ทำให้เลิกยาที่ผมติดอย่างหนักมาก คือ เฮโรอีน และ คีววางแผนที่จะออกไปดูแลครอบครัวให้ดี ทำตัวใหม่ รู้ใจคน เรียนต่อ คิดสละว่าเป็นบทเรียน ไม่พลาดก็ไม่มีบทเรียนราคาแพง”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

(3) ประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากตัวอย่างบันทึก แสดงให้เห็นการเล่าประสบการณ์ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งสะท้อนความรู้สึกและทัศนคติ ของเด็กและเยาวชนหลากหลายลักษณะ เช่น การพยายามปรับตัว เปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกควบคุมความ ประพฤติ การละเมิดกฎ และการกระทำผิดซ้ำ เป็นต้น บันทึกเหล่านี้สะท้อนทั้งปัญหาภายในจิตใจของผู้บันทึก และภาวะ ความรับผิดชอบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ที่มีต่อกระบวนการจัดการปัญหาอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างที่ 1

“ผมก็ได้เข้าไปตัดสินในบ้นล้ง ผมโดนตัดมาตัว 2 ปี สูง 3 ปี ก็คือถ้าทำตัวดี ก็อยู่แค่ 2 ปี แต่ถ้ามีเกร ชกต้อย หรือ อะไรก็แล้วแต่ที่ผิดดกก็จะโดนขยายเป็น 3 ปี ผมเลยคิดที่จะทำตัวดีดี รอกลับบ้านจะดีกว่า (...) ผมเลยต้องปรับปรุงตัวให้เข้า กับสถานที่นี่ใหม่และเพื่อนใหม่ ผมได้เรียนรู้อะไรอะไรหลายอย่าง เช่น การใช้ชีวิต การกินการนอนว่าต้องทำยังไง ใช้ชีวิตในสังคม แบบนี้ยังไง”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 2

“ผมถูกส่งตัวมาที่บ้านมูทิตา (...) ผมมาอยู่ที่นี่ได้ 2 สัปดาห์ ผมได้ทำผิดกฎระเบียบศูนย์ฝึกหลักตลอดกรีดร่างกาย (...) ศาลขยายระยะเวลาเพิ่ม 3 เดือน และผมได้คิดได้และไม่กระทำผิดกฎอีก และผมก็ได้มีโอกาสไปฝึกงานที่ระยอง ผมทำได้ 2 วัน และผมกลับมาอยู่ที่บ้าน ในเวลาที่อยู่ที่นี่ ได้ทำงานทำ และไปเที่ยวงานวัด และได้รู้จักเพื่อนกลุ่มหนึ่งได้ 2 วัน และผมได้ ชวนมานั่งเล่นที่บ้าน และเพื่อนกลุ่มนั้น และผมได้ชวนมานั่งเล่นที่บ้าน และเพื่อนกลุ่มนั้นได้ขโมย (ไม่สามารถอ่านได้) (...) โดยที่ผมไม่รู้ และในวันที่ (...) ตำรวจได้ดำเนินคดีในฐานะร่วมกันลักทรัพย์”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

(4) “แม่” ลูก และคนรัก คือสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

จากตัวอย่างบันทึกส่วนหนึ่ง แสดงให้เห็นว่ามารดา บุตรหรือธิดา และคนรัก เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่มีผลทำให้เด็ก และเยาวชนคิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางบวก ความสัมพันธ์หรือสายใยระหว่างผู้ให้กำเนิด จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ตัวอย่างที่ 1

บันทึกของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดฐานพรากผู้เยาว์เมื่อครั้งอายุ 13 ปี ในขณะที่บันทึกอายุ 17 ปี โดยเล่าเรื่อง ตั้งแต่เด็กจนโต และเหตุอันน่าเศร้า เช่น

“ในวันที่ 10 สิงหาคม 2567 เป็นวันที่ผมได้คุยกับแม่ออนไลน์ เป็นวันที่รู้สึกดี แต่ก็แอบเสียใจนิด ๆ แต่ไม่ใช่สาเหตุ ที่ทำให้ผมท้อใจหนัก ในความโชคร้าย แต่ผมพยายามที่จะไปทะเล (*) แม่ให้ได้ และผมจะพยายามพิสูจน์ให้ได้ว่าผมไม่ได้เป็น อย่างที่แม่คิด และจะทำให้แม่เห็นว่าผมเปลี่ยนไปแล้ว ผมเป็นคนใหม่ ผมไม่ใช่ผมคนเดิมอีกต่อไป LOVE MOM 12 08 67”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 2

บันทึกของเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ระบุว่าทำผิดคดีอะไร แต่บันทึกเน้นเรื่องความรักระหว่างตนเองกับแฟนเป็นหลัก และเล่าความผูกพันกับแม่ตามลำดับเวลา เช่น

“ตอนที่ผมเยี่ยมใกล้ซิด เป็นวันเกิดของผมพอดี วันที่ 17 พฤษภาคม แม่ผมซื้อของกินกับเค้กมาให้ ผมกินไปร้องไห้ไปเพราะผมคิดถึงเค้ามาก ๆ ผมได้เยี่ยม 45 นาที ก่อนแม่ผมกลับเคื่ก็บอกให้ผมสู้ ๆ อดทนนะลูก ทำให้ผมมีกำลังใจมากขึ้น”

“ตอนนั้นผมก็ยังไม่อยากหมั้น เพราะผมยังติดเพื่อน รักสนุกอยู่ พอคบกันไปหนึ่งเคื่จะเข้ามาหาเลย เริ่มไปไหนกับเพื่อนบ่อยขึ้น ไปร้านเหล้า ผมพูดก็ไม่เชื่อ (...) ผมเลยคิดว่า ลองห่างกันดูดีกว่า ต่างคนก็เริ่มห่างกัน จ้อกันก็ไม่กลับมา จนคดีผมตัดสินผมได้ถูกติดมา 6 เดือน ผมเจอแฟนผมยื่นร้องให้อยู่หน้าศาล ตอนนั้นผมรู้สึกผิดมากกว่าผมไม่น่าปล่อยให้เป็นแบบนี้เลย แต่แฟนผมก็ยังเขียนจดหมายมาหาผมอยู่ ผมกะว่าถ้าออกไปแฟนผมยังไม่มีใคร ผมก็อยากกลับไปเรียนรู้กันใหม่ เริ่มต้นกันใหม่ครับ”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 3

บันทึกของเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ระบุว่าทำผิดคดีอะไร แต่บันทึกเน้นเรื่องความรักระหว่างตนเองกับแฟน และใช้ภาษาวรรณศิลป์ รวมทั้งการวาดรูปตลอดทั้งเล่ม ลักษณะบันทึกประเภนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้บันทึกมีความผูกพันกับแฟนมากเป็นพิเศษ และมีอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหว แต่มีสติกำกับอย่างต่อเนื่อง เช่น

“รอคอย อดทน เพราะมีความหวัง”

“คิดถึงเธอมากเท่าไร ก็ไม่มีวันได้พบเจอ”

“คงเป็นตอนที่ฉันนั้น ตกหลุมรักเธอ ยังจำเสมอว่า เธอไม่เหมือนใคร

ขอแค่เพียงได้ย้อนหันมองทบ และทวน ความสุขเพียงช่วงหนึ่ง”

(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ตัวอย่างที่ 4

บันทึกนี้แสดงให้เห็นการปรับตัว และทัศนคติในทางบวกหลังจากอยู่ในศูนย์ฝึกฯ โดยมีสายสัมพันธ์ระหว่างตนเอง ลูก และครอบครัวเป็นส่วนช่วยปรับพฤติกรรม

“ผมเจอคนหลายรูปแบบ ต่างพื้นที่ ทั้งดีและไม่ดี ผมก็ต้องปรับสภาพให้เข้ากับทุกคนได้ เราจะได้มีความสุขในการใช้ชีวิตอยู่ข้างในนี้ต่อไป ผมต้องจากบ้านมา ต้องลาแสนไกล มีแต่ตัวกับหัวใจสั่งให้ไปให้อดทน (...) ผมพยายามควบคุมสติอารมณ์ไม่ให้มีเรื่อง เพื่อจะได้ออกไปหาลูกและครอบครัวที่เรารักไว ๆ อยู่ในที่นี้ ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง สอนให้อดทน กล้าแสดงออก ไม่ทำอะไรวู่วามเกินไป คิดก่อนที่จะทำ”

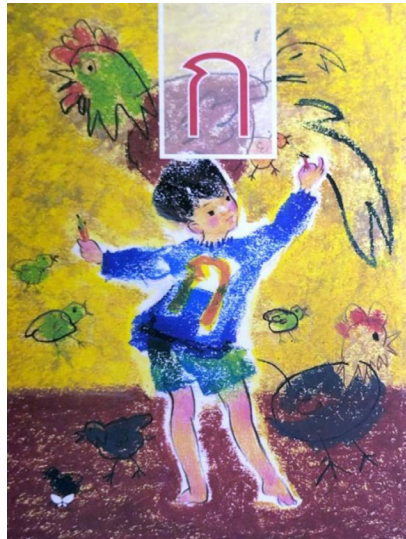
(บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

อย่างไรก็ตาม บันทึกบางฉบับยังสะท้อนสภาวะจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ขาดแม่ด้วยสาเหตุต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกรักหรือสายใยของความรักเป็นสิ่งที่เด็กสร้างขึ้นในจินตนาการ แตกต่างจากสภาพความเป็นจริงของชีวิต บันทึกลักษณะนี้สะท้อนว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีจิตใจที่อ่อนโยนด้วยเช่นกัน และในขณะเดียวกัน อาจต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ เช่น

ตัวอย่างที่ 5

“ผมคิดถึงแม่แท้ ๆ ผมมากเลย เกิดมาผมไม่เคยเห็นหน้าแม่ของผมเลยคับ ผมอยากจะบอกแม่ว่าผมรักแม่มาก ๆ
 เลยนะ ถึงจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน ถ้าผมยังไม่ตายผมจะบวชให้แม่นะคับ ลูกที่แย้รักแม่ที่สุด คิดถึงแม่ที่สุด”
 (บันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงกรอบของการพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม ตามแนวทางพัฒนาบันทึกสร้างสรรค์ของ
 บรรณาธิการ บันทึกของเด็กและเยาวชนสะท้อนให้เห็นความคิดและอารมณ์ความรู้สึกภายในผ่านภาษาของผู้เขียน และมี
 คุณค่าทั้งในฐานะวรรณกรรมประเภทสารคดี ที่มุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ของเด็กและเยาวชน โดยหากจะสรุป
 เนื้อหาเป็นหนังสือหนึ่งเล่ม จะทำให้เห็นภาพรวมของชีวิตเด็กและเยาวชนตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง ดังนี้

ตัวอย่างสมุดบันทึก สำนักพิมพ์ผีเสื้อ (รูปภาพโดย หัวหน้าโครงการ, 2567)

ครอบครัว

เด็กและเยาวชนจำนวนมากเขียนถึงครอบครัวด้วยความรู้สึกคิดถึง สำนึก และรู้คุณ เมื่ออยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ
 ครอบครัวเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่ง ที่ช่วยให้กลับตัวกลับใจ ไม่กระทำความผิดซ้ำ และมีพฤติกรรมที่ดีในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

“การที่ผมอยู่ในลูกกรงเหล็ก มีข้าวคั่วน้ำหมูกรอบที่แม่ซื้อมาให้ ตรงหน้ามีแค่แม่ที่ยืนร้องไห้ ไม่มีเพื่อนสักคน จน
 กระทั่งแม่เดินลับสายตาไป น้ำตาผมไหลออกมาเป็นสาย ผมร้องไห้แบบที่ไม่เคยร้องมาก่อน จนตอนนี้ผมอยู่มา 5 เดือนแล้ว
 ความรู้สึกเหมือนมันแค่เมื่อวาน”

“แต่สิ่งที่ผมเจ็บใจที่สุด คือโดนจับวันเกิดแม่ของผม 17 กรกฎาคม”

“ในวันนั้น เพื่อนที่ผมเคยสนุกด้วยกันกลับไม่มาเยี่ยมผม แต่แปลก คนที่ผมไม่สนใจในตอนนั้นกลับมามาหาผม เขาคน
 นั้น “พ่อ” และ “แม่” ของผม จากวันนั้นผมก็คิดได้และก็เลิกคบกับเพื่อนเหล่านั้น และอยู่กับครอบครัวมากขึ้น”

“ผมคิดถึงครอบครัวมาก อยากกลับไปอยู่กับครอบครัว”

“ผมรู้สึกว่ามันดีกว่าการอยู่ข้างในนี้ ผมอยากกลับไปอยู่กับพ่อแม่จัง ผมอยากกลับบ้านจังเลย ผมคิดถึงทุกคนเลย ผม
 ทำผิดครั้งนี้เพราะผมไปรับของไม่ดีมา ผมอยากขอโทษทุกคนเลย”

“ผมโดนจับ ผมถึงได้รู้เลยว่าคนที่รักเราห่วงใยเราที่สุดคือแม่ของเรา ผมเข้ามาอยู่ข้างในนี้ก็มีแต่แม่คอยเยี่ยม เพื่อนแม่แต่สักคนไม่มีถามถึงเราแม่แต่น้อย และ 12 สิงหาคม นี่ก็เป็นวันแม่ ผมอยากจะขอโทษเขาที่ไม่เชื่อฟัง”

“แม้ว่าตอนนี้ผมจะไม่ได้อยู่กับแม่ก็ตาม แต่ผมก็พอรู้ว่าเขารักผมมากน้อยแค่ไหน ขนาดผมเข้ามาอยู่ข้างในนี้ก็ยังเยี่ยมผมเลยครับ ตอนนี้ผมคิดถึงแม่มากเลยครับ ไม่รู้ป่านี่เขาเป็นไงบ้าง แต่ผมสัญญากับตัวเองไว้ว่าผมออกไปจะทำหน้าที่ลูกที่ดี จะตั้งใจทำงานเก็บเงินให้แม่สบายครับ”

“ตอนผมลำบากก็มีแม่ที่ยื่นมือเข้ามาช่วยผม “แม่” คือผู้มีพระคุณ...ถ้าผมอายุ 20 ปี ผมจะบวชให้แม่ และผมจะเริ่มต้นใหม่ กับความคิดที่ผู้ใหญ่ขึ้น เวลาผมจะทำอะไรผมจะนึกถึงหน้า แม่ เสมอ และใจเย็นขึ้น คิดหน้าคิดหลังเสมอ และผมจะไม่พลาดกลับไปเหยียบในสถานพินิจ และจะไม่ทำให้แม่เสียหน้าอีกเด็ดขาด “แม่” คือผู้หญิงคนที่ผมรักมาก ต่อให้ในอนาคตผมจะมีครอบครัว ผมจะไม่ลืมแม่ คนที่ดูแลผมมา ผมจะทำให้เค้าสบาย ผมรักแม่มาก”

“ผมคิดถึงแม่แท้ ๆ ผมมากเลย เกิดมาผมไม่เคยเห็นหน้าแม่ของผมเลยคับ ผมอยากจะบอกแม่ว่าผมรักแม่มาก ๆ เลยนะ ถึงจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน ถ้าผมยังไม่ตายผมจะบวชให้แม่นะคับ ลูกที่แ่รักแม่ที่สุด คิดถึงแม่ที่สุด”

“ถ้าวันนี้แม่ผมได้รู้ แม่ผมคงจะดีใจเหมือนกับผมตอนนี้ แต่ผมก็อยากให้แม่ผมได้เห็นความรู้สึกผมในตอนนี้ แม่คงจะมีกำลังใจในการอยู่รอดผมและกำลังใจในการรักษาตัว และก็กำลังให้แม่ที่รู้ว่าผมทำได้ผมไม่เป็นเด็กเกเรอีกต่อไปแล้ว ผมเป็นคนใหม่และผมได้ทำในสิ่งที่ผมรัก ทำในสิ่งที่ผมชอบ ผมก็ดีและมีกำลังใจในการทำอะไรมากขึ้นกว่าเดิม และผมพยายามที่จะทำไม่ให้แม่คิดสั้น และโรคสมาธิสั้นผมก็ยังคงต้องรักษาตัว แต่ผมก็สามารถทำงานนี้กับคนอื่น ๆ ได้ไม่ว่าอะไรก็ตามผมจะไม่ยอมแพ้ และผมจะสู้เหมือนที่แม่ผมสู้มาตลอดนี้ ความรู้สึกผมคือคิดถึงแม่อยากออกไปดูแลแม่ อยากทำเพื่อแม่คับ อยากช่วยเหลือแม่ให้มากกว่านี้คับ อยากให้แม่สอนผมเขียนหนังสือและอ่านหนังสือต่อไปนาน ๆ และทำให้ผมเขียนนิยายได้ ใช้คำเป็น และมีสมุดเป็นของตัวเองคับ และหาแนวทางสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นให้ทันตามโลกคับ ผมจะไม่หยุดทำและผมผมจะทำต่อไป”

“แล้วผมก็เข้าใจพ่อและแม่ ที่เข่าบ่นเพราะเขารักเรา เขาอยากให้เดินทางที่ถูก มีอยู่วันหนึ่งศาลตัดสิน ผมไม่นึกเลยว่าผมจะได้เข้ามาอยู่มุกิตา ก็มีแต่พ่อและแม่ที่ซื้อข้าวมาให้ผม ถ้าผมมีโอกาสผมจะไม่ทำอีกแล้ว คนที่รักผมจริงนั้น ไม่ใช่เพื่อนแต่คือ พ่อแม่”

“ตั้งแต่ที่เข้ามาในนี้ครั้งแรก ผมก็ถูกฝึกอบรม และก็มีแม่ที่คอยมาเยี่ยมผม...พอวันที่ได้เยี่ยม แม่ก็ซื้อแต่ของโปรดมาให้ผมเยอะแยะ ผมบอกแม่ว่ามันไกล ให้จองเยี่ยมแบบออนไลน์ก็ได้ แต่เขาตอบมาว่า “แม่มาได้อยู่แล้ว แม่ไม่ทิ้งลูกแน่นอน” พอผมได้ยิน ผมก็ได้ร้องไห้ออกมาและแม่ก็ให้กำลังใจ ผมทำใจที่อยู่ที่นี่ เพราะผมยังมี “แม่” เพราะเป็นคนที่ผมต้องเลียดูเค้าในอนาคต และเค้าจะต้องอยู่ดูแลผมรับไปปรินยา ให้ได้ครับ”

“ผมคิดแค่ว่าคนที่จะมาเยี่ยมจะเป็นเพื่อน แต่ที่จริงคือยายผมที่ผมเคยเถียงเขาว่าเขา ผมยืนเกาะลูกทรงและร้องให้ยายผมไม่ว่าสักคำ มีแต่บอกว่าหิวมัยเดียวแม่ไปซื้อข้าวให้กิน ผมเสียใจมากที่ทำคนที่รักผมเสียใจ ผมออกไปจะเปลี่ยนชีวิตไม่ยุ่งกับยาอีก”

บททวนการกระทำในอดีตและบทเรียนที่ได้รับ

จากบันทึกที่เขียนส่งมา มีข้อความแสดงความคิดบททวนการกระทำผ่านการเขียน การกระทำที่นำไป สาเหตุ ต้นเหตุ ปัญหา หรือตระหนักถึงพฤติกรรมที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ รวมถึงบทเรียนที่อยากจะบอกเล่าแก่คนอื่น

“มีอะไรให้พวกผมนอนคิดทบทวนเรื่องที่เกี่ยวข้องเหตุมาว่าพวกผมทำไปทำไม คนเสียใจคือใคร แล้วไม่ใช่พวกผมที่เสียใจ คนที่เสียใจนั่นคือ พ่อ แม่ มากกว่า มีปัญหาหรืออะไรเขาก็อยู่เคียงข้างพวกผมตลอด”

“เข้ามาก็คิดอะไรได้หลายอย่าง จากไม่เคยคิด แต่ตอนนี้คิดแล้ว การใช้อารมณ์ตัดสินปัญหาก็จะเป็นแบบนี้แหละครับ เราต้องคิดได้ก่อนจะสายไป อีกไม่กี่เดือนจะขึ้น ม.6 ก็ต้องกลับมาคิดในนี้ เสียทุกอย่าง จนตอนนี้ผมคิดได้แล้วว่าการจะทำอะไร เราต้องคิดก่อนทำ ต้องนึกถึงผลเสียและคนข้างหลังเรา (ผมอยากเป็นคนดีครับ)”

“แล้วผมก็จะปล่อยแล้วครับ อีก 3 เดือน แต่ไม่น่าจะปล่อยครับ เพราะเกร เมีน และคือ ไม่ฟังใครไม่สนใคร...แล้วมา มุทิตา จนได้รู้ว่าทำไปแล้วไม่ได้อะไรแถมได้บาปอีกครับ”

“ผมได้โดนจับนั้นเป็นครั้งที่ 2 ที่ผมได้เห็นน้ำตาแม่ผม ซึ่งตอนนั้นมันทำให้ผมคิดได้ทันทีแต่มันก็สายไป ผมคิดได้แต่ ตอนนั้นผมทำอะไรไม่ได้แล้ว...และผมก็บอกกับตัวเองเสมอว่าผมจะไม่กลับไปทำซ้ำอีก จะเลิกคบเพื่อนกลุ่มเดิมอีก จะตั้งใจเรียน”

“ผมไม่คิดอะไรเลยนอกจากความมันส์ จนผมได้ออกจากโรงเรียน และทำตัวเป็นเด็กเสเพล ตอนนั้นผมติดเพื่อนมาก เพื่อนทำอะไรผมก็ทำพากันหลงผิด ทำอะไรไม่คิด ตั้งแต่ผมออกจากโรงเรียนก็เหมือนจะทำให้ผมคิดได้ แต่ก็ได้แค่เหมือนครับ”

“ที่ผมเข้ามา ผมไม่ฟังพ่อแม่ เกรเอาแต่ติดเพื่อน ผมเลยโดนจับเข้ามาเมตา แล้วผมก็โดนแกลง โดนกดให้ซักผ้าที่บ้าน เมต ผมก็เลยร้องให้ทำตัวไม่ถูก”

“พ่อแม่ประกันตัว ผมก็ถูกคิดได้ว่าผมควรทำอะไร แม่พูดกับผมว่า “ผมไม่มีเพื่อน ผมมีแต่พวก” ผมเข้าใจทุก ความหมายของประโยค”

“ชีวิตคนเราจะสุขวันไหน จะทุกข์วันไหน จะเศร้าวันไหน จะตายวันไหนเราก็ไม่รู้ แต่ผมก็ต้องขอบคุณตำรวจคนนั้น ที่จับผมมาในวันนั้น ถ้าวันนั้นเขาไม่มาจับผม ผมคงจะใช้ชีวิตแบบนั้นไปจนวันสุดท้ายของผม”

“ผมช่วยเพื่อนจนเพื่อนพาผมเข้ามาในนี้ มาอยู่ในนี้ เพื่อนรัก ๆ ไม่เคยเขียนจดหมายหาผมเลย มีแต่แม่ของผม ทำให้ผมคิดอะไรได้เยอะในนี้ มันก็โชคดีของผมอย่างหนึ่งที่ได้เข้ามา ทำให้เลิกยาที่ผมติดอย่างหนักมาก คือ เฮโรอีน คิดวางแผนที่จะออกไปดูแลครอบครัวให้ดี ทำตัวใหม่ รู้ใจคน เรียนต่อ คิดสละว่าเป็นบทเรียน ไม่พลาดก็ไม่มีบทเรียนราคาแพง”

“ผมรู้สึกว่ตอนนั้นผมน่าจะเชื่อแม่ เรียนให้จบ ไม่อย่างนั้นตอนนั้นผมคงไม่ต้องมาลำบากอยู่ข้างในคุกฝึก ต้องจาก คนในครอบครัวไปในเวลาช่วงหนึ่ง จากที่จะต้องอยู่กับครอบครัวก็ต้องมานอนคิดถึงกัน เห็นหน้ากันแค่เพียงเวลาสั้น ๆ”

“จนคดีผมตัดสินผมได้ถูกติดตาม 6 เดือน ผมเจอแฟนผมยื่นร้องให้อยู่หน้าศาล ตอนนั้นผมรู้สึกผิดมากกว่าผมไม่น่าปล่อย ให้เป็นแบบนี้เลย แต่แฟนผมก็ยังเขียนจดหมายมาหาผมอยู่ ผมกะว่าถ้าออกไปแฟนผมยังไม่มีใคร ผมก็อยากกลับไปเรียนรู้กัน ใหม่ เริ่มต้นกันใหม่ครับ”

“อยู่ข้างนอกผมใช้ชีวิตเรื่อยเปื่อยคิดไม่ได้ ติดเพื่อน ขอตั้งพ่อแม่ใช้ไปวัน ๆ จนผมได้เข้ามาอยู่ในนี้ ผมรู้สึกว่ทำให้ผมคิดอะไร ๆ ได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในการทำงาน เรื่องเรียน เรื่องนิสัย เข้ามาในนี้ผมจึงคิดว่ชีวิตคนเราโตไปเรา ต้องทำงาน ถ้าเราไม่ยอมเรียนแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็มีแต่พ่อแม่ที่คอยช่วยเรา”

“ผมก็เกรงอีกครับ ไม่ฟังใครครับ ผมเป็นคนเอาแต่ใจ หัวร่อนง่ายครับ โมโหง่ายครับ วัน ๆ หาแต่เรื่องครับ...แล้วผมก็สัญญากับตัวเองว่าจะเลิกเกรแล้วครับ จนมาถึงวันนี้ครับ โดนขยายไป 3 ปี 3 เดือน ยอมแล้วครับ”

“ทุก ๆ คนต่างก็มีอะไรที่เคยพลาดพลั้งกันทั้งนั้น ความผิดที่เราต่างมองเป็นเรื่องเล็ก ๆ แต่กลับกลายเป็นความผิดพลาดครั้งใหญ่จนต้องจดจำไปตลอดชีวิต”

“อยู่ในนี้มา 5 เดือนแล้วครับ ตั้งแต่ได้เข้ามาวันแรกก็รู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไรครับ เข้ามาวันแรกก็รู้สึกแคว้งคว้างมากเลยครับคิดถึงพ่อ แม่ พี่สาว พี่ชายมากครับ แล้วก็รู้สึกเสียใจที่ได้เข้ามาข้างในนี้ มันเป็นที่ที่ใครไม่อยากจะเข้ามาอยู่เลยครับ แต่ที่ต้องเข้ามาอยู่เพราะการทำความผิดของตัวเองครับ”

“วัน ๆ หนึ่งผมอยู่แต่กลับเพื่อนไม่ค่อยได้สนใจคนที่บ้านเลย และผมได้มาติดที่นี่ ผมตั้งใจออกไปผมจะไม่วนกลับไปทำในสิ่งที่อดีตผมเคยทำไว้ ผมจะตั้งใจทำงานช่วยแม่ผมเลี้ยงน้องเพราะพ่อผมได้เสียชีวิตไปหนึ่งปีที่แล้ว แล้วผมเสียใจมาก ๆ และอยากขอโทษพ่อแม่ที่ผมเป็นภาระของที่บ้าน ผมโทษจริง ๆ”

“แต่ผมก็คงโทษใครไม่ได้นอกจากตัวผมเอง เพราะที่ต้องมาอยู่ในจุด ๆ นี้ก็เพราะตัวผมเอง แต่มันก็ไม่ได้เลวร้ายขนาดนั้น มันทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง...ทุกวันนี้ผมได้รู้ความจริงแล้วว่า เวลาคือตัวพิสูจน์ความจริงทุกอย่าง และตอนนี้เวลาก็คือความหวังของผม (มองไปข้างหน้าอย่างมีความหวัง มองไปข้างหลังนั้นคือบทเรียน) เวลา คือความหวัง ความหวัง คืออิสรภาพ”

“กลับไปผมจะเป็นคนที่ดีของพ่อแม่ปู่ย่า ของทุกคนละครับ อยากย้อนเวลากลับไปแก้ไขอดีต แต่มันก็คงทำไม่ได้แล้ว ผมก็ต้องเริ่มต้นใหม่และเดินต่อไปต่อ (ชูสองนิ้ว) สู้ สู้ ครับผม บอกตัวเอง 555”

“ผมอยากบอกทุกคนว่าอย่าเข้ามาอยู่ในนี้เลย เพราะอยู่กับครอบครัวและคนที่เรารักสบายกว่าเยอะ อยู่ในนี้มันไม่ได้สบายเลย มีแต่ความคิดถึงคนที่บ้าน”

“ผมว่าชีวิตคนเรามีเรื่องมากมายอีกเยอะให้ลอง ให้ไป ขอเป็นอีกหนึ่งเสียง อีกแรงบันดาลใจให้ใครหลายคนไปต่อ ไม่ให้มีชีวิตไม่ดี อยากให้ทุกคนมีชีวิตที่ดี เพราะผมเชื่อว่ายังมีอะไรอีกมากมายให้เราไปทำมันให้ได้ แต่เรายังไม่ถึงถึงจุดนั้น”

“มันทำให้ผมอยู่กับตัวเองมากขึ้น มีทัศนคติที่มองโลกในทางที่ดีขึ้น ทำให้ผมเรียนรู้ “จากสิ่งที่ผิดพลาด””

“ที่ผมเข้ามาอยู่ที่นี่ก็คือการที่เราก้าวผิดทาง ก้าวไปในทางที่เราไม่คิดให้ลอบคอบก่อน...”

“พอผมลงจากหอคากวันแรกมันก็ไม่ได้น่ากลัวอย่างที่ผมคิดไว้ ผมว่ามันก็มีเพื่อนมากมาย บางคนก็ดี บางคนก็ไม่ได้ บางคนแนะนำไปทางที่ถูก บางคนแนะนำไปทางที่ผิด แต่ผมก็ลองทั้ง 2 ทาง ผมเคยทำไม่ดีมาก่อนและผมได้รับบทลงโทษแล้ว ผมก็ปรับตัวใหม่ไปทางที่ดีเพราะผมไม่อยากจะกลับมาทางเดิม เพราะผมอยากกลับบ้าน”

“อยู่ในนี้ ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง สอนให้อดทน กล้าแสดงออก ไม่ทำอะไรวุ่นวายเกินไป คิดก่อนที่จะทำ ผมถือว่าครั้งนี้จะเป็นบทเรียนราคาแพงให้กับผมใช้เตือนสติไม่ให้ทำอีก!!! เพราะการห่างไกลคนที่เรารักมันทรมานอย่างนี้ อีกไม่นานมันก็จะถึงวันของผมนะจะได้พบกับคำว่าอิสรภาพ ได้กลับไปกอดคนที่เรารัก <3”

ปัญหา, ความกังวลใจ, วิธีแก้ปัญหา, ความคาดหวังในอนาคต

ข้อความส่วนหนึ่งจากบันทึกที่ระบายความในใจ ปัญหาที่พบ ความรู้สึก วิธีคิดหาทางออกเพื่อแก้ปัญหา และความตั้งใจในอนาคต

“ผมอยากกลับบ้าน...ผมตั้งใจว่าอยู่ในนี้ผมจะไม่เกร จะทำตัวดี ๆ เพื่อที่ครั้งไหนผมจะได้กลับบ้าน หลังจากปล่อยตัวไป ผมจะกลับไปเรียนให้จบ และจะไม่กลับมาทำผิดซ้ำอีก จะตั้งใจทำงานและเรียน หาเงินเลี้ยงครอบครัว แล้วก็ช่วยที่บ้านใช้หนี้ให้หมด”

“...ทำให้ผมได้รู้จักการเขียน การวาด การระบาย ทำให้เป็นอีก 1 กิจกรรมที่ทำให้ผ่อนคลายสมองได้คับ...ผมเขียนไม่ตรงบรรทัดบ้างตัวผมเองก็พยายามที่จะทำให้มันดีขึ้น แต่ผมก็ยังหาวิธีไม่ได้เลย ตลอดระยะเวลาที่ผมอยู่มา ผมพยายามที่จะพัฒนาฝีมือในการเขียนหนังสืออยู่คับ แล้วในนี้สอนให้ผมรู้ว่าผมถนัดในสิ่งไหน ผมไม่ถนัดการเขียนแต่ผมถนัดในด้านการใช้แรง การวาด การระบาย ในงานช่างต่าง ๆ คับ”

“แต่ก็ไม่มีเป็นไรยังมีโอกาสในการเริ่มต้นใหม่ให้เรา ถ้าเรามีโอกาสดี ๆ แบบนี้เราควรรับมันไว้แล้วทำมันให้ได้ ไม่ให้มันลุดมือไป ที่เราเข้ามาอยู่ในที่ ๆ แห่งนี้ก็คือการให้เราปลื้มตัวเองให้ดี ทำให้สังคมไวใจทำให้ครอบครัวไม่ผิดหวังในตัวของเรา เชื่อฟังพ่อแม่มีความเคารพต่อผู้มีพระคุณทำให้ผู้มีพระคุณต่อเราไวใจเราการทำในสิ่งเล็ก ๆ แค่นี้ก็ทำให้เราไม่ก้าวพลาดแล้ว และเป็นคนดีให้สังคมได้ และไม่กลับมาหากลุ่มเพื่อนในการทำสิ่งเดิมซ้ำอีก”

“ผมคิดอยากจะเปลี่ยนตัวเองแล้วออกไป ผมจะไม่ทำแบบเดิมอีก ผมอยากไปเรียนให้จบ ผมอยากเข้ามาหาสี่ย พ่อแม่อยากที่ผมเรียนมาก ๆ ผมส่งสารพ่อแม่ ผมออกไปผมอยากเรียนให้จบ แค่ว่าจะได้ภูมิใจ แค่ว่าได้ทำอะไรผมเยอะเลย ผมเลยตั้งใจทำให้เค้า คนที่บ้านพ่อแม่เค้าพร้อมให้โอกาสผมเสมอ”

“สิ่งที่เคยผิดพลาดไปแล้วเราอาจจะแก้ไขไม่ได้ แต่เราสามารถทำปัจจุบันให้ดีได้ ด้วยการเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด ถึงตอนนี้ผมก็อยู่กับปัจจุบัน และตั้งใจใช้ชีวิตมากขึ้น สุขุม มีสติมากกว่าเดิม ตัวผมพยายามจะใช้ทุกวินาทีในชีวิตให้คุ้มค่าที่สุด เพราะที่ผ่านมาผมเสียเวลาไปมากกับสิ่งที่ไม่สำคัญกับชีวิต แต่ตอนนี้ผมอยากอยู่กับคนที่ผมรัก May your every fight of life can be found. The never ending success.”

“ผมคิดว่าถ้าคนเราโดนจับเข้ามาแล้วยังไม่สามารถกลับตัวกลับใจได้ ยังมีเรื่องในคุนผิกนื้ออยู่ คนเราก็ไม่สามารถออกไปใช้ชีวิตข้างนอกได้ ผมคิดว่าคนที่จะออกไปได้คือคนที่กลับตัวกลับใจได้แล้ว และไม่สร้างปัญหาในคุนผิกแห่งนี้ ที่เขาอยู่และผมจะเป็นอีกหนึ่งกะบอกเสียงที่อยากให้ทุกคนเลิกละเล้าเลิกละทุกอย่างเพื่อตัวเองและครอบครัว เพื่อจะทำให้โลกของเราหน้าอยู่มากขึ้น ขอจบการบรรยายเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ ^^”

“จนผมอยู่ไปได้ซักระยะนึงมันก็เริ่มทำให้ผมนั้นปรับตัวได้ อยู่ได้ ผมใช้คำที่ว่าอยู่ให้เหมือนบ้าน ทำให้เหมือนบ้าน ถึงมันจะไม่ใช่บ้านเรา หรือที่ที่เราจะต้องเข้ามา แต่มันเป็นการปรับตัวในแบบของผม เพื่อที่จะสามารถให้ผมอยู่ที่นี่แห่งนี้ได้”

“ในแต่ละวันผมจะหาเป้าหมายหรือกิจกรรมที่เขามิมาให้ทำ...พอทำอะไรเสร็จ ผมจะตั้งเป้าหมายว่าในวันนี้จะต้องทำอะไรบ้าง ในสำหรับตัวของผมเอง...ผมจะตั้งเป้าหมายว่าวันนี้มีอะไรทำ พน.จะต้องทำอะไร และการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ อะไรที่ผิดพลาดก็ช่างมัน เราต้องเอาเวลานี้มาแก้ไขตัวเองและเริ่มต้นใหม่”

“ผมติตมา 2 ปี ผมบอกกับตัวเองว่าอยากกลับบ้านต้องทำตัวดี เราต้องไม่ตามใคร เราต้องตามใจเราเอง ผมอยู่ที่นี้มา 6 เดือน ผมต้องอยู่อีก 1 ปี 3 เดือน แต่ถ้าผมทำตัวดีก็จะได้กลับบ้านเร็ว ๆ ได้กลับไปอยู่กับครอบครัว”

“หาไรทำอยู่ตลอดเพื่อให้มันผ่านไปแต่ละวัน แต่บางวันก็ท้อนะ ได้แต่พูดกับตัวเองว่าท้อได้แต่อย่าถอย สู้ในทุก ๆ วัน เดียวมันก็เป็นวันของเรารอหน่อย ผมชอบอยู่คนเดียวหาไรทำชีวิต ไม่ตามใคร ไม่เหมือนใคร”

“ปัจจุบันได้อยู่บ้านมูทิตา ผมได้หาวิชาชีฟรีียน ผมพยายามที่จะทำให้ตัวเองไม่อยู่เฉยและพยายามหาอะไรทำตลอดเพื่อไม่ให้ว่าง และเรียน และเล่นกีฬาเพื่อที่จะรอวันที่ได้ออกไปดูแลแม่ที่ป่วยติดเตียงอยู่ ในปัจจุบันผมได้พยายามรีบที่จะดันตัวเองให้ออกไป ๆ และพยายามที่บำบัดอาการสมาธิสั้นและซึมเศร้าอยู่ตลอดเวลา และพยายามที่จะทำให้ตัวเองไม่เครียด และทำให้ตัวเองมีความสุข ทำให้แม่ไม่เป็นห่วงและเป็นกำลังใจให้แม่หายไ้ ๆ คับ”

“การที่เราไม่เครียดนั้นคือการที่เรามีความสุขกับสิ่งที่เราชอบหรือสิ่งที่เราตั้งใจทำมา คือตอนนี้ผมชอบศิลปะเพราะว่าถ้าเราได้วาดรูปหรือระบายสีนั้น เพื่อเราจะได้ว่าใจเราคิดอะไรอยู่ และเราควนทำอะไรเพื่อให้เรามีความสุข ชนผมตอนนี้คือคน ๆ หนึ่งที่ชอบการเขียนบันทึก ผมชอบขอบคุณท่านนะครับที่ได้ให้พวกผมได้เขียนบันทึกเพื่อระบายความคิดของผม”

“ตอนนี้ผมอยู่ในศูนย์ฝึกนี้มา 5 เดือนแล้ว ทุก ๆ ครั้งที่มีการกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถและความตั้งใจ เพื่อให้ได้รางวัลเป็นเกียรติบัตรที่มีค่าสำหรับผม เพราะสามารถนำไป “ลดโทษ” ได้ นั่นหมายความว่าเวลาที่ผมต้องอยู่ในนี้สั้นลงไปอีก”

“มันจะทำให้ผมได้กลับไปใช้ชีวิตของตัวเองได้เร็วขึ้น ภาพฝันที่เด็กอายุ 15 อย่างผมนอนคิดทุก ๆ คืนใกล้จะเป็นจริง มันทำให้ความเหนื่อยล้าภายในใจของผมได้บรรเทาลงอย่างไม่น่าเชื่อ ตอนนี้ผมมีกำลังใจเดินหน้าอย่างเต็มที่ เพราะเป้าหมายผมมันใกล้เข้ามาแล้ว”

“มันยากมากในการที่จะได้รับวันลดแต่ละครั้ง เพราะต้องมีผลงานที่ดีและขั้นตอนหลาย ๆ อย่าง เด็ก ๆ ทุกคนโทษว่ามันยาก จะเรียกว่ามันเป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าทองซะอีก”

“...พอผมอยู่ที่นี้ผมเริ่มปรับตัวหาอะไรทำมากขึ้นจะได้ไม่ว่านุ่นคิดมาก...ยิ่งเราหาอะไรทำมีอะไรทำมากขึ้นเราจะไม่ว่านุ่นและคิดมาก...ผมได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ที่ตัวเองไม่เคยลอง ได้หาประสบการณ์หลายอย่าง ๆ มีทั้งดีและร้าย ผมอยู่กันที่บ้านมูทิตา มีทะเลาะกันมีนินทากันแต่เราต้องอยู่ให้ได้ ทุกอย่างเป็นเหมือนบททดสอบ...เหมือนฝึกให้เราอดทน ออกไปใช้ชีวิตข้างนอกได้ ตอนนี้ผมเหลือโทษประมาณ 3 เดือน ผมคิดว่าผมจะทำยังไงก็ได้ให้ผมกลับบ้านไ้ ๆ...แต่ผมต้องอดทนรับกลับบ้าน ทุกคนที่บ้านรอผมอยู่”

“ผมเลยคิดที่จะทำตัวดีตรอกกลับบ้านจะดีกว่าอยู่ในนี้ มันเสียทั้งเวลา และเสียเวลาที่จะได้ใช้ชีวิตครอบครัวอีกตั้งหาก และผมโดนตัดส่งมาที่ศูนย์ฝึกบ้านมูทิตาด้วย ผมเลยต้องปรับปรุงตัวให้เข้ากับสถานที่ใหม่และเพื่อนใหม่ ผมได้เรียนรู้อะไรอะไรหลายอย่าง เช่น การใช้ชีวิต การกินการนอนว่าต้องทำยังไง ใช้ชีวิตในสังคมแบบนี้ยังไง ผมก็ได้รู้จักเพื่อนหลายกลุ่มมากมายในที่แห่งนี้ และผมก็พยายามทำตัวดีเพื่อจะได้ขึ้นเกรดและออกไปทำงานนอก...ผมก็จะทำดีต่อไป ผมหวังว่าตัวผมเองและคนอื่น ๆ จะไม่มาทำความผิดซ้ำซากแบบเดียวกับผมอีก ถ้าผมได้ออกเมื่อไหร่ ผมสัญญาว่าจะทำตัวดีและไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก และจะไปช่วยแบ่งพาละหน้าที่ครอบครัวให้เขาอยู่สบายและมีความสุข ทั้งทำย เขียนไว้ให้อ่าน เพื่อเป็นบทเรียนชีวิต เขียนไว้เพื่อเป็นบทเรียน เขียนไว้เพราะมันมีความหมาย สำหรับ “ตัวเรา””

“แต่ได้เข้ามาที่นี้นั้นก็ดีอย่าง ทำให้ผมได้รู้ใจคน เป็นบทเรียนราคาแพงในชีวิต อีกอย่างก็ได้เรียนจบ ครอบครัวสบายใจ ชีวิตผมก่อนที่จะเข้ามาก็ประมาณนี้ครับ ไม่ต้องอยู่ในจุดที่ดีที่สุด แคว้นอยู่ในจุดที่มีความสุขก็พอ”

“ผมเลยไม่อยากคิดอะไรเรื่องข้างนอก ผมอยากปรับตัวเข้ากับที่นี่ให้ได้มาก ๆ ทุกวันนี้ผมก็ยังคิดถึงครอบครัวและคนที่บ้านมาก ๆ ใช้ชีวิตในนี้ผมก็เล่นกีฬาเวลาเบื่อ ๆ ผมก็จะชวนเพื่อนคุยหาอะไรเล่นจนหายเบื่อ ตั้งแต่วันแรกที่ผมเข้ามา ผมเริ่มอยู่ได้ มีเพื่อนคุยมีที่ปรึกษา แล้วตอนนี้ผมก็คิดอะไร ๆ ได้หลาย ๆ อย่าง”

“ผมเริ่มสร้างกิจวัตรของตัวเอง วันธรรมดาผมจะเล่นกีฬาให้เหนื่อยสุด ๆ วันหยุดผมก็จะเล่นกีตาร์ เขียนอะไรไปเรื่อย บางทีผมก็ขึ้นไปเบิกหนังสือจากฟันทักจิตสาว หนังสือที่ผมเบิกก็จะเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิต บางทีฟันทักจิตก็นำหนังสือมาแนะนำ ให้ผมอ่าน ผมอ่านจบไปหลายเล่มแล้ว เมื่อผมเริ่มเปิดอ่านก็เหมือนผมได้อยู่ในโลกที่ไม่มีใคร มันสงบมาก ๆ ผมอยู่จนเข้าเดือนที่ 3 ผมก็เริ่มเรียนวิชาชีพลากหลาก อาทิเช่น ช่างเชื่อม ทำอาหาร ก็สนุกดี ผมก็ยังต้องใช้ชีวิตต่อไปทั้งที่ในใจอยากจะหยุดพัก”

เรื่องทั่วไป ชีวิตความเป็นอยู่ ระบายความในใจ

ข้อความบางส่วนที่บอกเล่าชีวิตความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ความวิตกกังวล หรือระบายอารมณ์

“ตั้งแต่ผมเข้ามาข้างในก็รู้สึกไม่ค่อยดีเท่าไร พอผมอยู่ข้างในนี้ได้ไม่นานพอสมควรแล้ว ผมก็ทำตัวดี ๆ ตั้งใจเรียนไม่เกเร จะได้ออกไป ๆ และออกไปก็จะไม่ทำเรื่องเก่า ๆ อีก ส่วนผมไม่เคยเครียดหรือวิตกกังวลเองเพราะมีสิ่งใหม่ ๆ ให้เราทำเสมอ”

“การที่เราอยู่ในศูนย์ฝึกทำให้เราฝึกร่างกายตัวเองให้แข็งแรงอีกด้วย แต่ถ้าเราไม่ทำอะไร ร่างกายเรา จิตใจเรานั้นก็ต้องอ่อนแอลงในที่สุด และการที่ผมโดนจับเข้ามา เป็นครั้งแรกของผมที่ได้เข้ามา ผมก็ไม่ว่าจะปรับตัวยังไง ในสถานที่แห่งนี้มันช่างโหดร้ายมาก แต่ผมก็ต้องอยู่ให้ได้ต้องปรับตัวให้ทันกับสิ่งรอบข้าง ในศูนย์ฝึกนี้เราไม่ว่าจะต้องเจอคนแบบไหนบ้าง ในศูนย์ฝึกมีคนหลายแบบมากมายในศูนย์ฝึก แต่เราก็ต้องทำใจและอยู่กับมันสู้กันไปให้ถึงที่สุด สู้เพื่อครอบครัวสู้เพื่อคนรอบข้างที่รอเราอยู่ข้างนอก สู้เพื่อตัวเองเพื่อให้เราได้ออกไปอยู่ข้างนอก”

“ตอนที่ผมได้เข้ามาที่นี่ ผมคิดว่าผมจะไม่มีเพื่อนเล่นด้วย แต่ผมได้รู้จักเพื่อนทุกคน เพราะเพื่อนเดินเข้ามาทักทายก็เลยได้ทำความรู้จัก พอผมมีเพื่อน ๆ ก็ชอบชวนผมเล่นบอล ชีวิตของผมวันหนึ่งผมเล่นแต่บอลกับอ่านหนังสือ”

“พอผมลงหอมาก็ได้ขึ้นมาดูหนัง แล้วก็มีพี่ ๆ มาถามว่ามาจากไหน ผมก็บอกไปว่า ผมมาจากสุรินทร์ พวกพี่ก็พาผมไปกินข้าวแล้วก็พาไปเล่นตะก้อ ดูหนัง ตอนจะไปเข้าแถวขึ้นมาบนหอประชุมเพื่อดูหนังอีก ผมอยู่ที่นั่นผมก็กินอิ่มนอนหลับอยู่สบายครับ555”

“ผมเพิ่งเข้ามาอยู่ข้างในเป็นครั้งแรก แต่ผมก็มีเพื่อนที่คอยแนะนำเรื่องของการใช้ชีวิตข้างใน”

“ขณะวันนี้ตอนเวลา น. 06:30 ผมได้ยินเสียงนกหวีดพ้อบ้าน เป็นวันที่ผมรู้สึกขี้เกียจมาก ไม่อยากลุกจากที่นอนเลย ไม่อยากทำเวร หรือวิ่งออกกำลังกาย อยากตื่นตอนไหนก็ได้ แต่ทำไม่ได้เพราะเป็นหน้าที่”

“ผมก็นั่งคุยกันเรื่องต่าง ๆ มากมาย มีทั้งเล่นอะไรสนุก ๆ นอนคิดถึงพ่อแม่ ร้องไห้แล้วปลอบกัน และคุยเรื่องลงมาจากหอกักตัวจะอย่างไรกัน จะอยู่ได้หรือเปล่า”

“แต่ในศูนย์ฝึกนี้ก็ได้แยะอย่างที่คิด มีทั้งกิจกรรมมากมายให้เราได้เข้าร่วม มีแจกขนมแจกรางวัลต่าง ๆ อีกเยอะ มีกีฬาอื่น ๆ ทำให้พวกผมอยู่ในนี้ไม่เหงาเลย มีคนสร้างรอยยิ้มมากมาย มีคุณครูแนะนำผม ในช่วงที่ผมอยู่ในนี้ผมจะทำตัวเองให้ดีขึ้นปรับปรุงตนเอง มีระเบียบวินัย รับฟังเรื่องที่คุณครูและเจ้าหน้าที่บอก ไม่คิดเถียง (พวกผมจะมุ่งมั่นและตั้งใจเพื่อให้พวกผมได้ออกกันไว ๆ)”

“ผมอยู่ในมุกตามากี่นานพอสมควร ตั้งแต่เข้ามาในนี้ผมมีความคิดอะไรใหม่ ๆ เยอะเลย จากเป็นคนอารมณ์ร้อนก็เย็นลงได้”

“อยู่ในนี้ผมมีเพื่อนเต็มเลย แต่ละคนมีแต่คนที่นิสัยดี มีอะไรก็คอยให้คำปรึกษากัน มีรักที่แบ่งปันกัน ทำไรทำด้วยกัน เพื่อนผมแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันบ้าง บางคนชอบเล่นกีฬากับผม บางคนก็ชอบวาดรูปหรือเขียน แต่ตัวผมชอบเล่นกีฬามากกว่า ผมเล่นแต่บอลกับบิงปองเพราะข้างในมีให้เล่นแค่นี้ Ha Ha Ha ทำอะไรแต่เดิม ๆ หน้าเบื่อกว่า ๆ ผมอยากให้ได้กไทยข้างนอกทำอะไรให้คิดเยอะ ๆ”

“เข้ามาวันแรก ผมไม่รู้จักใครเลย ลงมาวันแรกยังมัน ๆ ุง ๆ ว่าตัวเองจะเอาอย่างไรต่อกับชีวิต รู้สึกเครียดและกังวลอยู่ตลอด ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะต้องเข้ามาอยู่ข้างในนี้ ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะต้องมาทำอะไรที่ตัวเองไม่เคยทำ แต่อยู่มาเรื่อย ๆ ผมก็เริ่มชินกับอะไรหลาย ๆ อย่าง เริ่มปรับตัวได้”

“ตั้งแต่วันแรกที่ผมก้าวเข้ามา ผมไม่เคยเลิกคิดมากได้เลย ทั้งเป็นห่วงครอบครัว เป็นห่วงแฟน”

“ผมก็ใช้ชีวิตเป็นลูกเดิม ซ้ำ ๆ บางวันก็ยิ้มได้ บางวันก็รู้สึกเหนื่อยอย่างบอกไม่ถูก”

“ผมเล่าหลายเรื่องให้แม่และยายฟังเท่าที่ทำได้ในเวลา 45 นาที ผมต้องทำเหมือนผมขิว ๆ ทั้งที่ในใจมันเหนื่อยเหลือเกิน ผมใช้ชีวิตอยู่ในลูปด้วยความเบื่อหน่ายและหวังว่าสักวันที่เป็นวันของผมจะมาถึง”

“ผมมีแรงบันดาลใจ คือ ลูกของผม ที่จะไม่ทำความผิดและเลิกนิสัยที่คิดไม่ได้ ทุกคนต่างมีความหวังเช่นเดียวกับผม ผมหวังว่าจะได้ออกก่อนจะเกิดของลูก แต่มันก็ไม่ได้เป็นอย่างที่ผมหวัง และแสงแห่งความหวังของผมมันก็เริ่มจะดับลงเรื่อย ๆ จนมันมืดมน ผมผิดหวังซ้ำ ๆ จนกระทั่งผมพราดกระทำความผิดไป น้อยมากที่คนจะดึงผมขึ้นไป มีแต่เหยียบซ้ำ ผมโดนมองเป็นเด็กเกเร ทั้ง ๆ ที่ผมไม่ได้อยากจะเป็นเด็กเกเรหรือขาลใหญ่เลย ผมไม่คิดจะบอกใครว่าผมรู้สึกอย่างไร ผมได้แต่ยิ้มสู้ แล้วบอกตัวเองว่าจัดไป ซึ่งตอนนี้ผมไม่อยากจะหวังกับเรื่องอะไรแล้วผมกลัวที่จะผิดหวัง แต่ผมก็จะสู้ต่อไปถึงแม้จะผิดหวังสักเท่าใด (โอโหมจหน้าเศร้า)”

“ในวันนี้ผมรู้สึกทำตัวไม่ถูกเพราะผมถูกคัดเลือก มันทำให้ผมรู้สึกดีใจที่จะถึงเวลาออกไปพบแม่ที่ป่วยไว้นานกว่าเดิม แล้วได้ทำให้ผมมีแนวทางในการเขียน การคิดการทำสิ่งใหม่ ๆ คือ ความรู้สึกตอนนั้นเหมือนผมพยายามทำในสิ่งที่คนอื่นต้องการทำ แต่มันอยู่ในการแข่งขัน และยังผมเป็นผู้ที่ถูกเลือกด้วยมันก็ทำให้ผมมีความภาคภูมิใจและมีกำลังใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย แต่ก่อนอื่นผมจะบอกว่าผมเป็นเด็กสามาธิสันและเป็นเด็กที่อ่านเขียนไม่ค่อยค่อง แต่ผมก็พยายามที่จะทำในสิ่งนั้นเพื่อให้รู้ว่าผมพยายามอยู่คับ และนี่ก็เป็นความรู้สึกทั้งหมดของผมที่ได้รับโอกาสลดโทษคับ (รูปวาด: เทียนจุดไฟ มือสองข้างพนม) ผมขอขอบคุณคับ”

“ผมอยากกลับบ้านครับ! วันที่ 16 เดือนสิงหา พศ67
จาก 2 ปี เหลือ 22 ตุลา 68! นาน ๆ ผมคิดถึงบ้านครับ 1 ปี 1 เดือน นานจาก #คิดถึงเตียงที่เรานอน #คิดถึงโทรศัพท์ที่เรา
นอน #คิดถึงกับข้าวที่แม่ทำให้กิน #คิดถึงชุดที่เราใส่ #คิดถึงพี่คิดถึงเพื่อนคิดถึงน้อง
#คิดถึงครอบครัว (อีโมจิหน้าร้องไห้) วันที่เรารัก-เดือนที่เรารอ-พ.ศที่เราคิดถึง...ต.ค 68! NO ต.ค67 Yes เงา คิดถึง รอ! เปื่อ
มาทีดู วันนี้กับข้าวก็ซึ่งอยู่คับ HA HA HA! บลา! บลา! บลา!
(รูปวาด:ดอกไม้ในกระถาง)
คนติดก็ท้อ คนรอกี่หื้อ คิดถึงบ้านครัช By เงินต่อล้อ
อยากรกลับบ้าน By ม่อนแจ่ม ^^
เปื่อแล้วข้าวแกงมูทิดา อยากรกินกับข้าวแม่ที่บ้านแล้วครับ!
อยากรกลับบ้าน! คิดถึงบ้าน!
มูทิดา66-67 (รูปวาด:ผู้ชายร้องไห้ยื่นถือลูกโป่ง)”

“ผมได้เข้ามาอยู่ในบ้านมูทิดาเป็นวันแรกผมตื่นเต้น และกังวลมาก ๆ ครั้นว่าจะอยู่ได้มัย จะโดนแกล้งมัย ผมนั่งคิด
ทบทวนเรื่องที่ผ่านมา ผมคิดถึงครอบครัวของผม อยากรเจอหน้าครอบครัว...ตอนแรกก็คิดว่าจะไม่มีเพื่อน แต่กลับกันพอลงมา
มีคนมาแนะนำมาถามผมว่าชื่ออะไร ประมาณนั้น ผมก็ไม่คิดเรื่องที่จะไม่มีเพื่อนไปเลยครับ”

“ตอนนั้นผมกำลังไปฝึกงาน แต่รอวันไปวันที่ 20 ก็ไป มันรู้สึกหว่านุนมากเลยครับ แต่ผมอยู่ที่นั่นมันสอนผมอะไรหลาย
อย่างเลย ชีวิตผมมันเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเด็กที่เกเรมาก ตอนเป็นเด็กดีแล้วโตมากขึ้นเยอะ พยายามเปลี่ยนตัวเองเป็นคนใหม่
ไม่รู้จักเขียนอะไรแล้วครับ เขียนไม่เก่ง อยากรกลับบ้าน อยากรไปทำงาน ลู ๆ”

“ขนาดผมเข้ามาอยู่ข้างในเขาก็ไม่เคยจ้องเยียมผมเลย บางทีผมก็อยากคุยกับที่บ้านบางครั้ง แม่ ไม่มีใครมาเยียมผม
เลย ผมก็ไม่รู้เขาจะเป็นใจบ้างครับ”

“สวัสดียามอ่านครับ วันนี้เป็นวันที่ผมรู้สึกท้อแท้ไม่ค่อยมีกระจิตกระใจที่จะทำอะไรสักเท่าไร แต่ผมก็ต้องอดทน
และผ่านมันไปให้ได้ เพราะชีวิตมันไม่ได้จบแค่ตอนนี้เราต้องอดทนอยู่ไปอีกนาน”

“ในขณะที่เขียนอยู่นี้ผมตื่นเต้นจนคิดอะไรไม่ออกเลย ผมไม่ได้มีความรู้สึกดีแบบนี้มานานแล้ว ก็ตั้งแต่ผมมีคดีครั้งแรก
ผมไม่ได้ยิ้มแต่ใบหน้า หัวใจผมมันยิ้มแป้นเลยด้วย โลกที่หม่น ๆ ไม่มีชีวิตชีวาของผมมันกลับมามีความหวังอีกครั้ง คินนี้ผมคง
ต้องขอบคุณพระจันทร์ทั้งคืนแน่ ๆ ที่ได้ยื่นคำขอนี้ ขอบคุนพระจันทร์”

“วันนี้วันศุกร์ที่แสนสุข รู้สึกอยากรกลับบ้านที่สุด อยากรออกไปเจอครอบครัว อยากรออกไปเจอคนที่เรารัก อยากรออกไป
กินของอร่อย ๆ อยากรออกไปเที่ยวที่สุด อยากร ออก ไป เจอ โลก ภาย นี้ออก”

“ผมได้แต่นับวันรอเพื่อจะได้กลับไปเรียนกลับไปทำงาน ชีวิตผมตอนนี้ท้อเหลือเกิน ผมไม่อยากรมาอยู่ที่แบบนี้อีกแล้ว
ผมไม่อยากรมาอยู่ที่แบบนี้อีกแล้ว ผมโดนครั้งแรกในชีวิตผม ผมอยากรกลับบ้านเหลือเกิน 6 เดือนมันนานเกินไป ผมอยากได้
วันลดโทษบ้าง ผมอยากรกลับไปแก้ไขทุกอย่างที่ผมทำผิดพลาดไป อยากรกับไปขอโทษพ่อแม่ได้ะ ครั้นนี้ผมผิดจริง”

“ผมกำลังท้อมากเลยครับ ทำอะไรก็ไม่ค่อยสำเร็จ
และก็มีนิสัยเสียอยู่ที่ชอบคิดว่า ตัวเองทำไม่ได้
ตัวเองทำไม่ได้อยู่เรื่อย พอจะมีความคิดดี ๆ

กับความท้อแท้ของผมบ้างไหม คนก็แปลก มัก
 สงสารตัวเองกันง่าย ๆ ผมเองนี่ก็เป็นบ่อย ๆ เหมือนกัน
 บางทีเราจะรู้สึกว่ามันไม่ไหวแล้ว เราคงไปต่อไม่ไหวแล้ว
 หรือไม่ก็รู้สึกว่าการทำอะไรเหนื่อยเหลือเกิน ทั้ง ๆ ที่ถ้าให้ทำ
 ต่อเราก็คงไหวอยู่”

จากข้อมูลทั้งหมดในบันทึกที่นำมาวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่า หากข้อมูลที่แสดงเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน และความ
 คาดหวังถึงอนาคต ได้นำไปส่งต่อทั้งภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ครอบครัวของเด็กและเยาวชน หรือสาธารณชนด้วยวิธีการที่
 สร้างสรรค์ จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจและความรับรู้ในทิศทางบวกต่อเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง รวมถึงชี้ให้เห็นปัญหา
 แวดล้อมที่เป็นปัญหาระดับประเทศ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการจัดการจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)

มกุฎ อรฤดี

วรรณพร พงษ์เพ็ง

ที่ปรึกษาโครงการ

หัวหน้าโครงการ

4.1 บทสรุป

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตฯ ได้รับอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเลือกของศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ้านมูทิตา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น จึงมีผลต่อการลดระยะเวลาการฝึกและอบรม หากเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมต่อเนื่องตลอดโครงการ และมีผลการฝึกเขียนบันทึกสะท้อนคิดในระดับที่เป็นหนังสือตีพิมพ์ได้ตามความเห็นของบรรณาธิการ ดังนั้น แนวทาง “การเขียนสะท้อนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ” สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามระบุในบทที่ 1 (อ้างแล้ว, น.1) จึงมีลักษณะผสมผสานกัน ระหว่างความรู้สึกอยากเขียนเพราะมีแรงจูงใจ และความต้องการสื่อสารด้วยวิธีการที่ต่างไปจากกิจกรรมประจำของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

สิ่งสำคัญที่ผู้จัดโครงการจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้น ได้แก่ ความไว้วางใจของเด็ก ความรู้สึกเท่าเทียมกันระหว่างเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และวิทยากร ความรู้สึกสำคัญหรืออย่างน้อยไม่รู้สึกต่ำต้อยด้อยค่าดังกล่าว เกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการ ได้รับการสนองตอบบนพื้นฐานของความสามารถ การได้รับคำชมเชย และได้รับความยอมรับอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยเรื่องการเขียนเพราะได้รับแรงกระตุ้นอย่างสร้างสรรค์จากเครื่องมือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำอาหาร การชมภาพยนตร์ เสริมแทรกด้วยการสนทนากลุ่ม หรือพูดคุยอย่างใกล้ชิดกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลบันทึกกับผู้ปกครองในวันพบญาติ ร่วมกับแรงจูงใจที่จะได้รับอิสรภาพตามเกณฑ์ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดบันทึกสร้างสรรค์ตามกรอบการดำเนินโครงการนี้

ในกระบวนการเขียนบันทึกสะท้อนคิด เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีตที่ส่วนใหญ่เป็นด้านลบ และนำมาสู่การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองในปัจจุบัน จึงสามารถนับเป็นกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูจิตใจด้วยการเขียน ดังพบว่า ในเด็กและเยาวชนบางส่วนที่มีบันทึกสะท้อนคิด แสดงความสม่ำเสมอและพัฒนาการของถ้อยคำผ่านเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปใช้ร่วมกับการสังเกตและประเมินพฤติกรรมได้ในขณะที่เด็กและเยาวชนบางส่วน อาจไม่สามารถแสดงพัฒนาการทางความคิดผ่านการเขียนบันทึกสะท้อนคิดได้อย่างต่อเนื่อง เพราะมีปัจจัยอื่นประกอบ ได้แก่ ปัญหาสุขภาพจิตที่ต้องได้รับยาจากแพทย์ และปัญหาการอ่านออกเขียนได้ หรือไม่ประสงค์จะเปิดเผยความรู้สึก ผู้จัดโครงการสามารถนำบันทึกสะท้อนคิดเหล่านี้ไปวางแผนแนวทางแก้ไขร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต่อไปได้

นอกเหนือจากเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองผ่านการเขียน การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่เข้มแข็งภายในครอบครัวผ่านกิจกรรมวันพบญาติ ยังปรากฏผลอย่างชัดเจนว่าเกิดผลดีเด่นชัด ว่าผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นต่อเด็กและเยาวชน และการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เนื่องจากผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนและรับทราบความรู้สึกนึกคิดภายในใจของบุตรหลานอย่างลึกซึ้งผ่านการอ่านบันทึกร่วมกัน นอกเหนือจากการสร้างความรับรู้เรื่องระบบการฝึกภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จากผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่ควรแก้ไข เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ยังไม่เปิดเผยความรู้สึกภายในแม้แต่กับผู้ปกครอง ด้วยมีเหตุของปัญหาที่ซับซ้อน แต่หลังจากสร้างแรงจูงใจและได้รับการกระตุ้นให้เขียนบันทึก ปรากฏว่า การสื่อสารผ่านการเขียนและอ่านนำไปสู่การสนทนาอย่างเข้าใจกัน

ถึงขั้นลึกซึ้งได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายครอบครัวที่ไม่สะดวกมาพบเด็กและเยาวชน ณ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงควรวางวิธีส่งข้อมูลในบันทึกต่อไปยังครอบครัวต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การกำหนดให้ผู้ปกครองและเด็กและเยาวชนได้อ่านบันทึกร่วมกันผ่านช่องทางออนไลน์ หรือวิธีอื่น ๆ ด้วยเหตุที่จะเกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนและครอบครัว โดยเฉพาะในทางจิตใจ อันเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด ทศนคติของชีวิต หรือให้ความสนใจและดูแลเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่ไม่ผู้ปกครองมาเยี่ยม เพื่อสร้างความรู้สึกลงในทางบวกให้เพิ่มขึ้น

การพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม โครงการนี้วางเป้าหมายไว้ว่า

ในกระบวนการพัฒนาด้านฉบับบันทึกและจัดทำเป็นเอกสารไม่ตีพิมพ์ มีจำนวนที่รับได้อย่างน้อย 30 คน หรือมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกระดับรวมกัน โดยบรรณาธิการแบ่งประเภทของเนื้อหาบันทึกตามคุณภาพเป็น 4 ระดับ ซึ่งครอบคลุมระดับความสามารถในการเขียนบันทึก ได้แก่ (1) บันทึกที่ตีพิมพ์ได้ในอนาคต โดยผ่านกระบวนการตรวจแก้คุณภาพ และเรื่องราวเนื้อหาดี เป็นประโยชน์แก่สังคมและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (2) บันทึกที่ตีพิมพ์ได้ในอนาคตในฐานะวรรณกรรม มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ เทียบเคียงกับหนังสือที่ส่งเข้าประกวด (3) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้น แสดงปัญหา สภาพความเป็นจริงของชีวิตความเป็นอยู่ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อ “บ้าน” หรือศูนย์ฝึกฯ (4) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นในระดับโครงเรื่อง (plot) ช่วยส่งเสริมผู้เขียนบันทึกในด้านที่แสดงออก โดยผลลัพธ์ของการเขียนบันทึกอาจมีครบทุกระดับเนื้อหา หรืออย่างน้อย 1 ระดับเนื้อหาที่เป็นจำนวนที่รับได้ และแม้ว่าผลของบันทึกอาจได้ผลในระดับน้อย คือ เป็นบันทึกตามระดับคุณภาพ (3) และ (4) ก็สามารถใช้อ้างอิงผลลัพธ์ดังกล่าว มาวิเคราะห์ในรูปแบบหนังสือถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมในด้านนี้ต่อไป

(อ้างแล้ว, น. 5)

ผลการจัดโครงการ พบว่า บรรณาธิการได้แบ่งระดับของบันทึกสร้างสรรค์ ดังนี้

- (1) บันทึกที่ตีพิมพ์ได้ในอนาคต โดยผ่านกระบวนการตรวจแก้คุณภาพและเรื่องราวเนื้อหาดี เป็นประโยชน์แก่สังคม และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ชิ้นงาน
- (2) บันทึกที่ตีพิมพ์ได้ในอนาคตในฐานะวรรณกรรม มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ เทียบเคียงกับหนังสือที่ส่งเข้าประกวด จำนวน 2 ชิ้นงาน
- (3) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้น แสดงปัญหา สภาพความเป็นจริงของชีวิตความเป็นอยู่ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อ “บ้าน” หรือศูนย์ฝึกฯ จำนวน 22 ชิ้นงาน
- (4) บันทึกที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นในระดับโครงเรื่อง (plot) ช่วยส่งเสริมผู้เขียนบันทึกในด้านที่แสดงออก จำนวน 25 ชิ้นงาน

เมื่อประมวลผลจากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยกระบวนการสะท้อนคิดและสมุดบันทึกสร้างสรรค์ ส่งผลต่อทักษะชีวิตที่เป็นจุดเน้นในการศึกษา 2 ทักษะ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการตระหนักรู้ในตน นำไปสู่การใช้เหตุผลแก้ไขปัญหา และตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง จากแบบประเมิน สัมภาษณ์ และข้อมูลที่ปรากฏในสมุดบันทึก พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สะท้อนผ่านกิจกรรมทำอาหาร ที่เด็กและเยาวชนแก้ไขปัญหาตามข้อจำกัด การประเมินสถานการณ์และการเชื่อมโยงตนเองกับเพื่อนเพื่อทำให้งิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ กิจกรรมชมภาพยนตร์ ในประเด็นการสะท้อนคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมตัวละคร เพื่อแก้ไขหรือพัฒนาตนเองผ่านสถานการณ์ที่ยากลำบากในชีวิต การพัฒนาบันทึกเป็นต้นฉบับวรรณกรรม และการอ่านบันทึกในวันพบญาติ แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนได้ใช้สมุดบันทึกเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัว และความรู้สึกด้านบวกหรือลบที่มีเหตุผลมารองรับอย่างสมเหตุสมผล โดยเชื่อมโยงตนเองกับประสบการณ์ชีวิตโดยตรงไปตรงมา

สำหรับทักษะการตระหนักรู้ในตน สะท้อนผลสำเร็จผ่านการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเกิดความภูมิใจ ดังเช่น การทำอาหาร ที่เด็กและเยาวชนเลือกระดับความรู้สึกรู้สึกพอใจกับเมนูอาหารที่ทำสำเร็จในระดับมากและมากที่สุด ส่วนการชมภาพยนตร์ พบว่า เนื้อหาของเรื่องส่งผลต่อการสะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเองเปรียบเทียบกับตัวละคร ในขณะที่กิจกรรมพัฒนาบันทึก และการอ่านบันทึกในวันพบญาติ ปรากฏผลอย่างเด่นชัดเกี่ยวกับการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมองตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยมีเป้าหมายตามเกณฑ์คุณภาพที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กำหนดไว้

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief)

จากการประมวลผลสรุปการจัดโครงการตามกระบวนการวิจัยนี้ ส่งผลให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Brief) ดังนี้

(1) การกำหนดกิจกรรมโครงการ “พัฒนาทักษะชีวิตด้วยกระบวนการสะท้อนคิดและสมุดบันทึกสร้างสรรค์” ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเลือกประจำศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และเป็นศูนย์ฝึกฯ ต้นแบบในเขตภาคตะวันตก โดยเน้นกระบวนการ “บันทึก-ทบทวน-สื่อสาร”

- กิจกรรมบำบัด (อาหาร, ภาพยนตร์, พัฒนาระบบบันทึก) - ได้บันทึกสะท้อนคิด
- เวลาว่าง (ก่อนนอน, เสาร์และอาทิตย์) - ได้ทบทวนและเขียนบันทึก
- ชั่วโมงโฮมรูม/วันพบญาติ (ทุกสัปดาห์และทุกเดือน) - ได้สื่อสาร (เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน, ผู้ปกครอง)

(2) การยกระดับความสำคัญของกิจกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเลือกของศูนย์ฝึกฯ สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ในจังหวัดนำร่องของภาคตะวันตก 5 จังหวัด ในระยะเวลา 5 ปี ได้แก่ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี โดยใช้ตารางเวลาในกิจกรรมบำบัด, ชั่วโมงโฮมรูม และกิจกรรมวันพบญาติ มีจำนวนชั่วโมงขั้นต่ำ 20 ชั่วโมง/รอบการจัดกิจกรรม

- ส่งต่อข้อมูลการจัดกิจกรรมทางเลือกไปยังศูนย์ฝึกและอบรมฯ และนำเสนอผลการจัดโครงการในที่ประชุมคณะกรรมการวิจัยเฉพาะด้านของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

(3) การประกาศให้กิจกรรมนี้ เป็นกิจกรรมทางเลือกที่มีผลต่อการลดโทษของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

- เสนอข้อมูลและรายงานผลการจัดโครงการต่อผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม

(4) การขยายความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่ช่วยพัฒนาการส่งต่อข้อมูลบันทึกสร้างสรรค์ เพื่อการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ได้แก่ ระบบหนังสือของรัฐและเอกชน ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- ประสานความร่วมมือในนามของมหาวิทยาลัยมหิดล, กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ

- หนังสืออ่านนอกเวลาในระดับมัธยมศึกษา หรือ

- วรรณกรรมตีพิมพ์ ที่เด็กและเยาวชน ในฐานะผู้เขียนได้รับคำตอบแทนตามลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กลุ่มนกยูง ปนป.5 สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). *เรื่องเล่าจากบ้านกาญจนาภิเษก*. มูลนิธิชนะใจ.

ดวงกมล สังสกุลณีย์ (2552). *อัตมโนทัศน์ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทิตา ณ นคร. (2564). *เปลี่ยนหนังสือเป็นวิชาชีพชีวิต*. บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด. กรุงเทพฯ

ณัฐพล แก้วเกิด, วรณดี สุทธินรากร, อุทมพร อินทจักร์. (2563). *พฤติกรรมแห่งความผิดพลาดและความต้องการในอาชีพของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย*. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 15 (1) (มกราคม-มีนาคม), หน้า 223-235.

เยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. (2558). *ก้าวที่พลาด*. บริษัท เอส.เค.เอส อินเตอร์พรีน จำกัด. พระนคร: กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

Gibbs, Graham. (1988). *Learning by Doing, A Guide to Teaching and Learning Methods*, The Oxford Centre for Staff and Learning Development, Oxford Brookes University, Wheatley Campus. Oxford: UK.

Thaipetkul, C., & Meekun, K. (2024). *The Self-Reliance and Adaptability Administrative Model of the Juveniles in Juvenile Detention Homes*, Department of Juvenile Observation and Protection (Doctoral dissertation, University of Phayao).

บทส่งท้าย

การจัดโครงการ “พัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะวิสัยทัศน์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหิดล และคณะกรรมการผู้พิจารณาทุน อธิปไตย และรองอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา กระทรวงยุติธรรม รวมทั้งอาจารย์มกุฏ อรฤดี ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ และบรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล แห่งภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง ดร.พรินทร์ เพ็งสุวรรณ สำหรับการประสานงานไปยังผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม และรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล ประธานศูนย์สยามทรรศน์ แห่งคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนางานชุมชนสัมพันธ์

นอกจากนี้คณะทำงานจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้แก่ อาจารย์ ดร.พงษ์กรณ์ วีรพิพรรณ อาจารย์ ดร.พิมพ์นิต คอนดี ที่ให้ความร่วมมือใช้ความเชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม และการบำบัดฟื้นฟูตามหลักจิตวิทยาการ ให้คำปรึกษาร่วมจัดกิจกรรม คุณอดุลย์ สิงห์ชาติ นักจิตวิทยาและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ที่ช่วยประสานงานข้อมูล ร่วมสังเกตการณ์ และให้คำแนะนำการทำการกิจกรรม คุณจุฑามาศ บัตรพิมพ์ แห่งสำนักพิมพ์ผีเสื้อ สำหรับการประสานงานเอกสารอย่างมืออาชีพ และคุณกมลวรรณ วิชัยรัตน์ ศิษย์เก่าคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับการจัดรูปเล่มและตรวจทานต้นฉบับอย่างตั้งใจ ฝ่ายสนับสนุนของคณะศิลปศาสตร์ ที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการประสานข้อมูลจดหมายราชการ และการขออนุมัติจัดโครงการผ่านกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล คณะกรรมการวิจัยและนวัตกรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ได้แก่ คุณณัฐธิดา เดชมิตร หัวหน้าหน่วยวิจัย คุณวราเทพ พูลสวัสดิ์ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล คุณอัญชลี อรามบุญ กลุ่มพัฒนาระบบงานการศึกษาและฝึกอาชีพ คุณธัญญรัตน์ สมจิตต์ นักวิชาการอบรมและฝึกอาชีพ และคุณนันทยา ศิริ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ผลจากการจัดโครงการในครั้งนี้ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งได้รับการลดหย่อนโทษ โดยลดจำนวนวันฝึกอบรม และเริ่มสร้างกิจกรรมทางเลือก ได้แก่ การจดบันทึกภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังพบว่า ยามว่างวันเสาร์และอาทิตย์ เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งเริ่มหามุมสงบภายในศูนย์และอบรมฯ นั่งเขียนบันทึก กิจกรรมนี้จึงช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ลดเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่สงบภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สำหรับการนำข้อมูลในบันทึกไปพัฒนาขยายผลเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบวรรณกรรมนั้น ทางสำนักพิมพ์ผีเสื้อจะดำเนินการต่อเนื่องตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ประเด็นที่น่าสนใจจากการพัฒนาบันทึกสร้างสรรค์ ยังทำให้พบช่องว่างที่สำคัญด้านการรู้หนังสือ (Literacy) ในกลุ่มเด็กและเยาวชน บางส่วนที่นำไปสู่อุปสรรคของดำรงชีวิต การขาดโอกาสขั้นพื้นฐานด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ หัวหน้าโครงการจึงวางแผนทางพัฒนากิจกรรมอบรม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในปีต่อไป ควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการฝึกสะท้อนคิดและบันทึกสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว.

วรรณพร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง)

หัวหน้าโครงการ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก

บางตอนจากบันทึก

“ศาลจึงตัดสินให้ผมมาอยู่ในนี้เป็นเวลา 1 ปี ให้ผมฝึกวิชาชีพ และให้เรียนถึงชั้น ม.ปลาย และบำบัดอาการสมาธิสั้นของผม (...) หลังจากที่ผมติดอยู่ในนี้ ผมก็ได้ร่วมโครงการต่าง ๆ แล้วทำให้ผมนึกถึงการคบเพื่อน และได้รู้จักการเขียนจากกิจกรรมมหิดลและสำนักพิมพ์ผีเสื้อ ก็ทำให้ผมรู้จักการเขียน การวาด การระบาย ทำให้เป็นอีก 1 กิจกรรมที่ทำให้ผ่อนคลายสมอง ได้กิน และยังได้รู้จักการวิเคราะห์ภาพยนต์อีก และได้รู้จักการทำอาหาร ได้รู้จักข้อคิดต่าง ๆ ได้รู้อะไรใหม่ ๆ ได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ และนี่ผมพยายามที่จะหัดเขียนหนังสือ”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

“การเขียนบันทึก จะทำให้เราได้ระบายความเครียดลงในกระดาษที่เรากำลังบันทึกอยู่ และยังถ้าเราเขียนทุกวัน จะทำให้เรามีความสุขกับสิ่งที่เขียน จะได้ไม่มีความเครียด การเขียนสมุดบันทึก เราต้องเขียนจาก 1 วัน 2 วัน 1 อาทิตย์ และ 1 เดือน จนทำให้เราเคยชินในตัวเรา และเราก็ทำมันทุกวัน”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

“สิ่งที่เคยผิดพลาดไปแล้วเราอาจจะแก้ไขไม่ได้ แต่เราสามารถทำปัจจุบันให้ดีขึ้น ด้วยการเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาดถึงตอนนี้ผมก็อยู่กับปัจจุบัน และตั้งใจใช้ชีวิตมากขึ้น สุขุม มีสติมากกว่าเดิม ตัวผมพยายามจะใช้ทุกวินาทีในชีวิตให้คุ้มค่าที่สุด เพราะที่ผ่านมาผมเสียเวลาไปมากกับสิ่งที่ไม่สำคัญกับชีวิต แต่ตอนนี้ผมอยากอยู่กับคนที่ผมรัก May your every fight of life can be found. The never ending success. เยาวชนหมายเลข 31”

(บางตอนจากบันทึกของเด็กและเยาวชน หมายเลข X)

หนังสือรับรอง
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล

COA No. MU-CIRB 2024/113.0305

Mahidol University Central Institutional Review Board

Certificate of Approval

Protocol No.: MU-CIRB 2024/043.0502

Title of Project: Project to Develop Life Skills with a Process of Reflection and a Creative Diary
for Children and Youth in the Training Center of the Department of Juvenile
Observation and Protection, Ministry of Justice

Type of Review: Expedited Review

Approval Includes:

- 1) Principal Investigator: Assistant Prof. Dr. Vannaporn Phongpheng
Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Mahidol University
Research Site: Banmutita, Department of Juvenile Observation and Protection
- 2) Submission Form Version Date 30 April 2024
- 3) Protocol Version Date 30 April 2024
- 4) Information Sheet for Legal Guardian and Participants Age 13-17 Years Version Date 30 April 2024
- 5) Self-Administered Questionnaire Participant Information Sheet Version Date 7 March 2024
- 6) Informed Consent Form for Legal Guardian and Participants Age 13-17 Years Version Date 30 April 2024
- 7) Questionnaire Version Date 8 March 2024
- 8) Interview Guide Version Date 8 March 2024

MU-CIRB is in Full Compliance with International Guidelines for Human Research
Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and
the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

Date of Approval: 3 May 2024

Date of Expiration: 2 May 2025

Signature of Chairperson:

(Associate Professor Dr. Penchan Pradubmook Sherer)

MU-CIRB Chair

* See list of Co-Investigators at the back page

List of Co – Investigators

1. Dr. Phongkon Weerpiput
2. Dr. Pimpanit Condee
3. Mr. Makut Onruedee
4. Mr. Adul Singchalee

All MU-CIRB Approved Investigators must comply with the Following:

1. Conduct the research according to the approved protocol.
2. Conduct the informed consent process without coercion or undue influence, and provide the potential subjects sufficient time to consider whether or not to participate.
3. Use only the Consent Form bearing the MU-CIRB Approval stamp.
4. Obtain approval of any changes in research activity before commencing and informed research participants about the changes for their consideration in pursuing the research.
5. Timely report of serious adverse events to MU-CIRB and any new information that may adversely affect the safety of the subjects or the conduct of the trial.
6. Provide MU-CIRB the progress reports at least annually or as requested.
7. Provide MU-CIRB the final reports when completed the study procedures.

*MU-CIRB Address: Office of the President, Mahidol University, 4th Floor, Room Number 411
999 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Nakhonpathom 73170, Thailand*

Tel: 66 (0) 2849 6224, 6225 Fax: 66 (0) 2849 6224

E-mail: mucirb@gmail.com

Website: <http://www.sp.mahidol.ac.th>

หนังสืออนุญาตให้จัดกิจกรรม

ที่ ยธ ๐๖๐๙๗/๔

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
๔๐๔ อาคารกระทรวงยุติธรรม ชั้น ๖
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

๔ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง อนุญาตให้เข้าจัดกิจกรรม "โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิด
สร้างสรรค์และสมุดบันทึก" ปี ๒๕๖๗

เรียน อาจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อ้างถึง หนังสือที่ อว ๗๘.๓๕/๕๖๕๕ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๖

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ขอความอนุเคราะห์จัดกิจกรรม
ในหลักสูตรอบรม "โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วย กระบวนการสะท้อนคิดสร้างสรรค์และ
สมุดบันทึก" ปี ๒๕๖๗ ซึ่งมีกำหนดลงพื้นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุขิตา ระหว่างเดือน
มกราคม - กันยายน ๒๕๖๗ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พิจารณาแล้วอนุญาตให้คณะทำงานของท่าน
เข้าจัดกิจกรรมดังกล่าว ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุขิตา ระหว่างเดือนมกราคม - กันยายน
๒๕๖๗ หากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน นายอดุล สิงห์ชาลี หมายเลข
โทรศัพท์ ๐๘ ๙๐๒๗ ๗๓๔๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวศิริประกาย วรปรีชา)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กองพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน

โทร. ๐๘ ๖๓๕๖ ๐๔๕๕ (สัญญาณ)

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ Tanyarat.s@djop.mail.go.th

ที่ ยธ ๐๖๑๐๙/๙๙

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
เลขที่ ๔๐๔ อาคารกระทรวงยุติธรรม ชั้น ๖ - ๗
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง อนุญาตจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณะบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อ้างถึง หนังสือคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ อว ๗๘.๓๕/๑๑๒๖ ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนจากกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ดำเนิน “โครงการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ด้วยกระบวนการสะท้อนคิดสร้างสรรค์ (Reflection) และสมุดบันทึกสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม” โดยขออนุญาตจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลวิจัย ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ซึ่งจะดำเนินการจัดกิจกรรมระหว่างเดือนพฤษภาคม - กันยายน ๒๕๖๗ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พิจารณาแล้วเห็นว่างานวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชน จึงอนุญาตให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลวิจัยกับเด็กและเยาวชน ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านมุทิตา ระหว่างเดือนพฤษภาคม - กันยายน ๒๕๖๗ และเนื่องจากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯ ทุกแห่ง จะกำหนดแนวทางการเข้าเก็บข้อมูลตามแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จึงขอให้ผู้วิจัยปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ขอให้ผู้วิจัยประสานไปยังหน่วยงานในการเข้าเก็บข้อมูลโดยตรงอีกครั้ง และหากดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นขอให้ส่งผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑ เล่ม หรือบทคัดย่อพร้อมไฟล์ข้อมูล ภายใน ๑๕ วัน หลังการวิจัยแล้วเสร็จ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการพัฒนาการดำเนินงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางนลินนาถ ไกรนรา)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สถาบันวิจัยและพัฒนา

โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๖๕๑๙ (นิตยา)

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : djopthailand@gmail.com

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พิมพ์ข้อความบางส่วนจากบันทึกที่ได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ โดยใช้นามสมมติว่า “เด็กและเยาวชน หมายเลข X” สำหรับบันทึกทุกฉบับ โดยไม่ได้ระบุเป็นรายบุคคลและไม่ลำดับหมายเลขตามจริงในระบบของศูนย์และอบรมฯ เพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและเยาวชน ตามข้อกำหนดของคณะกรรมการจริยธรรมในคนชุกกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ไม่ปรับเปลี่ยนถ้อยคำ ได้แก่ การเขียนสะกดคำผิด การใช้คำผิดความหมาย หรือหลักภาษาไทยอื่น ๆ เพื่อต้องการรักษาการสื่อความหมายของต้นฉบับ และแสดงให้เห็นช่องว่างของความรู้พื้นฐานด้านการอ่านออกเขียนได้ ยกเว้นการใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ หรือสื่อความหมายในทางลบ จะขอตัดออกหรือละเว้นเพื่อเคารพหลักจริยธรรมการวิจัยในคน
3. การพิมพ์ข้อความในบันทึก เป็นไปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการศึกษาที่ได้ตกลงไว้กับคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุกกลาง ของมหาวิทยาลัยมหิดล ดังนั้น ข้อความบางส่วนที่ไม่มีความจำเป็นหรือไม่เกี่ยวข้อง และพาดพิงถึงหน่วยงาน องค์กร บุคคลใด ๆ จะไม่นำมาพิมพ์ในหนังสือนี้

สรุปขั้นตอน
การจัดกิจกรรมทางเลือก
การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยกระบวนการสะท้อนคิดและสมุดบันทึกสร้างสรรค์

ขั้นที่ 1 อาหารเชื่อมสัมพันธ์ภาพ

- (1) เด็กและเยาวชนเสนอชื่ออาหารที่ต้องการนำมาแข่งขัน วิทยากรคัดเลือกตามเสียงข้างมาก และให้เหตุผล
- (2) แบ่งกลุ่มทำอาหาร โดยวิทยากรกำหนดข้อจำกัด เพื่อให้ผู้แข่งขันได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา และออกแบบอาหาร ตั้งชื่ออาหาร และนำเสนอเมนูอาหาร
- (3) แบ่งปันผลงานอาหารระหว่างกลุ่มเพื่อน วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
- (4) จัดบันทึกกิจกรรมเพื่อเขียนสะท้อนคิด โดยวิทยากรสรุปกระบวนการที่สะท้อนปัญหา การแก้ไขปัญหา และจุดเด่นของแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ภาพยนตร์กับการสะท้อนคิด

- (1) วิทยากรเลือกประเภทของภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการผ่อนคลายความเครียด ด้วยองค์ประกอบด้านเสียงและภาพ (เนื้อหา เน้นประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชนกับครอบครัว, การแก้ไขปัญหา และการค้นพบตัวตน)
- (2) เปิดภาพยนตร์ แจกสมุดบันทึกหรือกระดาษไว้บรรทัด และอุปกรณ์การเขียน โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนชมอย่างผ่อนคลาย เปลี่ยนอิริยาบถได้ตามอัธยาศัย แต่ต้องจับประเด็น และจดบันทึกเรื่องราวที่พบในภาพยนตร์เป็นคำ ข้อความ หรือวาดภาพ
- (3) เมื่อชมภาพยนตร์แล้ว วิทยากรตั้งคำถามเพื่อให้เด็กและเยาวชนเขียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับปมปัญหา (conflict) ในเรื่องอย่างอิสระ สิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบและเหตุผล
- (4) วิทยากรกำหนดการบ้านเพิ่มเติมหลังจากจบกิจกรรมในหัวข้อ “อยากเล่าเรื่องนี้ให้ผู้ปกครองหรือคนที่ไว้อ่านอย่างไร”

ขั้นที่ 3 เชื่อมสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการอ่านบันทึกร่วมกับครอบครัว

- (1) เด็กและเยาวชน เลือกบันทึกสะท้อนคิด เพื่อเล่ากิจกรรมที่ผ่านมา และให้ผู้ปกครองได้อ่านบันทึกหลังกิจกรรม
- (2) เด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ปกครอง ร่วมกันเขียน (ทบทวนตัวเอง, ขอบคุณ, ขอโทษ, ให้กำลังใจ) และแลกเปลี่ยนบันทึกสั้น ๆ เพื่ออ่าน โดยสร้างพื้นที่อิสระเพื่อให้แต่ละครอบครัวสนทนากัน
- (3) วิทยากรสังเกตการณ์การสนทนาโดยเว้นระยะห่าง เพื่อดูปฏิกริยาของผู้ร่วมกิจกรรม และนำมาประเมินผล

ขั้นที่ 4 พัฒนابันทิกสู่ต้นฉบับวรรณกรรม

(1) วิทยากร**แจ้งเป้าหมาย**การพัฒนابันทิก (เพื่อลดระยะเวลาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามเกณฑ์ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมทั้งคุณภาพบันทิก 4 ระดับ)

(2) **กำหนดระยะเวลา**การเขียนตามโจทย์ (ทบทวนตนเองเกี่ยวกับอดีต ปัจจุบัน และวางเป้าหมายอนาคต) ในกระบวนการนี้**นำบันทิก**จากกิจกรรมที่ผ่านมา**พิจารณา**ร่วมด้วย เพื่อสังเกตพื้นฐานวิธีคิด และระดับความสามารถทางการเขียน โดยวิทยากร**เข้ามาอ่านบันทิก**และ**ให้ข้อเสนอแนะการเขียน** ทุก 2-3 สัปดาห์

(3) กิจกรรมย่อยแต่ละครั้งควรประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

- สร้างบรรยากาศเป็นกันเองและความ**เชื่อใจ** (สนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านที่เด็กและเยาวชนสนใจ เน้นการฟังอย่างตั้งใจ)

- **ให้อิสระ**ในการเขียน (ตั้งโจทย์การเขียนโดยเริ่มจากการมองตนเองในอดีต-ปัจจุบัน-และอนาคต, จัดพื้นที่แยกหรือรวมกลุ่มตามความสนใจของเด็กและเยาวชน, เปิดเพลงบรรเลงที่ผ่อนคลายและ/หรือมีอาหารว่าง)

- หรือเชิญรุ่นพี่ที่เป็นกลุ่มเปราะบางที่เป็นนักเขียนบันทิก มาเล่าประสบการณ์และประโยชน์จากการเขียนร่วมด้วย

(4) เมื่อได้ต้นฉบับบันทิกตามกำหนดเวลา เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและวิทยากร **ร่วมกันอ่านต้นฉบับเพื่อนำข้อมูลไปพิจารณา**ลดระยะเวลาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือเพื่อเติมเต็มข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต่อไป

